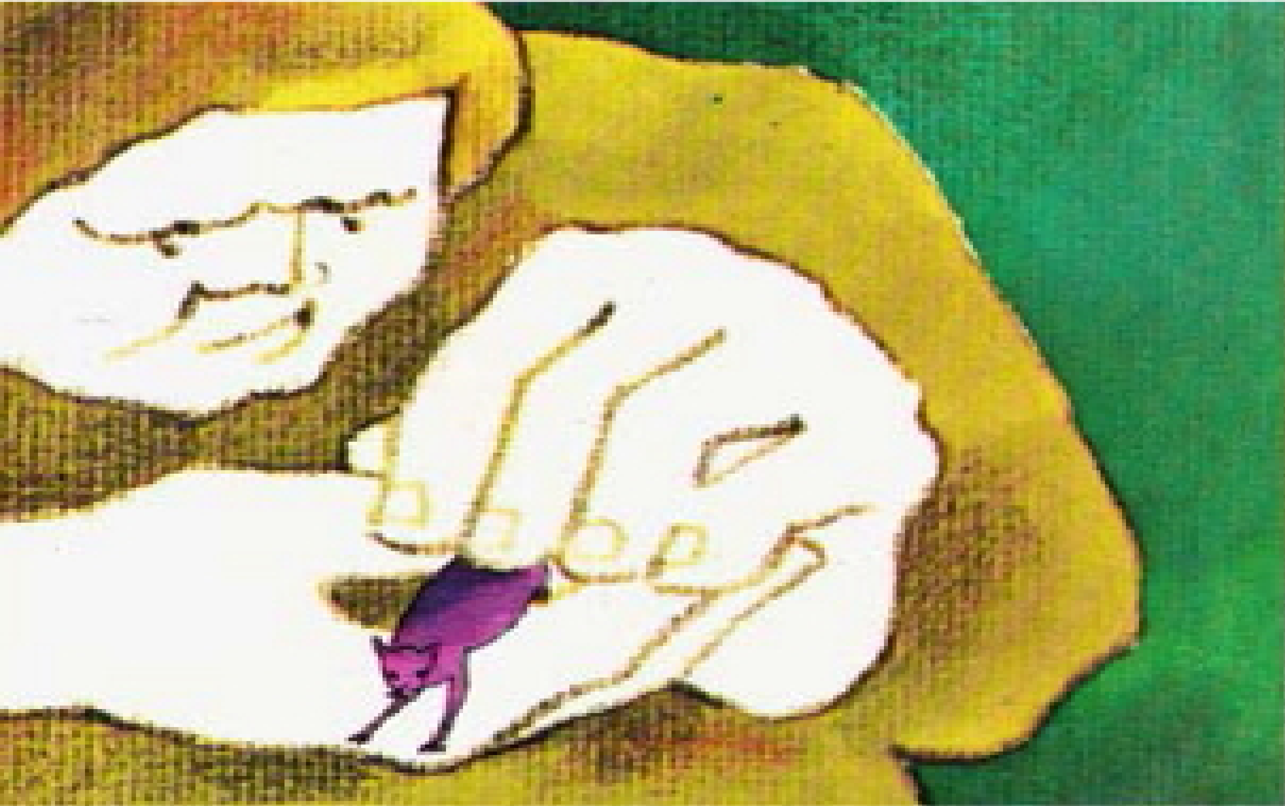
john steinbeck

fareler ve insanlar

çeviren: yaşar nabi nayır

Varlık

Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck

İngilizce aslından çeviren: Yaşar Nabi Nayır

Varlık Yayınları

I

Soledad'ın birkaç mil güneyinde Salinas deresi, tepenin yamacını yalayarak yemyeşil ve derin akar. Suyu ılıktır da, çünkü bu dar yatakta durgunlaşmadan önce, sarı kumlar üzerinde güneşten parıldayarak inmiştir. Çayın bir yanında, tepenin yaldızlı sırtları ta Galiban dağlarının kayalık yığınına kadar, kıvrıla büküle çıkar ama, vadi yönünde dere kıyısı ağaçlıktır. Baharla filizi bir renk alan ve alt yapraklarının ortasında, kışın kabaran suların bıraktığı toz toprağın izleri görülen söğütlerle alacalı yaprakları ve dalları uzayarak durgun suyun üstünde bir kubbe kurar frenk çınarları. Kumsal kıyıda, ağaçların altına yapraklar kalın bir halı serer, bu halı öylesine kurudur ki, bir kertenkelenin kaçışı orada, uzun bir çıtırtı yaratır. Akşamları tavşanlar, fundalıklardan çıkarak gelip kumların üstünde otururlar, nemli yerlerde de geceleyin dolaşmış racoonların,[1] kocaman ayaklı çiftlik köpeklerinin ve karanlıkta su içmeye gelen geyiklerin çatal tırnaklarının izleri görülür.

Söğütlerle frenk çınarlarının arasından bir patika geçer, derin sularda yıkanmak için civar çiftliklerden inen çocukların, akşamları yorgun düşerek şoseden ayrılıp dere kenarında konaklamaya gelen serserilerin taban teptikleri bir patika. Dev boylu bir frenk çınarının alçak ve yatay dalının önündeki bir kül yığını açıkta birçok ateşler yakılmış olduğuna delildir; dal da üzerine oturulmaktan yıpranmış ve adeta cilalanmıştır. Çok sıcak bir günün akşamı... Yapraklarda hafif bir meltemin ürperişleri başlamıştır. Karanlık, tepelerin yukarılarına doğru yükseliyor. Kumluk kıyılarda, tavşanlar yontulmuş taştan kurşuni heykelcikler gibi kımıldamadan oturuyorlar. Birden şose tarafından, frcnk çınarlarının kara yapraklarının arasından bir ayak sesi geldi. Tavşanlar inlerine doğru hemen sıvıştılar. Uzun bacaklı bir balıkçıl kuşu, tembel tembel doğruldu ve ağır uçuşuyla derenin üstünden geçti. Bir an için bütün hayat izleri silindi, sonra patikanın ucundan iki adam göründü. Yeşil suyun kenarındaki düzlüğe doğru ilerlediler. Patikada birbirinin ardısıra yürümüşlerdi, açıklığa çıktıkları zaman bile bu durumlarını bozmadılar. İkisi de mavi bezden bakır düğmeli ceket ve pantolonlar giymişlerdi. İkisinin de başlarında kalıbı bozulmuş siyah şapkalar ve omuzlarında dürülmüş battaniyeler vardı. Önde yürüyen

adam, kısa boylu ve canlı, esmer yüzlü, ürkek ve keskin bakışlı idi, belirli çizgileri, küçük ve güçlü elleri, zayıf kolları, ince ve kemikli bir burnu vardı. Ardından gelen onun tam tersiydi, şekilsiz bir yüzü, soluk iri gözleri, düşük geniş omuzları olan kocaman bir adamdı bu. Bir ayı gibi ayaklarını sürüyen, hantal bir yürüyüşü vardı. Kolları, hiç kımıldamadan iki yanından aşağı sarkıyordu.

Düzlüğe geldikleri zaman, öndeki adam ansızın durdu. Arkadaşı az kalsın onun üstüne yıkılıyordu. Şapkasını çıkardı, şehadet parmağıyla meşinini sıyırdı ve ter damlalarını silmek için parmağını şaklattı. Arkadaşı yükünü yere attı, yüzükoyun kapanarak, suyun yeşil yüzünden içmeye koyuldu. Bir beygir gibi ağzını şapırdatarak hızlı hızlı içiyordu. Kısa boylusu sinirli bir tavırla yanına yaklaştı:

"Lennie" dedi. "Lennie, içme o kadar be!"

Lennie, durgun suyu şapırdatmaya devam ediyordu. Kısa boylusu eğildi, onu omuzundan tutup sarstı:

"Lennie, geçen akşamki gibi hasta olacaksın yine."

Lennie kafasını şapkasıyla birlikte suya daldırdı, sonra kıyıda oturdu, şapkasından sızan sular mavi ceketine ve ensesinden içeri aktı.

"Oh, hayat be," dedi. "İç biraz, George, iç doyasıya."

Memnun bir tavırla gülümsüyordu.

George sırtından dengini indirip usulca yere koydu.

"Pek temize benzemiyor bu su," dedi. "Köpükleri var baksana."

Lennie iri elini suya daldırdı, parmaklarını oynatarak hafifçe karıştırdı. Suyun yüzünde halkalar peyda olarak ta karşı kıyıya kadar uzandı, sonra tekrar geri döndüler. Lennie bunlara dikkatle bakıyordu.

"Bak, George, bak ne yaptım."

George, su kenarına oturdu, avucundan çabuk çabuk içti.

"Tadı fena değil," dedi. "Ama hiç de akarsu hali yok bunda. Sen sen ol, durgun su içme, Lennie. Ama susayınca karşına lağım çıksa, gene içersin."

Yüzüne su çarptı, eliyle çenesinin altını ve ensesini yıkadı. Sonra şapkasını başına geçirdi, su kenarından biraz uzaklaştı, dizlerini kaldırarak kollarını dizleri üstünde kavuşturdu. Yaptığına dikkat eden Lennie, tıpkı tıpkısına onu taklit etti. Geri çekildi, oturup dizlerini kaldırdı, elleriyle dizlerini tutarak, acaba tam usulünce becerdim mi gibilerden baktı. Tıpkı George'un şapkasına benzesin diye de şapkasını biraz daha kaşları üstüne yıktı.

George, mahzun bir tavırla suyu seyrediyordu. Güneşten gözlerinin kenarları kızarmıştı. Öfkeli öfkeli söylendi:

"O hergele şoför işkembeden atmasaydı, çiftliğe kadar otobüsle gidecektik. İki adımlık yerdir, demişti, iki adımlık yer! Halbuki dört mile yakın uzakta bırakmış, teres. Çiftlik kapısında durmak istemiyordu da ondan... Yutturdu herif bize, Soledad'da durmayı galiba şanına yediremedi köpoğlu. Bizi attı dışarı, ne: İki adımlık yermiş! Dört milden fazla vardı sağlam. Hava da amma sıcak be."

Lennie, ürkek ürkek ona baktı.

"Ne var, ulan?"

"Nereye gidiyoruz, George?"

Kısa boylu adam bir tane vurarak şapkasının kenarını indirdi ve Lennie'ye, kızgın kızgın baktı:

"Demek unuttun ha? Gene tekrarlamak lazım sana. Ulan, amma dangalaksın be!"

Lennie usulca: "Unuttum," dedi. "Çok çalıştım ama, iki gözüm çıksın ki, çalıştım unutmamaya, George."

"Anladık, anladık. Söyleyeceğim sana. Başka ne işim var, ben oturup bir bir anlatırım, sonra sen unutursun. Ben de yeni baştan anlatır dururum."

"Çok gayret ettim ama olmadı işte. Tavşanları unutmadım, George."

"Boş ver tavşanlara ulan. Zaten başka bir şey kalmaz aklında senin. Hadi! Dinle şimdi, bu sefer unutmamaya çalış ki, başımız belaya girmesin. Howard Street'de kaldırım kenarına oturmuş kara tahtaya bakıyordun, hatırladın mı?"

Lennie'nin yüzünü memnun bir gülümseme aydınlattı.

"Ya, aklıma geldi, George, aklıma geldi... ama... ne yaptıktı sonra?.. Kadınlar geçtiydi oradan, sen demiştin ki... sen demiştin ki?.."

"Bırak şimdi benim ne dediğimi. Murray ve Ready'lerin yazıhanesine gittiğimizi, bize orada iş kartlarıyla otobüs biletleri verdiklerini hatırladın mı?"

"Tabii George, tabii hatırladım şimdi."

Birdenbire ellerini ceketinin cebine daldırdı. Usulca mırıldandı:

"George... benim kartım yok. Kaybettim galiba."

Büyük bir üzüntü içinde gözlerini yerden kaldırmıyordu.

"Ne zaman aldın ki kaybedesin, ulan dangalak. Nah ikisi de burada. İş kartını sana emanet eder miyim hiç?"

Lennie'nin yüzünde ferahlık belirdi.

"Ce... cebime koydum sanıyordum da."

Yine ellerini cebine soktu.

Gcorge ona dik dik baktı:

"Nedir o cebinden çıkardığın?"

Lennie, kurnazlık etmek istedi:

"Bir şey yok cebimde."

"Yalan söyleme... Elinde işte. Nedir o avucunda sakladığın?"

"Bir şey yok, George. Namussuzum."

"Ver onu bana bakayım!"

Lennie, kapalı elini George'tan kabil olduğu kadar uzak tutuyordu.

"Bir şey değil, George, bir fare."

"Fare mi? Canlı fare mi?"

"Şey... yok, ölmüş bir fare, George. Ben öldürmedim, namussuzum. Yerde buldum. Ölü buldum onu."

"Ver onu bana!"

"Alma, George, ne olursun?"

"Ver onu bana!"

Lennie'nin kapalı eli ağır ağır açıldı. George fareyi alarak derenin öbür tarafına, çalılar arasına attı.

"Ne yapıyordun ölmüş fareyi?"

"Yolda giderken baş parmağımla okşuyordum."

"Öyleyse bir daha vazgeçersin bu huyundan. Söyle bakayım, nereye gideceğimizi hatırlıyor musun?"

Lennie, önce şaşırdı, sonra da utandı, yüzünü dizleri arasında sakladı.

"Gene unuttum."

"Vay anasını," dedi. "Peki öyleyse, dinle, bir çiftlikte çalışacağız, şimdi geldiğimiz çiftlik gibi hani kuzeyde bir çiftlikte çalışmıştık ya?"

"Kuzeyde mi?"

"Weed'de."

"Ha sahi. Hatırladım, Weed'de."

"Bu gittiğimiz çiftlik nah şuracıkta, bir çeyrek mil ötede... Gidip patronu göreceğiz. Şimdi dinle beni... Ona iş kartlarımızı vereceğim, ama sen tek kelime söylemeyeceksin. Hiç ağzını açmayacaksın. Ne kadar salak olduğunu far kederse, almaz işe, ama konuşmanı duymadan önce, çalışmanı görürse, işler yolunda demektir. Anladın mı?"

"Anladım, George, anladım."

"Pekala, söyle bakalım patronun yanına gittiğimiz zaman ne yapacaksın?"

"Ben... ben..." Lennie, düşünüyordu. Düşünmekten yüzünün çizgileri geriliyordu. "Ben bir şey söylemeyeceğim.

Hiç ağzımı açmayacağım."

"Aferin, gelişme var. Unutmamak için tekrarla birkaç kere."

Lennie, kendi kendine mırıldandı.

"Bir şey söylemeyeceğim... bir şey söylemeyeceğim... bir şey söylemeyeceğim..."

George:

"Güzel," dedi. "Hem Weed'de yaptığın gibi, kötü işler yapmamaya da çalışacaksın."

Lennie, şaşırmıştı:

"Weed'de ne yaptım ben?"

"Onu da mı unuttun, ulan? Öyleyse hatırlatmayacağım, tekrar yaparsın."

Lennie'nin yüzünde bir zeka ışığı belirdi. Pek memnun bir tavırla haykırdı:

"Bizi Weed'den kovdular!"

George, tiksinti ile:

"Ne kovdular, ulan saloz," dedi. "Biz yağladık tabanları.

Bizi aradılar ama, bulamadılar."

Lennie, memnun mırıldandı:

"Bak, bunu unutmadım, namussuzum."

George kumlara uzandı, ellerini başının altına koydu. Lennie de, benzetebildim mi diye başını kaldırıp bakarak onu taklit etti.

George, söylendi:

"Ne baş belası adamsın, ama biliyor musun? Sen peşimde olmasan ne rahat ederdim ya. Gül gibi geçinir giderdim, belki evlenirdim de."

Lennie, uzandığı yerde bir an sessiz kaldı, sonra umutla:

"Bir çiftlikte çalışmaya gidiyoruz, değil mi, George?"

"Çok güzel. Bunu bari anlayabildin. Ama burada uyuyacağız, öyle gerekiyor."

Artık ortalık hızla kararıyordu. Yalnız Galiban dağlarının doruğu, vadiden uzaklaşmış olan güneşin ışıklarıyla parıldıyordu. Bir yılan, başını periskop gibi çıkarmış, suda dalgalandı: Akıntıdan sazlar hafifçe kımıldıyordu. Uzakta, şosede, adamın biri, bir şeyler haykırdı, bir başkası ona cevap verdi. Frenk çınarlarının dallarını ürperten hafif bir yel esti ve hemen dindi.

"George, neden çiftliğe gidip akşam yemeği yemiyoruz?

Çiftlikte yemek verirler."

George, yan tarafına döndü:

"Sana hesap verecek değilim. Burası hoşuma gidiyor. Yarın çalışmaya gideriz. Gelirken patozları gördüm. Yarın arpa çuvallarını sırtlarken anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan gelecek. Bu gece burada arkaüstü yatacağım. Canım öyle istiyor."

Lennie, dizleri üstünde doğrularak, George'a baktı.

"Yemek yemeyecek miyiz?"

"Yiyeceğiz elbet, git biraz kuru çalı-çırpı topla. Dengimde üç kutu fasulye var. Yak ateşi. Sen hazırla hele, bir kibrit veririm sana. Sonra fasulyeleri pişirir, yemeğimizi yeriz."

Lennie:

"Ben fasulyeyi domates salçasıyla severim," dedi.

"Ne yapalım, salçamız yok. Git çalı-çırpı topla. Ama sallanma ha. Neredeyse ortalık kararacak."

Lennie, ağır ağır ayağa kalktı, fundalıklar arasında kayboldu. George olduğu yerde uzanmış kaldı, ıslıkla hafiften bir hava tutturdu. Lennie'nin gittiği yönde dereden su şıpırtıları geldi, George ıslığı bıraktı, dinledi.

"Zavallı budala!" diye mırıldandı ve ıslığa devam etti.

Çalılıklar arasından Lennie göründü. Elinde yalnız küçük bir söğüt parçası vardı. George doğruldu. Birdenbire:

"Hadi," dedi, "ver bana o fareyi."

Lennie çapraşık bir saflık pandomiması oynamaya koyuldu:

"Ne faresi, George? Fare mare yok hende."

George elini uzattı:

"Hadi ver onu bana. Yutturmaya kalkma."

Lennie duraksadı, geriledi, kaçıp kurtulmak ister gibi çalılıklara doğru bir göz attı. George hiç istifini bozmadı.

"Veriyor musun o fareyi, yoksa dağıtayım mı suratını?"

"Neyi vereyim, George?"

"Biliyorsun domuz gibi. O fareyi istiyorum."

Lennie, istemeye istemeye cebini karıştırdı. Sesi hafifçe titrekti.

"Niye bırakmıyorsun sanki? Kimsenin malı değil ki. Kimseden çalmadım onu. Yolun kenarında ölü buldum."

George'un eli emredici bir tavırla uzanmıştı. Sahibinin attığı topu getirmek istemeyen bir köpek gibi, Lennie yaklaştı, geriledi, tekrar yaklaştı. George parmaklarını şıklattı, bu gürültü üzerine Lennie, fareyi onun eline verdi.

"Fena bir şey yapmıyordum ki, George. Okşuyordum sade."

Gcorge kalktı, fareyi karanlık fundalıklarda kabil olduğu kadar uzağa fırlattı, sonra suya yaklaşarak ellerini kaldırdı:

"Koca dangalak! Fareyi almak için dereyi geçerken ayaklarını ıslattığını görmeyecek miyiz sandın?"

Lennie'nin mırıldandığını işitti, sert bir tavırla döndü:

"Şuna bak be, aygır kadar herif, oturmuş çocuk gibi viyaklıyor!"

Lennie ağacın arkasına geçti, bir kucak dal ve kuru yaprak getirdi. Bunları eski kül yığınının üstüne attı, daha toplamaya gitti. Ortalık artık iyice kararmıştı. Suyun üstünde kumruların kanat sesleri duyuldu. George, odun yığınına yaklaşarak kuru yaprakları tutuşturdu. Alev, çırpılar arasında çıtırdayarak genişledi. George dengini açtı, içinden üç kutu fasulye konservesini çıkardı. Bunları ateşin yanında, fakat alevlere değmeyecek şekilde dikine oturttu.

George:

"Dört kişiye yetecek kadar fasulye var bu kutularda," dedi.

Lennie ateşin öbür yanında onu gözetliyordu. Mütevekkil bir tavırla:

"Ben fasulyeyi, domates salçasıyla severdim," dedi.

George kızdı:

"Salçamız yok," dedi; "hep zaten olmayan şeyleri ister senin canın. Ah, bir yalnız olsaydım, ne rahat yaşardım! Bir iş bulup çalışırdım. Hiçbir bela gelmezdi başıma. Hiçbir güçlük çekmezdim, ay sonunda elli papelimi alıp, şehirde keyfimce yaşamaya giderdim. Hatta canım isterse bütün geceyi kerhanede geçirirdim. Handa mı olur, başka yerde mi, canım nerde isterse orada yerdim yemeğimi, keyfimin istediğini ısmarlardım. Oh, keka! Hem de her ay yapabilirdim bunu. Bir binlik viski alır, yahut gidip kahvede kağıt oynardım, ya da bilardo partisi yapardım."

Lennie diz çöktü, ateşin üstünde George'un öfkelenişini seyretti. Korkudan yüzü büzülmüştü.

George kızgın kızgın devam etti:

"Ya şimdi ne yapıyorum? Seni sürüklüyorum peşimden! Sen bir işte tutunamazsın, hangi işe girsem, kaybettirirsin yerimi bana. İşin gücün yok, dört bir tarafa sürtüyorsun beni. Bu kadarla kalsa neyse. Başını da belaya sokarsın hep. Bir salozluk edersin, bana düşer pirincin taşını ayıklamak."

Sesi yükseliyor, adeta bağırma halini alıyordu.

"Ulan, ayısın be! Senin yüzünden başıma gelmedik hal kalmıyor."

Küçük kızların birbirlerini taklit ederken çıkardıkları seslerle devam etti:

"Sade elbisesine dokunmak istemiştim o kızın... Fare gibi okşamak istiyordum onu... Nerden bilsin senin sade elbisesine dokunmak isteyeceğini? Kız korkup irkildi, sen de sanki bir fareymiş gibi yapıştın kıza. Kopardı yaygarayı, peşimize düşen herifler yüzünden bütün bir günü sulama hendeğinin içinde geçirdik sayende. Sonra da karanlıktan faydalanıp kırdık kirişi oradan. Her zaman bu çeşit bir halt karıştırırsın, her zaman.

Seni bir kafese tıkıp yanına da bir milyon fare vererek keyfince eğlenmeye bir bırakabilsem."

Öfkesi birdenbire yatıştı. Ateşin üstünden Lennie'nin üzgün yüzüne baktı. Sonra utanarak gözlerini alevlere indirdi.

Artık hava iyice kararmıştı, ama ateş ağaçların gövdelerini ve üstlerinde kubbe olmuş dalları aydınlatıyordu. Lennie, George'un ta yanı başına gelinceye kadar ateşin yanında yavaşça ve ihtiyatla süründü. Topukları üstüne çömeldi. George, öbür yanlarını ateşe göstermek için kutuları çevirdi. Lennie'nin yanı başında olduğunu görmemiş gibi davranıyordu.

Lennie usulca:

"George!" dedi.

Cevap yok.

"Georgel"

"Ne var?"

"Şaka ettim, George. Ben domates salçası istemiyorum, hatta domates salçası şurada yanımda olsa bile yemezdim."

"Olsaydı verirdim sana."

"Yemezdim, George. Hepsini sana bırakırdım. Fasulyene bolcana dökerdin. Ben elimi sürmezdim."

George, hep o asık suratla ateşe bakıyordu.

"Başımda sen olmasan ne eğlenirdim. Düşündükçe aklımı oynatacağım geliyor. Bir dakika bile rahatım yok senin yüzünden."

Lennie, hâlâ çökmüş vaziyette duruyordu. Derenin arkasında karanlıklara bakıyordu.

"George, istersen gideyim ben, seni yalnız bırakayım?"

"Nereye gidebilirsin ki?"

"Giderim işte. Nah şu dağlara çıkarım. Bir mağara bulurum elbette."

"Ya, öyle mi? Ne yersin peki? Yiyecek bir şey bulacak kadar aklın yoktur ki."

"Bir şeyler bulurum, George. Domates salçası, güzel şeyler aramam ben. Açıkta yatarım, kimse de bir fenalık etmez bana. Bir fare bulursam yanımda taşıyabilirim. Kimse gelip elimden almaz onu."

George ona yan gözle merakla baktı.

"Sana kötü davranmak istiyorum, onu mu denemek istiyorsun?"

"Artık benden usandınsa, gidip dağlarda bir mağara arayayım. Ne zaman istersen giderim."

"Yok, yok... Dinle! Şaka ettim, Lennie. Senin yanımda kalmanı istiyorum. İşin kötüsü, farelere elini uzattın mı hep öldürüyorsun onları."

Durdu.

"Bak ne yapacağım, Lennie. İlk fırsatta sana bir köpek yavrusu vereceğim. Onu öldürmezsin belki. Fareden iyidir o. Hem daha çok okşayabilirsin."

Lennie, yutmadı. Ağır bastığını hissetmişti.

"Eğer beni istemiyorsan, açık açık söyle, nah şu dağlara... Şu yukarıki dağlara çıkarım, tek başıma yaşarım. Parelerimi de kimse çalmaz benden."

George:

"Yanımda kalmanı istiyorum, Lennie," dedi. "Ulan yalnız kalsan, seni ayı sanıp vururlar be. Yok, yok, benimle kalacaksın. Clara teyzen ölmüş olsa da, senin böyle tek başına dolaşmandan hiç de hoşlanmazdı."

Lennie, kurnazca:

"Anlatsana... hani, her zamanki gibi."

"Neyi anlatayım?"

"Tavşanları."

George kesip attı:

"Yağma yok, boşuna yorulma."

Lennie yalvardı.

"Hadi George, anlat bana. Ne olursun, George. Her zamanki gibi anlatıver."

"Demek çok hoşuna gidiyor ha? Peki, anlatacağım sana, sonra oturup yemeğimizi yeriz."

George'un sesi ciddileşmişti. Aynı şeyi defalarca söylercesine, kelimelerini belli bir tempoyla tekrarlıyordu:

"Bizim gibi çiftliklerde çalışan insanlar, dünyada yapayalnızdırlar. Ne kimseleri vardır, ne bir yurtları. Bir çiftliğe gider, orada beş on para biriktirir, sonra şehre inerek hepsini harcarlar... Para biter bitmez de başka bir çiftlikte didinmeye giderler. Umacak hiçbir şeyleri yoktur yarından."

Lennie, pek memmundu:

"Tamam... tamam. Şimdi bizi anlat, biz nasılız?"

George devam etti:

"Bize gelince iş değişir. Bizim umduğumuz var. Bizim konuşacak, bize ilgi gösterecek bir kimsemiz var. Gidecek başka yeri olmadığı için, bir meyhanede oturup bütün parasını harcayanlar gibi değiliz biz. Ötekiler kodese girecek olsalar, geberip gitseler de kimsenin umurunda olmaz. Ama biz öyle değiliz."

Lennie atıldı:

"Biz öyle değiliz! Niçin öyle değiliz? Çünkü... Çünkü benim için sen varsın, senin için de ben varım da ondan."

Sevinçle güldü:

"Anlat şimdi, George."

"Ezbere biliyorsun, sen de anlatabilirsin pek güzel."

"Yo, sen anlat. Ben hep unuturum bazı yerlerini. Ne yapacağız, anlat!"

"Ne olacak? Günün birinde, bütün paramızı toplayıp küçük bir ev, bir iki hektar toprak alacağız. Bir ineğimiz, birkaç domuzumuz olacak."

Lennie:

"Mal sahipleri gibi yaşayacağız!" diye bağırdı. "Tavşanlarımız olacak. Anlat, George. Bahçede nelerimiz olacak, söyle, kafesteki tavşanları da söyle, kışın nasıl yağacak yağmur, sonra sobamızı söyle, ya sütün üstündeki kaymak, öyle kalın olacak ki, bıçakla keseceğiz. Anlat bana hepsini, George."

"Neden kendin anlatmıyorsun, hepsini biliyorsun, pek güzel."

"Yok, yok, sen anlat. Senin anlatman başka oluyor. Devam et, George, Nasıl bakacağım tavşanlara, ha?"

"Büyük bir sebze bahçemiz olacak, tavşanlar için de bir kümes, tavuklarımız da olacak. Kışın yağmur yağdığı zaman, boş ver işe, diyeceğiz, sonra bir güzel oturacağız, dam üstünde yağmurun çıtırtısını dinleyeceğiz... anasını sattığım..."

Cebinden sustalısını çıkardı.

"Daha fazlasını söylemeye vaktim yok."

Bıçağı kutulardan birinin kapağı altına soktu, açtı, Lennie'ye uzattı. Sonra ikinci kutuyu açtı. Cebinden iki kaşık çıkararak bir tanesini Lennie'ye verdi.

Ateşin yanında, ağızlarını fasulyeyle doldurup hızlı hızlı çiğnemeye koyuldular. Lennie'nin ağızından birkaç fasulye düştü. George kaşığıyla bir işaret yaptı:

"Yarın patron sana soru sorunca, ne diyeceksin?"

Lennie, çiğnerken durdu, lokmasını yuttu. Yüzü düşünceliydi.

"Diyeceğim ki... Ha, bir şey demeyeceğim."

"Aferin! Mükemmel, Lennie! Bazan adeta ilerliyorsun. İki hektar toprağımız olunca, tavşanların bakımını sana bırakacağım. Hele böyle hatırlarsan."

Lennie, kabına sığamıyordu.

"Hatırlarım," dedi.

George, kaşığıyla bir işaret daha yaptı.

"Dinle, Lennie, burasını iyice belle. Burayı aklında tutabilirsin, değil mi? Çiftlik bir çeyrek mil kadar ötede... Dere boyunca yürüdün mü, buradasın."

"Elbette hatırlarım," dedi Lennie. "Bir şey söylemeyeceğimi hatırlamadım mı?"

"Tabii. Peki öyleyse, dinle, Lennie... Geçen seferki gibi başını yine belaya sokacak olursan, hemen koşup buraya gelir, çalıların arasında saklanırsın."

Lennie, yavaşça:

"Çalılar arasında saklanırım," dedi.

"Ben gelip seni buluncaya kadar çalılar arasında saklanırsın. Aklında tutabilir misin bunu?"

"Tutarım George. Sen gelene kadar çalılar arasında saklanırım."

"Ama, başını belaya sokmamaya bak, yoksa tavşanlara bakamazsın."

Boş kutusunu çalılar arasına fırlattı.

"Yok, başımı belaya sokmayacağım, George. Ağzımı açmayacağım."

"Tamam. Getir dengini buraya, ateşin yanına. Güzel bir uyku çekeriz burada. Üstümüzde gök kubbe, bir de yapraklar. Ateşi kurcalama. Bırak sönsün." Kumların üstüne yataklarını serdiler, alevler kısaldıkça, aydınlığın çevresi de daralıyordu. Çarpık çurpuk dallar gözden kayboldular, ağaç gövdelerinin yerini belli eden soluk bir ışıktan başka bir şey kalmadı. Lennie karanlıkta seslendi:

"George... uyudun mu?"

"Yok. Ne istiyorsun?"

"Tavşanlar renk renk olmalı, George."

George uykulu bir sesle:

"Tabii, tabii," dedi. "Kırmızılar, yeşiller, maviler olacak, Lennie. Milyonla tavşanımız olacak."

"Uzun tüylüler de olsun, George. Hani, Sacramento panayırında görmüştüm."

"Evet, uzun tüylüler de olacak."

"Yoksa alır başımı giderim, George, gidip bir mağarada yaşarım."

George:

"Cehenneme kadar yolun var," dedi. "Kes sesini, ulan!"

Küllenen korların kırmızı parıltısı soluyordu. Suyun öbür yanındaki tepenin üstünde, bir koyot[2] uludu, derenin öte yakasından bir köpek ona cevap verdi. Frenk çınarlarının yaprakları gecenin hafif soluğu altında hışırdadı.

II

İşçilerin yattıkları baraka uzun bir dörtköşeydi. İçerde duvarlar kireçle badanalanmıştı, taban kaba tahtadandı. Üç yanda dörtköşe pencereler vardı. Dördüncü tarafta, tahta bir mandalla kapanan ağır bir kapı açılıyordu. Duvarın kenarına dizilmiş sekiz kerevet görülüyordu. Bunların beşine yorgan serilmişti, öteki üçünde şiltelerin çuval bezinden kılıfları meydandaydı. Her kerevetin üstüne açık tarafları öne doğru olmak üzere elma sandıkları mıhlanmıştı, bunlar yatak sahiplerinin özel eşyalarını koydukları ikişer raf meydana getiriyordu. Bu raflarda bir sürü ufak tefek eşya doluydu; sabunlar, talk pudraları, usturalar, çiftlik işçilerinin bayıldıkları, o Wild West dergileri vardı. Bu dergilerle, sözde alay ederler ama, bakmayın, pek ciddiye alırlar. Raflarda ilaçlar vardı, küçük küçük şişeler, taraklar. Sandık tahtalarına çakılmış çivilerde birkaç kıravat sallanıyordu. Duvarlardan birinin yanında dökme demirden kara bir soba vardı ki, borusu dosdoğru tavanın içine giriyordu. Odanın ortasında büyük bir dörtköşe masa, iskambil kağıtlarıyla kaplıydı, masanın çevresinde de oyuncuların oturabilecekleri tahta sandıklar vardı.

Sabahın saat on sularıydı. Yan pencerelerden birinden güneş, içinde tozlar yüzen bir ışık demeti gönderiyordu içeri. Sinekler bu demetin içinden düşen yıldızlar gibi geçip gidiyorlardı. Kapının tahta mandalı kalktı. Kapı açıldı, sırtı kamburlaşmış uzun boylu bir ihtiyar içeri girdi. Mavi bezden bir elbise giymişti, sol elinde büyük bir süpürge tutuyordu. Onun arkasından George, George'un arkasında da Lennie girdi. İhtiyar:

"Patron sizi dün akşam bekliyordu," dedi. "Bu sabah hâlâ gelmediğinizi görünce, fena halde küplere bindi." Sağ kolunu uzattı, yeninden ensiz, odun parçası gibi yusyuvarlak bir bilek çıktı: Sobanın yanındaki iki yatağı göstererek:

"Şu iki yatakta yatabilirsiniz," dedi.

George yaklaştı ve şilte vazifesini gören saman çuvalının üstüne battaniyesini attı. Raflık sandığına baktı ve içinden sarı bir teneke kutu aldı:

"Hey, bu da nesi?"

İhtiyar: "Bilmem," dedi.

"Bit, karafatma ve her türlü böcekleri toptan yok eder, yazılı burada. Ne biçim yataklar veriyorsunuz bize? Ufaklık toplamaya niyetimiz yok."

İhtiyar uşak, süpürgesini sağına geçirerek dirseğiyle kalla gelmediğinizi görünce, fena halde küplere bindi. Sağ kolunu uzattı, yeninden ensiz, odun parçası gibi yusyuvarlak bir bilek çıktı. Sobanın yanındaki iki yatağı göstererek:

"İşte gitti... Öylece çekip gitti. Her zamanki gibi. Yemekten başka sebep göstermedi. Yalnız bir gece: 'Verin benim hakkımı,' dedi, her zamanki gibi."

George, şiltesini kaldırıp altına baktı. Üstüne eğilip bezi dikkatle gözden geçirdi. Hemen Lennie de kalktı, kendi yatağını aynı şekilde muayene etti. Nihayet George ferahlamış göründü. Dengini açtı, ustura, bir parça sabun, tarak, hapla dolu bir şişe, merhem, bileyi kayışı gibi eşyasını çıkarıp rafa dizdi. Sonra yorganlarını sererek yatağını özenle hazırladı. İhtiyar atıldı:

"Patron neredeyse çıkagelir. Bu sabah sizi görmeyince, fena küplere binmişti. Dosdoğru kahvaltı ettiğimiz yere düştü, açtı ağzını, yumdu gözünü; nereye cehennem oldu bu herifler? dedi. Üstelik seyisi de payladı."

George, yatağının bir kırışıklığını düzelterek oturdu.

"Seyisi mi payladı?"

"Ya. Seyis, zencidir de ondan."

"Zenci mi dedin?"

"Ya. İyi adamdır doğrusu. Sırtı kamburdur. Vaktiyle at tepmiş. Patron ne zaman başı kızsa, ona çıkışır. Ama boş verir seyis. Her zaman okur. Odasında kitaplar vardır."

"Ne biçim adam şu sizin patron, kuzum?"

"Yoo, fena adam değildir, doğrusu. Arasıra damarı tutar ama, iyi adamdır yine. Bak, ne diyeceğim. Noel'de ne yaptı bilir misiniz? Bir binlik viski getirdi buraya, dedi ki: İçin, evlatlar, yılda bir Noel var."

"Deme be, koca bir binlik mi?"

"Hilâfım yok inan olsun. Hey Tanrım, ne eğlenmiştik!.. O gece zencinin de gelmesine izin verdiler. Küçük bir arabacı var. Smitty derler, zenci ile kıran kırana güreşe tutuştu. Hatta üstesinden de geldi. Arkadaşlar ayaklarını kullamasına izin vermediler, o yüzden zenci kazandı. Smitty dedi ki: Ayaklarımı kullansaydım, canını alırdım zencinin. Ama zenci kambur olduğu için Smitty'nin ayaklarını kullanması doğru olmaz demişti arkadaşlar."

Anısının tadını çıkarmak için bir an durduktan sonra, devam etti:

"Sonra hepsi Soledad'a, kurtlarını dökmeye gittiler. Ben gitmedim. Artık zevk almıyorum böyle şeylerden."

Yatağını yapan Lennie, işini bitirmek üzereyken, tahta mandal kalktı. Eşikte kısa boylu, tıknaz bir adam duruyordu. Ayağında mavi bezden bir pantalon, sırtında bir fanila gömlek, düğmeleri iliklenmemiş siyah bir yelek ve siyah bir ceket vardı. Baş parmaklarını, dörtköşe çelik bir tokanın iki yanından kemerine geçirmişti. Başında kahverengi eski bir şapka vardı, yüksek ökçeli çizmelerinde mahmuzlar takılıydı, bir gündelikçi olmadığı bundan belliydi.

İhtiyar adam ona bir göz attı, yumruğuyla sakalını sıvazlayıp ayaklarım sürüyerek kapıya doğruldu.

"Şimdi geldiler," dedi.

Patronun yanından geçip dışarı çıktı. Tombul bacaklı patron, hızlı ve kısa adımlarla ilerledi:

"Murray ve Ready'ye bu sabah için iki adama ihtiyacım olduğunu yazmıştım. İş kartlarınız yanınızda mı?"

George, cebini aradı, kartlarını çıkarıp patrona verdi.

"Kabahat Murray ve Ready'de değilmiş. Bu sabah çalışmak için gerekli saatte burada olacağınız yazılı bu kartta."

George başını eğdi:

"Otobüs şoförü bize oyun etti," dedi. "Tam on mil yol yürümek zorunda kaldık. Daha çok uzaktayken, geldik dedi bize. Bu sabah bizi getirecek bir araç bulamadık."

Patron gözlerini kısarak baktı:

"Arpa arabalarını iki kişi eksiğiyle göndermek zorunda kaldım. Artık gitseniz de faydası olmaz. Öğleden sonra gidersiniz."

Cebinden iş verme defterini çıkardı, yaprakların bir kalemle ayrıldığı yeri açtı. George, Lennie'ye mahsustan sert sert baktı. Lennie de bir baş işaretiyle anladığını ifade etti.

Patron kalemini tükrükledi:

"Adın ne?"

"George Milton."

"Ya senin?"

George atıldı:

"Lennie Small'dur onun adı."

İsimler deftere yazıldı.

"Bugün neydi, ha ayın yirmisi, öğle zamanı."

Defteri kapadı.

"Nerede çalıştınız ikiniz?"

"Kuzeyde, Weed'de," dedi George.

Lennie'ye döndü: "Sen de mi?"

George atıldı: "Evet, o da."

Patron, şakacı bir tavırla, Lennie'yi parmağıyla işaret etti.

"Pek konuşkan bir adam değil galiba?"

"Değildir ama, çalışmaya gelince üstüne yoktur. Boğa gibi kuwetlidir."

Lennie kendi kendine güldü: "Boğa gibi kuvvetli," diye yineledi.

George ona sert sert baktı, Lennie, utanmışçasına başını eğdi.

Patron birdenbire atıldı: "Hey, Small, elinden ne iş gelir senin?"

Dehşete düşen Lennie, bir göz işaretiyle George'u yardıma çağırdı.

George: "Ne iş verilirse yapar," dedi. "Katırları güder, tahıl çuvallarını taşır, çift sürer. Her istenileni yapar. Bir deneyin görürsünüz."

Patron, George'a döndü: "Ne diye bırakmıyorsun cevap versin kendisi? Maksadın ne, anlayalım?"

George, sesini yükseltti: "Zekidir, demedim. Hiç de değildir. Ama işe gelince üstüne yoktur. İkiyüz kilo yük vur sırtına, bana mısın demez."

Patron defteri cebine koydu. Baş parmaklarını kemerine geçirdi ve bir gözünü kırptı:

"Bana baksana sen," dedi. "Nedir çevirdiğin dolap?"

"Ha?"

"Bu oğlanın sırtından ne kadar kazanıyorsun, yani? Gündeliğini sen mi alıyorsun yoksa?"

"Ne münasebet. Demek onu işlettiğimi sandınız?"

"Eee, bir adamın bir başkasıyla bu kadar yakından ilgilendiğini ömrümde görmedim de. Sadece bu işte ne çıkarın var, onu öğrenmek istiyorum."

"O... o, benim akrabamdır. Ona göz-kulak olacağıma siz vermiştim annesine. Küçükken beygir tepmişti kafasını. Herkes gibi bir adamdır, yalnız aklı biraz kıtcanadır. Ama kendisine verilen her işi yapar."

Patron yarı döndü:

"Arpa çuvallarını taşımak için fazla akıllı olmaya da pek gerek yok ya... Ama bana madik atmaya kalkışayım deme,

Milton. Gözüm sende olacak. Weed'den neden ayrıldmız?"

George hemen atıldı: "İş bitmişti de."

"Neydi yaptığmız iş?"

"Şey... Lağım kazıyorduk."

"Tamam... Yalnız bana madik atmaya kalkma, çünkü yutturamazsın. Senin gibi çok açıkgözler geçti elimden. Yemekten sonra arpa çekme işine gideceksiniz. Patozlardan arpa taşınacak. Slim'in ekibiyle gidersin."

"Slim mi?"

"Evet. İri yarı bir arabacı. Yemekte görürsün."

Birden döndü, kapıya doğru yürüdü, fakat dışarı çıkmadan önce geri döndü, iki adamı uzun uzun süzdü.

Adamın ayak sesleri kesilince, George, Lennie'ye baktı:

"Hani tek kelime söylemeyecektin. Hani çeneni tutacaktın da sözü bana bırakacaktın? Az kalsın işimizden oluyorduk."

Lennie üzüntülü bir halde bakıyordu.

"Unuttum, George."

"Evet, unuttun. Hep unutursun zaten, sonra pirincin taşını ayıklamak bana düşer."

Yatağına çöktü.

"Şimdi gözetleyecek bizi herif. Artık pot kırmamaya bakmalı. Çeneni tutacak mısın sen?"

Mahzun mahzun düşünceye dalmıştı:

"George!"

"Ne var gene?"

"Kafamı beygir tepmedi benim, değil mi George?"

George kızdı: "Keşke tepmiş olsaydı! Başını dinlerdi millet biraz."

"Akraban olduğumu söyledin, George."

"Yalan söyledim, ne olacak. Çok şükür ki, yalandı söylediğim. Akraban olsaydım asardım kendimi be."

Birden durdu, kapıya doğru yürüdü, dışarı baktı.

"Bana bak, hey ne durmuş dinliyorsun orada?"

İhtiyar ağır adımlarla odaya girdi. Süpürgesi elindeydi. Peşinde bir çoban köpeği vardı, gözlerinin feri uçmuş, yaşlı bir köpek. Köpek, topallaya topallaya, güçlükle odanın bir köşesine gitti, boğuk bir homurtuyla yere uzandı. Sonra kurşuni ve uyuz postunu yalamaya koyuldu. İhtiyar, hayvanın yerleşmesini bekledi.

"Dinlemiyordum," dedi. "Köpeğimi kaşımak için şöyle gölgeye çöküvermiştim. Abdestliğin temizliğini yeni bitirdim de."

George: "Burada söylenenleri dinliyordun," dedi. "Her işime burnunu sokan adamlardan hoşlanmam ben."

İhtiyar, üzgün bir tavırla George'a baktı:

"Daha yeni gelmiştim," dedi. "Söylediklerinizin tek kelimesini işitmedim. Konuştuklarınız beni ilgilendirmez. Bir çiftlikte kapı dinlemek ve soru sormak doğru olmaz."

Biraz yatışan George: "Doğru söz ettin," dedi. "İşini kaybetmek istemeyen, öyle yapmalı."

Ama ihtiyarın sözleri onu tatmin etmişti.

"Gel otur biraz," dedi. "Amma da yaşlı şu senin köpek."

"Öyle, küçükten büyüttüm onu. Eh eskiden mükemmel bir çoban köpeğiydi o." Süpürgesini duvara dayadı, kırçıl sakalını yumruğuyla sıvazladı:

"Nasıl bizim patron, ha?"

"Fena değil. İyi adama benziyor."

"İyi adamdır. Yalnız suyuna gitmeli."

İçeriye bir genç girdi. Kara gözlü, kıvırcık saçlı, esmer bir delikanlı. Sol elinde bir iş eldiveni vardı. O da patron gibi yüksek ökçeli çizmeler giymişti...

"Babamı gördünüz mü?" diye sordu.

İhtiyar: "Bir dakika önce buradaydı, Curley," dedi.

"Mutfağa gitti galiba."

Curley: "Bakayım orada mı?" dedi. Gözleri yeni gelenlere takıldı ve durdu. George'a, sonra da Lennie'ye dik dik baktı. Kolları yavaş yavaş dirseklerinden kıvrıldı, yumruklarını sıktı. Vücudunu gerdi, hafifçe öne eğildi. Bakışları hem kavgacı, hem de ihtiyatlıydı. Böyle dikkatle süzüldüğünü görünce Lennie ne yapacağını şaşırarak kımıldadı, sinirli bir hareketle ayaklarını oynattı. Curley usulca onun yanına yaklaştı.

"Babamın beklediği yeni işçiler siz misiniz?"

George: "Daha şimdi geldik," dedi.

"Bırak, şu çam yarması söylesin."

Lennie şaşkın bir halde kıvranıyordu.

George atıldı: "Ya konuşmak istemiyorsa canı?"

Curley bir sıçrayışta ona döndü: "Söz söylendi mi, cevap verir adam. Hem ne halt etmeye karışıyorsun söze sen?"

George kayıtsız bir tavırla: "Biz hep beraber dolaşırız," dedi.

"Ya, demek ondan!"

"Evet ondan, ne olacak?"

Şaşkına dönen Lennie ne yapmak gerektiğini anlamak için George'a bakıyordu.

"Demek şu herifin konuşmasına izin vermeyeceksin, öyle mi?"

"Canı bir şey söylemek istiyorsa, söyler."

Lennie'ye hafifçe işaret etti. Lennie usulca:

"Daha şimdi geldik," dedi.

Curley ona dik dik baktı:

"Bir daha sefere, sana bir şey sorulunca cevap ver, anladın mı?"

George onun arkasından baktı, sonra ihtiyara döndü:

"Ne kaşınıyor bu herif be? Lennie ona bir şey yapmadı ki."

İhtiyar, dinleyen olmasın diye ihtiyatla kapıya baktıktan sonra usulca: "Bak ne diyeceğim," dedi. "Patronun oğludur o. Curley yaman oğlandır. Biraz boks'a çalışmış. Hafif sıklet boksörüdür, beceriklidir de."

"Varsın olsun. Durup dururken Lennie'ye çatmakta ne anlam var?"

"Bak ne diyeceğim. Curley bütün ufak tefek insanlar gibidir. İri yarı adamlardan hoşlanmaz. Hep böyleleriyle çatışır durur. Kendisi daha küçük yapılı olduğu için, içerler adeta. Böylelerine hiç rastlamadın mı? Durmadan maraza çıkarırlar."

"Tabii, böyle çıngarcı bücürleri çok görmüşümdür. Ama şu senin Curley, Lennie'ye dokunmasa daha iyi eder. Lennie becerikli değildir ama, kafasını kızdıracak olursa, sonu iyiye varmaz."

İhtiyar kuşkulu bir tavırla:

"Bilmem ama, Curley becerikli oğlandır," dedi. "Hiç doğru bulmuyorum ben. Örneğin, Curley iri yarı birinin üstüne atılıp herife bir tane koyacak olsa, herkes Curley'in yaman bir döğüşçü olduğunu söyler. Ama bunu yapmaya kalkışırken kendisi dayağı yedi mi, bu sefer de herkes, döğüşmek için dengini bulsaydı diye o adama çatar, hatta üstüne de çullanırlar. Hiç doğru bulmam ben bu işi. İnsan, Curley'le döğüştü mü, ne yapsa kendisi haksız çıkar."

George kapıyı gözetliyordu. Tehdit edici bir tavırla:

"Herhalde Lennie'ye sataşmasa iyi eder. Lennie boksör değildir ama, hem kuvvetlidir, hem de eline çabuk. Lennie usul kural falan da bilmez öyle."

Dörtköşe masaya gidip tahta sandıklardan birine oturdu. Birkaç iskambil kağıdı alarak karıştırdı. İhtiyar başka bir sandığa oturdu.

"Bu dediklerimi Curley'e söyleme sakın. Kovar beni. Umurunda mı herifin. Kimse onu kovamaz, çünkü patronun oğludur o."

George kağıtları kesti, çevirmeye başladı, birer birer bakıyor ve üstüste koyuyordu.

"Şu Curley, kahpenin biri gibime geliyor. Ben böyle kalleş bücürlerden hiç hoşlanmam."

"Şu son zamanlarda büsbütün azıttı. İki hafta önce evlendi. Karısı da orada patronun evinde oturur. Evleneli beri Curley'in şımarıklığı da arttı."

George homurdandı:

"Karısına fiyaka yapmak içindir."

İhtiyar dedikoduya kaptırmıştı kendini:

"Sol elindeki eldiveni gördün mü?"

"Gördüm."

"O eldivenin içi vazelin doludur işte."

"Vazelin mi? O da neden?"

"Bak ne diyeceğim... Curley diyor ki, o elini karısı için yumuşak tutmak istiyormuş."

George dikkatle kağıtları inceliyordu.

"Böyle iğrenç şeyler söylemek ayıp değil mi?"

İhtiyar ferahladı. George'un Curley'i ayıplamasını istiyordu. Artık ayağını sağlam yere bastığına emin olduğu için, daha rahat konuşuyordu:

"Curley'in karısını hele bir gör de..."

George kağıtları yine kesti ve düşüne düşüne, ağır ağır dizmeye koyuldu.

"Güzel mi?" dedi.

"Evet. Güzeldir... Ama..."

George, kağıtları inceliyordu.

"Ama ne?"

"Hani... Pek fıkırdak bir şey de..."

"Yok canım? On beş gün önce evlendi de hâlâ fıkırdıyor demek? Curley'in bu kadar horozlanması belki de ondandır."

"Slim'e göz ettiğini gördüm karının. Slim katırları güden arkadaştır. Yaman çocuktur doğrusu. Slim'in hasat işinde çalışmak için yüksek ökçeli çizmelere ihtiyacı yoktur. Karının Slim'e göz ettiğini gördüm. Curley görmedi. Sonra Carlson'a da işaret ettiğini gördüm."

George hiç oralı değilmiş gibi görünüyordu:

"Anlaşılan burada matrak eksik olmayacak."

İhtiyar oturduğu sandıktan kalktı:

"Ne diyorum, biliyor musun?"

George cevap vermedi.

"Diyorum ki, şu Curley'in aldığı kan düpedüz bir orospu."

"Görülmemiş şey değil bu. Çok adamın başına gelmiştir."

İhtiyar, kapıya doğru yürüdü, yaşlı köpeği başını kaldırıp çevresine bakındı. Sonra peşinden gitmek için güçlükle yerinden doğruldu.

"Arabalar nerdeyse gelirler. Gidip yıkanma kovalarını çıkarayım. Siz de arpa mı yükleyeceksiniz?"

"Evet."

"Dediklerimi Curley'e söylemezsin, değil mi?"

"Ne münasebet?"

George, kağıtları özenerek diziyor, üçlü gruplar yapıyordu. Birlilerin üstüne dört sinek koydu. Güneş ışınları şimdi yerde dörtköşe bir ışık parçası meydana getirmişti, sinekler bu ışık demeti içinden geçerken birer kıvılcım gibi parlıyorlardı. Dışarda bir koşum hışırtısı ve ağır yüklü dingillerin gıcırtısı duyuldu. Uzaktan bir haykırış işitildi:

"Seyis!.. Hey, Seyis!"

Sonra: "Dinine yandığım, nereye cehennem oldu şu cenabet zenci be!"

George açtığı kağıtları seyrediyordu, sonra kağıtları karıştırdı ve Lennie'ye döndü. Uzandığı yerden Lennie onu gözetliyordu.

"Bana bak, Lennie! İşler sarpa sarıyor. Gözüm korktu benim. Şu Curley dedikleri herifle başın derde girecek senin. Bilirim ben bu adamları. Senin anlayacağın, herif seni bir yoklamak istedi. Aklınca gözünü yıldırdı sanıyor. İlk fırsatta yapıştıracak yumruğu suratına."

Lennie'nin gözlerini korku bürümüştü. Sızlandı:

"Ben başımı derde sokmak istemiyorum, George. Sen bak da bana vurmasın, ha?"

George kalktı, gidip Lennie'nin yatağına oturdu.

"Hiç sevmem ben bu çeşit kalleşleri. Çok gördüm böylelerini. İhtiyarın dediği gibi, Curley için korkacak bir şey yok. Her zaman o üstün çıkar."

Bir an düşündü.

"Sana sataşacak olursa burada dikiş tutturamayız. Onun için gözünü aç da tongaya basma. Patronzade bu, boru değil. Beni dinle, Lennie. Ona sokulmamaya bakarsın, olmaz mı? Hiç konuşma o herifle. Buraya gelecek olursa sen odanın öbür köşesine çekil. Sözümü dinleyeceksin, değil mi Lennie?"

Lennie mırıldandı:

"Ben başımı derde sokmak istemiyorum. Ona bir şey yapmadım ben."

"Curley sana boksörlük taslamayı aklına koyarsa, sen bir şey yapmışsın, yapmamışsın birdir. Hiç yanına yaklaşma onun. Aklında tutacaksın, değil mi?"

Arpa yüklü arabaların gürültüsü artıyordu, ağır nalların sert toprağı çiğnemesi, frenlerin gıcırtısı, koşum zincirlerinin şıngırtısı duyuluyordu. Arabadan arabaya adamlar birbirlerine sesleniyorlardı. Lennie'nin yatağına oturmuş olan George, düşünceli düşünceli kaşlarını çatıyordu. Lennie utangaç bir tavırla sordu:

"Kızmadın ya, George?"

"Sana kızmadım. O Curley dedikleri kalleşe kızdım. Birlikte biraz para biriktireceğimizi... hiç olmazsa bir yüz kağıt yapacağımızı umuyordum."

Kesin bir tavırla:

"Ona hiç yaklaşma, Lennie," dedi.

"Hayır, George, yaklaşmam. Ağzımı bile açmam."

"Sana sataşmasına meydan verme... Ama, o kahpe evladı sana vuracak olursa, sen de yaparsın yuvasını."

"Nesini yaparım, George?"

"Bir şey değil, bir şey değil. Vakti gelince haber veririm. Bu çeşit heriflere hiç sabrım yoktur. Dinle beni Lennie, başına bir iş gelecek olursa, ne yapacaktın, hatırlıyorsun değil mi?"

Lennie, yüzü düşünceli bir halde, dirseği üstünde doğruldu. Sonra gözleri mahzun bir bakışla George'a çevrildi.

"Başıma bir iş gelecek olursa, tavşanlara bakmama izin vermeyeceksin."

"Onu demek istemedim. Dün gece nerede yattığımızı hatırlıyorsun değil mi? Hani şu dere kıyısında."

"Evet, hatırlıyorum. Elbet hatırlıyorum. Gidip orada çalıların arasında saklanacağım."

"Ben gelip seni buluncaya kadar orada saklanırsın. Kimseye gösterme kendini. Dere kıyısında çalılar arasında saklan. Tekrarla bakayım."

"Dere kıyısında çalılar arasına saklanacağım."

"Başına bir iş gelirse."

"Başıma bir iş gelirse."

Dışarda bir fren gıcırdadı. Biri bağırdı:

"Seyis! Hey! Seyis!"

George:

"Unutmamak için, tekrarla içinden," dedi.

Kapının boşluğunda bir vücut belirdiği için, iki adam gözlerini kaldırdılar. Kapıda bir genç kadın duruyordu. Boyalı kalın dudakları ve hayli aralıklı, fazla makyajlı gözleri vardı. Tırnaklan kırmızıydı. Saçları küçük sosisler gibi bukle bukle sarkıyordu. Sırtında pamuklu bir ev elbisesi, ayağında kırmızı deve kuşu tüyleriyle süslenmiş kırmızı terlikler vardı.

George başını çevirdi, sonra bir daha baktı.

"Bir dakika önce buradaydı, sonra gitti."

"Ya!"

Kadın, göğsünü daha fazla çıkarmak için elini arkasına götürerek, kapı pervazına dayandı. "Yeni gelenler siz misiniz?"

"Evet."

Lennie, kadını dikkatle süzdü, kadın Lennie'den yana bakmıyor gibi görünmesine rağmen, hafifçe vücudunu yaylattı. Tırnaklarına baktı.

Mazeret makamında:

"Curley bazen buraya gelir de," dedi.

George sertleşti:

"Ne yapayım, burada değil işte."

Kadın, şımarık bir tavırla:

"Öyleyse ben de gider, başka yerde ararım," dedi.

Lennie, büyülenmiş gibi kadını seyrediyordu. George:

"Kendisini görürsem aradığını söylerim," dedi.

Kadın kurnazca gülümseyerek kalçalarını kıvırdı:

"Birini aramak da ayıp değil ya," dedi.

Kapıdan Slim'in sesi duyuldu:

"Merhaba, dilber kız."

"Curley'i arıyorum, Slim."

"Pek de aradığın yok galiba. Şimdi gördüm onu, sızın eve gidiyordu."

Kadın birden ürktü. Odaya doğru:

"Hoşça kalın çocuklar!" diye haykırdı ve hızla uzaklaştı.

George, Lennie'ye baktı.

"Ulan, amma şıllık şey be!" dedi. "Curley de karı diye bula bula bunu mu bulmuş!"

Lennie onu savunmak için:

"Güzel kız," dedi.

"Güzelliğine güzel, zaten pek sakladığı yok hani. Curley'in daha çok göreceği var bu karıdan. Ulan yirmi dolara fit değilse karı, namussuzum."

Lennie, hâlâ kadının çıktığı kapıya bakıyordu.

"Amma da güzel şeydi ha!" Hayran hayran gülümsüyordu. George, ona bir göz attı, sonra kulağından tutup sarstı.

Kızarak:

"Bana bak, andavallı, bu orospuya bakmak yok. Bana ne, ne derse desin, ne yaparsa yapsın, vız gelir. Böyle yılanları çok gördüm ben, adamı kodese tıktırmak için birebirdirler. Dokunma o karıya."

Lennie, kulağını kurtarmaya çalışıyordu.

"Bir şey yapmadım, George."

"Yapmadın elbet, ama demin orada kapı aralığında karı baldırlarını gösterirken gözlerini ayırmıyordun maldan."

"Bir kötülük geçmedi aklımdan, George. Namussuzum."

"Zararı yok, yaklaşma o karıya, karışmam ha! Kapana kıstırırsın kuyruğunu. Bırak da Curley tutulsun o kapana. Almasaydı hergele."

Tiksinerek ekledi:

"Vazelinli eldiven. Garanti her gün çiğ yumurta yutar, eczanelere de bir sürü kuwet ilacı ısmarlar."

Lennie birdenbire haykırdı:

"Hoşuma gitmedi burası, George. Kötü yer burası. Gitmek istiyorum ben."

"Biraz metelik tutuncaya kadar kalmak lazım. Çaresi yok, Lennie. Fırsat bulunca gideriz. Bu çirkef yere aşık olmadım ben de."

Masaya giderek gene iskambil açmaya koyuldu.

"Hiç sevmedim burasını," dedi. "Şeytan 'çek git' diye dürtüyor. Beş on dolar yapabilsek American River boyunca çıkıp altın yıkamaya gideriz. Günde iki üç dolar kazanabiliriz orada, belki de bir altın damarı buluruz, kimbilir."

Lennie kaygılı bir tavırla ona eğildi:

"Gidelim, George. Gidelim buradan. Kötü yer burası."

George kesin bir tavırla:

"Kalmamız lazım," dedi. "Herifler nerdeyse gelirler."

Yandaki çeşmede akar suyun ve kımıldatılan kovaların sesi duyuluyordu. George, kağıtlarını gözden geçiriyordu.

"Gidip yüzümüzü yıkasaydık. Ama kirlenmek için de bir şey yapmadık ki."

Kapı boşluğunda çok uzun boylu bir adam belirmişti. Islanmış uzun siyah saçlarını geriye doğru tararken koltuğunun altında yassılmış bir fötr şapka tutuyordu. Ötekiler gibi, o da mavi bir pantalonla kısa ceket giymişti. Taranmasını bitirdikten sonra odaya girerek, ancak soylu kişilerle usta sanatçıların becerdikleri bir ihtişamla yürüdü. Arabacıydı ama, çiftliğin kıralı gibi bir şeydi, bir tek katır başlığıyla on altı, hatta yirmi katırı birden sürecek kudretteydi. Bir katırın sağrısına konmuş sineği, hayvana hiç değdirmeden bir kamçıyla öldürürdü. Hareketlerinde öylesine derin bir ağırbaşlılık ve sakinlik vardı ki, o söze başlayınca bütün konuşanlar dururdu. İtibarı o kadar büyüktü ki, ister politikadan söz edilsin, isterse aşktan, her konuda onun sözüne derhal inanılırdı. İşte arabacı Slim böyle bir adamdı. Dar ve uzun yüzünden yaşını kestirmek imkansızdı. Otuz yaş da verebilirdiniz ona, elli de. Kulakları kendisine söylenenden çok fazlasını işitir, ağır konuşması, düşünce değil, düşünceyi de aşar, bir anlayıştan haber verirdi. İri ve ince elleri, kutsal dansözlerin elleri kadar kıvraklıkla hareket ederdi.

Ezilmiş şapkasını düzeltti, ortadan yarıp başına geçirdi.

Odadaki iki adama iyicil bir bakışla baktı. Nezaketle:

"Dışarda öyle kızgın bir güneş var ki, gözlerim kamaştı..." dedi. "İçeriyi göremiyorum. Yeni gelenler siz misiniz?"

"Şimdi geldik," dedi George.

"Arpa kaldırma işinde mi çalışacaksınız?"

"Patron öyle dedi."

Slim, masanın öbür yanında, George'un karşısında bir sandığa oturdu. Önüne tersine serilmiş kağıtlara baktı.

"Umarım benim yanıma düşersiniz," dedi. Sesi çok tatlıydı.

"Bizim postada iki gebeş var, bir arpa çuvalını bile ayırt etmesini bilmiyorlar. Siz hiç arpaya çalıştınız mı?"

"Elbette çalıştık," dedi George. "Benim öyle dillere destan olacak bir marifetim yoktur ama, şu koca zebella yok mu, inan olsun, kaldırdığı yükü iki kişi kaldıramaz."

Konuşulanları gözleriyle izlemiş olan Lennie, bu övgüyü işitince sevinerek gülümsedi. Slim de, George'un iltifatını bir bakışla onayladı. Masaya eğildi ve kullanılmış bir kağıdın kenarını çıtlattı:

"Birlikte mi dolaşıyorsunuz?"

Dostça bir edayla konuşuyor, gözleri bir şey sormadan adamı açılmaya davet ediyordu.

George:

"Evet," dedi, "birbirini tamamlayan iki insan gibiyiz."

Başparmağıyla Lennie'yi gösterdi:

"Pek akıllı değildir ama, işe gelince gözü yılmaz. Yaman oğlandır, yalnız pek akıllı değildir. Çok eskiden beri tanırım onu."

Slim'in gözleri George'u delerek geçti. Düşünceli düşünceli:

"Birlikte dolaşan insanlara çok rastlanmaz. Nedendir bilmem. Şu kör olası dünyada insanlar birbirlerinden korkuyorlar da ondan, belki."

George: "İnsanın tanıdığı biriyle dolaşması daha hoş oluyor," dedi.

Gürbüz ve iri kıyım bir adam girdi içeri. Başından sızan sular, başını yıkamış olduğunu belli ediyordu.

"Hey Slim!" dedi, sonra durdu, George'la Lennie'yi süzdü.

Slim, takdim makamında:

"Şimdi gelmişler," dedi.

İri adam: "Hoş geldiler," dedi. "Benim adım Carlson'dur."

"Benim George Milton. Bunun da Lennie Small."[3]

Carison:

"Küçük! ha," dedi. "Pek de küçüğe benzemiyor."

"Hiç de küçük değil," diye tekrarladı.

Bu şaka üzerine bir kahkaha attı.

"Slim, ne diyecektim... Senin köpek nerede? Bu sabah arabanın altında yoktu da?.."

Slim: "Dün akşam yavruladı," dedi. "Tam, dokuz tane. Dört tanesini hemen suda boğdum. Bu kadar yavruyu beslemeye gücü yetmeyecekti."

"Demek, beş tane daha var?"

"Evet, beş tane. En irilerini alıkoydum."

"Ne cinsten olacak bunlar acaba?"

"Bilmem," dedi Slim. "Herhalde çoban köpeği olmalı. Bizimki kızıştığı sıralarda ortalıkta itin başka çeşidi yoktu ki."

Carlson devam etti:

"Demek beş tana yavrun var. Hepsini büyütecek mısin?"

"Bilmem, Lulu'dan meme emmeleri için bir süre kalmaları lazım herhalde."

Carlson, düşünceli bir tavırla, dedi ki:

"Hani, Slim, aklıma bir şey geldi de, Candy'nin şu musibet köpeği, o kadar ihtiyarladı ki, ayakları vücudunu taşıyamıyor. Üstelik de leş gibi kokuyor. Ne zaman odaya girse iki üç gün kokusu burnumdan gitmiyor. Neden Candy'ye köpeğini öldürmesini söylemiyorsun; seninkilerden birini büyütür. O köpek yaklaşmıyor mu bir mil uzaktan burnumun direği kırılıyor. Ağzında diş namına bir şey kalmamış, gözü görmez, yiyeceğini öğütemez Candy onu sütle besliyor. Başka bir şeycik çiğneyemiyor."

George gözlerini Slim'den ayıramıyordu. Birden, zil çalmaya başladı, önce ağır ağır başlamışken, hızlana hızlana sonunda zilin vuruşu tek bir ses haline geldi. Başladığı kadar ani bir şekilde de duruverdi.

Carlson: "Zil çalıyor," dedi.

Dışarıda kapının önünden geçen adamların sesleri duyuldu. Slim, vakarla, ağır ağır kalktı.

"Haydi çocuklar, yemek bitmeden yetişmeye bakmalı. İki dakika sonra zırnık bulunmaz."

Carlson, Slim'e yol açtı, sonra ikisi de kapıdan çıktılar.

Heyecanlı bir halde olan Lennie, George'a bakıyordu. George, kağıtları karmakarışık etti.

"Merak etme, söylediklerini duydum, Lennie. Ondan bir tane isterim."

Kendinden geçen Lennie: "Beyazlı kahverengili olsun ama," diye haykırdı.

"Haydi yemeğe gidelim. Beyazlı kahverengilisi var mı, ne bileyim."

Lennie yatağından kımıldamıyordu.

"Şimdi sor ona, George. Ötekileri de öldürmesin."

"Olur. Haydi gel, kalk ayağa."

Lennie yatağından yuvarlanırcasına doğrularak ayağa kalktı, birlikte kapıya doğru yürüdüler. Tam kapı yanına geldikleri sırada Curley yıldırım gibi içeri daldı. Öfkeli bir sesle:

"Buralarda bir kadın gördünüz mü?" diye sordu.

George soğuk bir edayla: "Yarım saat kadar oluyor, gördük," dedi.

"Ne halt karıştırıyordu burada?"

George, hiç kımıldamadan, öfkeli gence lıakıyordu. Tahrik edici bir tonla:

"Sizi aradığını söyledi," dedi.

Curley, George'u ilk defa görüyormuş gibi bir tavır takındı. Ona ateş saçan gözlerle baktı, zihnen şöyle bir tarttı, ölçtü, biçti, sağlam yapısını gözden geçirdi. Sonunda:

"Ne yana gitti?" diye sordu.

George: "Ne bileyim?" dedi. "Arkasından bakmadım."

Curley ona düşmanca baktı ve yarım daire çizerek kapıdan sıvıştı.

George dedi ki: "Biliyor musun Lennie, şu hergeleyle bir gün kendim bir hır çıkaracağım diye korkuyorum. Ulan ne kenef suratı var be. Hadi yürü, Tanrı'nın cezası, yoksa ağzımızı havaya açacağız."

Çıktılar. Güneş artık pencerenin altında ince bir çizgiden ibaret kalmıştı. Uzakta, bir tabak, çanak gürültüsü duyuluyordu.

Bir an sonra, yaşlı köpek açık kapıdan topallayarak içeri girdi. Zor gören gözleriyle sağa sola bakındı. Etrafı kokladı, başını ön ayaklarının üstüne koydu. Curley yine kapıda göründü, odaya baktı. Köpek başını kaldırdı, fakat Curley birdenbire gidince, kırçıl başı yine ayaklarının üzerine düştü.

III

Pencerelerde akşamın aydınlığı parıldamakla birlikte, barakanın içi karanlıktı. Açık kapıdan bir nal oyununun[4] boğuk gürültüsü ve zaman zaman demirlerin çınlaması duyuluyordu. Arasıra beğeni ya da itiraz sesleri yükseliyordu.

Slim'le George, odanın alaca karanlığına birlikte girdiler. Slim oyun masasının üstüne kolunu kaldırarak teneke bir abajurla örtülü elektrik ampulünü yaktı. Derhal masa aydınlandı, abajurun ışığı dosdoğru aşağı vermesi yüzünden, odanın köşe bucağı yine karanlık kaldı. Slim bir sandığa oturdu. George da onun karşına geçti.

"Sözünü etmeye bile değmez, canım" dedi Slim. "Nasıl olsa daha yarısını boğmam gerekecekti. Ne var teşekkür edecek."

George: "Senin için lafını etmeye bile değmez belki, ama ona dünyaları vermiş oldun. Dinine yandığım, şimdi burada yatırmak kolay olmayacak oğlanı. Köpeklerle beraber ahırda yatmaya kalkışacak... Sandıktaki yavruların anasına sokulmasına engel olacağız."

"Canım, sözü mü olur," diye tekrarladı Slim. "Hani onun için söylediklerin çok doğruymuş. Belki de akıllı sayılmaz ama, işe gelince bir eşitini daha görmedim şimdiye dek. Yanında çalışan oğlanı öldürecekti az kalsın. Kimse onunla boy ölçüşemez. Bu kadar güçlü bir adam görmedim ömrümde."

George'un koltukları kabardı.

"Lennie'ye yapacağı işi söyle, şıppadak yapar, yalnız akılla ilgisi olmasın, yeter. Kendiliğinden hiçbir şey düşünemez, ama söyleneni yapar, ona hiç diyecek yok."

Demir kazığa bir nalın çarpmasından çıkan ses ve bir-iki takdir haykırışı duyuldu. Slim, ışık yüzüne gelmesin diye biraz geri çekildi.

"Böyle bir araya gelmeniz pek tuhaf, doğrusu," dedi.

Böylece Slim, onu içini açmaya davet ediyordu.

George, savunurcasına:

"Tuhaf olan ne var bunda," diye sordu.

"Bilmem vallahi. Yalnız böyle birlikte dolaşan insanlara her zaman rastlamam da. Gündelikçiler nasıl yaşarlar bilirsin. Gelirler, kendilerine yatacak yer gösterilir, bir ay çalışırlar, sonra usanıp tek başlarına kalkar giderler... Kimse ile pek sıkı fıkı ahbap olmazlar. Onun için, onun gibi bir kaçıkla senin gibi bir açıkgözün böyle beraber dolaşmanız bana biraz tuhaf göründü."

George: "Yok, kaçık değildir," dedi. "Aptallığına diyeceğim yok ama, deli değildir. Hem ben de öyle pek açıkgöz değilimdir, yoksa boğazdan başka elli kağıt için arpa taşımazdım. Açıkgöz olsaydım, hatta biraz becrikli olsaydım, kendi toprağım olurdu. Elalemin ağzının kokusunu çekecek yerde, oturur kendi mahsulümü kaldırırdım."

George sustu. Konuşmak geliyordu içinden. Slim ne teşvik ediyor, ne de şevkini kıracak bir şey yapıyordu. Sakin ve ilgili bir tavırla oturup duruyordu.

George, en sonra: "Böyle beraber dolaşmamızda pek de şaşılacak bir şey yok," dedi. "İkimiz de Auburn'da doğduk. Clara teyzesini tamrdım. Onu daha memedeyken yanına alıp büyüttü. Clara teyzesi ölünce, Lennie benimle çalışmaya geldi. Bir zaman sonra da birbirimize alıştık gitti."

Slim: "Hıı," dedi.

George, Slim'e baktı ve onun kayıtsız bir Tanrı gibi kendisine bakan gözlerini gördü.

George: "Tuhaftır," dedi. "Eskiden onu hep alaya alırdım. İçinden çıkamayacak kadar alık olduğu için ona türlü oyunlar ederdim. Ama o, hatta kendisine oyun edildiğini bile anlamayacak kadar alıktı. Az güldürmedi

beni. Onun yanında kendimi kurnaz bir insan gibi görürdüm. Ne dersem derhal yapardı. Bir yardan aşağı atla desem, hiç düşünmeden kaldırır kendini atardı. Sonraları bunu o kadar gülünç bulmadım. Hiç de kızmazdı. Ona az mı dayak attım, iki eliyle şöyle bir tutuşta kaburgalarımı birbirine geçirebilirdi, ama küçük parmağını bile kaldırmadı bana."

George, daha çok açıldı: "Bak neden vazgeçtim bu alaylardan. Bir gün Sacramento çayının kıyısında, beş on kişi toplanmıştı. Bir oyun etmek geldi içimden... Lennie'ye dönüp: 'Atla!' dedim, atladı. Yüzmesini hiç bilmezdi. Az kalsın ben yetişmeden boğuluyordu. Atlayıp kurtardığım için bana kul köle olacaktı neredeyse. Ona atla diyen ben olduğumu unutmuş gitmişti. Ama bundan sonra bir daha böyle şakalar yapmadım."

Slim: "Çok iyi bir çocuk," dedi. "İnsan olmak için pek akıllı olmaya gerek yok. Hatta bana öyle geliyor ki, bazan tam tersi oluyor. Gerçekten zeki ve kurnaz bir adamı al örneğin, iyi bir insan çıkması nadirdir."

George dağınık kağıtları toplayarak yeniden açmaya başladı. Dışarda mallar küt diye yere çarpıyordu. Akşamın ışığı hâlâ pencereleri aydınlatıyordu.

George: "Aile namına kimsem yok," dedi. "Çiftliklere tek başlarına çalışmaya gidenleri gördüm. Tatsız şey. Yaşamaktan zevk duymuyorlar. Sonunda kötü adam oluyorlar. Hep hırlaşmak istiyor canları."

Slim: "Öyle, kötü adam oluyorlar," diye onayladı. "O hale geliyorlar ki, kimseyle iki çift söz etmek istemiyor canları."

George: "Çok kere Lennie de çekilmez bir yük oluyor. Ama insan bir arkadaşla beraber dolaşmaya alışıyor da, sonra vazgeçemiyor," dedi.

Slim: "Hiç fena çocuk değil," dedi. "Lennie'nin hiç de fena bir çocuk olmadığı bir bakışta belli oluyor..."

"Tabii değildir. Ama aptallığı yüzünden her zaman başını derde sokar. Weed'de böyle olduydu ya."

Bir kağıdı yarı çevirirken durdu. Ürker gibi oklu ve Slim'e bir göz altı:

"Kimseye açmazsın ya?"

"Ne yaptı Weed'de?"

"Kimseye söylemezsin, değil mi?.. Söylemezsin, eminim."

Slim yine sordu: "Ne yaptı Weed'de?"

"Ne yapacak, al fistanlı bir yosma gördü. Dedim ya, herif kafadan kontak, hoşuna gitti mi bir şey, mutlaka elini sürmek ister. Sadece elini sürmek ister, o kadar. Al fistanına dokunmak için elini uzattı, kız bastı yaygarayı, Lennie şaşırdı, ne yapacağını bilmeyerek kızın eteğine yapıştı. Kız da çığlık çığlık bağırdı. Uzakta değildim, çığlıkları işitiyordum, hemen yetiştim. Lennie öyle korkmuştu ki, kızın eteğine sımsıkı sarılmaktan başka bir şey yapamıyordu. Bıraksın diye bir çit kazığını kaptığını gibi indirdim kafasına. Öyle gözü korkmuştu ki, bir türlü bırakamıyordu eteğini. Sonra biliyorsun ya, tuttuğunu koparır herif."

Slim kılı kıpırdamadan önüne bakıyordu. Yavaşça başını salladı.

"Peki, ne oldu sonra?"

George, kağıtlardan dikkatle bir sıra daha dizdi...

"Ne olacak, kız hemen polise koşmuş, ırzıma geçtiler, demiş. Weed'deki herifler, Lennie'yi linç etmek için etrafa yayıldılar. Bütün bir gün sulama hendeğinde çömelerek suyun altında durmak zorunda kaldık. Yalnız başlarımız suyun üstünde kalıyordu, onları da hendeğin kenarındaki otlar örtüyordu. O gece kirişi kırdık."

Slim, bir an ses çıkarmadı. Sonunda:

"Demek o karıya dokunmamıştı?" diye sordu.

"Yok be canım. Sadece ödünü patlattı, işte o kadar. Bana el sürse bile korkardım. Ama kıza bir şey yapmadı. Sadece al fistanını okşamak istiyordu, tıpkı durmadan inekleri okşadığı gibi."

"Fena oğlan değil," dedi Slim. "Kötü adamı ben gözünden tanırım."

"Değildir tabii, hem ben ne desem derhal..."

Lennie kapıdan girdi. Mavi bez ceketini pelerin gibi omuzuna atmış, öne doğru yalpalayarak yürüyordu.

George: "Eee, söyle bakalım, Lennie," dedi, "senin yavruyu sevdin mi?"

Lennie, üzüntülü bir tavırla: "Beyazlı kahverenkli," dedi, "tam istediğim gibi."

George kesin bir hareketle kağıtları bıraktı. Soğuk bir sesle: "Lennie!" dedi.

"Ne var?"

"Köpeğini buraya getirme demedim mi sana?"

"Ne köpeği? Köpek möpek yok bende."

George, hemen ona doğru koştu, omuzundan tutup arkaüstü yatırdı. Elini uzatıp köpek yavrusunu Lennie'nin göbeği üstünde sakladığı yerden çıkardı.

Lennie, bir sıçrayışta doğruldu:

"Ver onu bana, George."

George: "Hemen kalkacak, bu köpeği sandığına götüreceksin," dedi. "Anasının yanında uyumalı. Niyetin onu öldürmek mi? Daha dün akşam doğmuş yavruyu, sandığından çıkarmaya kalkıyorsun. Koş götür onu yerine, yoksa Slim'e söylerim, sana vermez sonra."

Lennie, yalvarırcasına ellerini uzattı:

"Ver onu bana, George, yerine götüreceğim. Kötü bir şey yapmak istemiyordum. George, namussuzum. Sade biraz okşamak istiyordum."

George, küçük köpeği ona verdi.

"Tamam. Koş, hemen götür yerine, bir daha da sandıktan çıkarayım deme. Yoksa ölüverir hemencecik, karışmam."

Lennie sıvıştı. Slim yerinden kımıldamamıştı. Sakin gözleriyle Lennie'nin çıkmasını seyrelli.

"Beş yaşında çocuk adeta, değil mi ha?"

"Evet, çocuk gibidir. Hem çocuk kadar da saftır." Sakin gözleriyle Lennie'nin çıkmasını seyretti. "Bu gece, buraya yatmaya gelirse, bir şey bilmiyorum demektir. Gidip ahırda, sandığın dibinde uyuyacaktır. Eh, kulak asma... ne isterse yapsın. Orada kimseye bir kötülüğü dokunmaz."

Karanlık iyice basmıştı. İhtiyar uşak Candy, içeri girdi ve yatağına gitti. Yaşlı köpeği de güçlükle peşinden geliyordu.

"Merhaba Slim, merhaba George. Nal oyununa gitmediniz mi sizler?"

Slim: "Her akşam oynamak hoşuma gitmiyor," dedi.

Candy, devam etti: "Bir damla viskisi olan yok mu, Tanrı rızası için. Karnım ağrıyor da."

Slim: "Bende yok," dedi. "Karnım ağrımıyor ama, olsaydı yine içerdim."

Candy: "Çok karnım ağrıyor," dedi. "Hep o şalgamlar yüzünden. Daha yemeden başıma geleceği biliyordum."

Şişman Carlson, karanlık avludan geldi. Odanın öbür köşesine giderek abajurlu öteki ampulü yaktı.

"Ulan göz gözü görmüyor burada be. Dinine yandığım, şu zencinin öyle bir nal atışı var ki, namussuzum."

"Ne diyorsun! Kimseye göz açtırmıyor..."

Durdu ve kokladı, koklarken gözlerini köpeğe çevirdi.

"Vay anasını, ne kenef kokusu var şu köpeğin be! At şunu dışarı, Candy. Yaşlı köpekler de ne kokarlar ya. Hadi, çıkar şunu."

Candy, dönerek yatağının kenarına geldi, özür diledi:

"O kadar uzun zamandanberi yanımda ki, kokusunu fark etmiyorum bile."

Carlson: "İyi ama, benim burnumun direği kınlıyor. Çıktığından sonra bile kokusu gitmiyor."

Ağır adımlarıyla köpeğe yaklaşarak baktı.

"Ağzında diş namına bir şey kalmamış. Bir tarafı tutmaz. Sana ne faydası var bunun be, Candy? Kendine bile faydası yok. Neden öldürmezsin şu hayvanı, Candy?"

"Yalla!.. Ne zamandan beri yanımda. Ta küçükten büyüttüm onu. Onunla koyunları bekledim."

Övünerek atıldı: "Şu haline bakıp da inanmazsınız ama, onun kadar mükemmel çoban köpeğine rastlamadım ömrümde..."

George dedi ki: "Weed'de bir adam tanıdım, koyunları bekleyen bir av köpeği vardı. Öteki köpeklerden öğrenmiş bu marifeti."

Carlson, bildiğinden şaşacak adam değildi:

"Bana bak, Candy," dedi. "Bu köpek eziyet çekiyor hep. Onu götürüp ensesine, nah şurasına –eğilip yerini gösterdi– bir kurşun sıksan, hiç farkına bile varmazdı."

Candy, üzüntülü gözlerle etrafına bakarak usulca:

"Yok, yok," dedi, "elimden gelmez. Ne zamandanberi yanımda."

Carlson ısrar etti: "Yaşamak bir azap oluyor şu hayvana. Üstelik de kenef gibi kokuyor. Sana bir şey söyleyeyim mi? Senin yerine ben öldürürdüm onu. Sıkıntısı sana kalmamış olur."

Candy, bacaklarını kerevetten sarkıttı. Yanağındaki beyaz kılları sinirli sinirli sıvazlıyordu. Usulca:

"Ona öyle alıştım ki," dedi. "Ta küçükten büyüttüm onu."

Carlson: "Onu yaşatmak hayvana iyilik etmek değildir," dedi. "Dinle beni. Slim'in köpeği yavruladı. Slim sana büyütmek için bir tanesini verir herhalde. Ha, ne dersin Slim?"

Arabacı yaşlı köpeği sakin gözleriyle incelemişti.

"Evet," dedi "istersen yavrulardan birini alabilirsin."

Birdenbire dili çözülmüş gibi oldu:

"Carl'ın hakkı var, Candy. Bu köpeğin kendine bile bir faydası yok. İhtiyar ve sakat bir hale gelecek olursam, birinin kafama bır kurşun sıkmasını çok isterdim."

Slim'in sözü kanun hükmünde olduğu için, Candy, ona umutsuz gözlerle baktı.

"Belki canı acır zavallının. Ona bakmak bana zahmet olmuyordu."

Carlson:

"Onu usulünce öldüreceğim, hiçbir şey duymayacak. Silahı tam şurasına – ayağının ucuyla yerini gösterdi– dayayacağım. Kımıldamaya bile vakit bulamayacak."

Candy, her yüze ayrı ayrı bakarak yardım arıyordu. Bir çiftlik işçisi girdi içeri. Düşük omuzlarında görünmez bir arpa çuvalı taşıyormuş gibi, iki büklüm topuklarına basarak hantal bir yürüyüşü vardı. Yatağına giderek şapkasını rafa koydu. Sonra raftan bir dergi alarak masanın üstündeki ışığın altına getirdi.

"Slim, sana göstermiş miydim bunu?" diye sordu.

"Neyi göstermiş miydin?"

Genç adam derginin son sayfasını karıştırdı, dergiyi masanın üstüne koyarak, eliyle işaret etti:

"Şunu oku bak."

Slim eğildi.

"Hadi, yüksek sesle oku," dedi adam.

"Bay müdür," Slim ağır ağır okuyordu. "Derginizi altı aydanberi okuyorum ve hepsinin en iyisi olduğu kanısındayım. Peter Rand'ın hikayeleri hoşuma gidiyor. Yaman buluyorum, bu adamı. 'Kara Atlı' gibi romanlara daha sık yer veriniz. Sık sık mektup yazan bir adam değilim. Yalnız derginizin on sente alınabilecek şeylerin en iyisi olduğunu size yazmayı düşündüm."

Slim, sorucu bir tavırla gözlerini kaldırdı.

"Neden okutuyorsun bunu bana?"

Whit dedi ki:

"Devam et. Altındaki imzayı oku."

Slim okudu:

"Size hayırlı işler dilerim. William Tenner."

Tekrar Whit'e baktı:

"Okuduk, ne olacak?"

"Bill Tenner'i hatırlıyor musun? Üç ay kadar önce burada çalışıyordu."

"Mektubu o mu yazdı diyorsun?"

Whit:

"Ta kendisi," diye haykırdı. "Odur."

Slim:

"Doğru diyorsun herhalde. Gerçekten basmışlar yazıyı."

"Eminim. Bill'le ben bir gün burada oturuyorduk. Yeni çıkmış sayılardan biri Bill'in elindeydi. Ona bakıyordu. Dedi ki: 'Bir mektup yazdım. Bakalım bu sayıya koymuşlar mı?' Ama koymamışlardı. Bill dedi ki: 'Belki daha sonra koyarlar.' Dediği çıktı. İşte mektup."

George, dergiyi almak için elini uzattı.

"Ver bakalım."

Whit yazının yerini buldu, ama dergiyi kimseye bırakmadı. İşaret parmağıyla mektubu gösterdi. Sonra gidip dergiyi raf sandığının içine özenerek yerleştirdi.

"Acaba Bill gördü mü bunu?" dedi. "Bill'le ben, nohut tarlasında çalışıyorduk. İkimiz de kabartma makinelerini kullanıyorduk. Bill mert çocuktu doğrusu."

Bu konuşma, Carlson'a köpeği unutturmamıştı. Yaşlı hayvandan gözlerini ayırmıyordu. Candy rahatsız bir halde onu gözetliyordu. En sonunda, Carlson atıldı:

"Razı olursan zavallı hayvanı çektiği azaptan hemen şimdi kurtarırım. Bir daha da sözünü etmeyiz. Yaşayacak da ne olacak sanki? Yemek çiğneyemez, gözü görmez, hatta canını acıtmadan yürüyemez bile."

Candy, biraz umutlanarak:

"Senin silahın yok ki?" dedi.

"Amma da laf. Bir Luger tabancam var. Hiç canını acıtmaz."

Candy dedi ki:

"Yarın düşünürüz. Hele bir sabah olsun."

Carlson: "Beklemek için sebep ne?" dedi.

Yatağına gitti, kerevetin altından çantasını çekti, içinden Luger marka bir tabanca çıkardı.

"Hemen bitirelim bu işi. Bu kenef kokusuyla uyunur mu be?"

Tabancayı arka cebine koydu. İtiraz eder umuduyla Candy uzun uzun Slim'e baktı. Slim hiç ağzını açmadı. Umutsuzluğa kapılan Candy, sonunda usulca:

"Peki, ne halin varsa gör..." dedi. "Al, götür onu."

Köpeğe bakmadı bile. Yatağına uzandı, kollarını başının arkasından kavuşturdu, gözlerini tavana çevirdi.

Carlson, cebinden küçük bir kayış çıkardı. Eğilip kayışı köpeğin boynuna geçirdi. Candy'den başka, hepsi ona bakıyorlardı. Usulca:

"Gel, kuçu kuçu," dedi. Ve teselli için Candy'ye döndü:

"Hiç duymayacak bile."

Candy hareketsiz kaldı, hiç cevap vermedi. Carlson kayışı büktü.

"Hadi, yürü."

Yaşlı köpek bin zahmetle kalktı, ayaklarını sürükleyerek, kendisini çeken kayışı izledi.

Slim: "Carlson!" dedi. "Yapacağın işi biliyorsun değil mi?"

"Ne demek istiyorsun, Slim?"

Slim kısaca: "Bir kürek al yanına," dedi.

"Ha, tabii, anlıyorum."

Köpeği karanlıkta dışarı çıkardı.

George, kapıya kadar peşlerinden gitti, kapıyı kapayıp mandalı yerine koydu. Yatağında dimdik yatan Candy, tavanı seyrediyordu.

Slim, yüksek sesle dedi ki:

"Katırlarımdan birinin tırnağı yarılmış. Gidip biraz katran süreyim."

Ses odanın içinde gezindikten sonra kayboldu. Dışarısı sessizdi. Carlson'un ayak sesleri işitilmez olmuştu. Sessizlik odayı doldurdu ve devam etti.

George homurdandı:

"Lennie, köpek yavrusu peşinde hâlâ ahırda değilse, namussuzum. Şimdi bir köpeği var ya, buraya gelmeye yanaşmaz gayri."

Slim, Candy'ye: "Köpek yavrularından kaç tane istersen senin olsun," dedi.

Candy, cevap vermedi. Sessizlik yeniden odayı sardı.

Gecenin karanlığından gelip odayı kaplıyordu. George dedi ki:

"Benimle *euchre*[5] oynamak isteyen var mı?"

Whit:

"Bir iki el oynarım," dedi.

Lambanın altında karşı karşıya oturdular. Fakat George, kağıtları tarıyordu, bu çıtırtı oradaki bütün adamların dikkatini üzerine çektiği için, vazgeçti. Oda yeniden sessizliğe gömüldü. Bir dakika geçti, sonra bir dakika daha. Arkaüstü, kımıldamadan yatan Candy, tavanı seyrediyordu. Slim bir an ona baktı, sonra ellerini seyre koyuldu. Bir elini ötekinin üstüne koydu ve öylece hareketsiz tuttu. Derken, kapının altında hafif bir tıkırtı oldu, oradakilerin hepsi memnun memnun gözlerini o tarafa çevirdiler. Yalnız Candy gözlerini tavandan ayırmamıştı.

George: "Galiba sıçan var altında," dedi. "Bir kapan kurmalı."

Whil dayanamadı: "Ulan amma uzattın be? Neden vermiyorsun kağıtları? Böyle mi oynayacağız?"

George kağıtları deste halinde masaya koyduktan sonra arka yüzünü seyretti. Sessizlik yeniden odayı kaplamıştı. Uzaklardan bir silah sesi duyuldu. Adamlar ihtiyara bir göz attılar. Bütün başlar ona çevrilmişti. Bir

an ihtiyar tavanı seyre devam etti. Sonra yavaş yavaş duvar tarafında döndü ve sessiz kaldı. George, kağıtları gürültülü bir şekilde karıştırarak verdi. Whit bir sayı tahtasını önüne çekerek, fişleri düzeltti. Whit dedi ki:

"Galiba sahiden çalışmaya geldiniz, siz ikiniz?"

George: "Ne demek istiyorsun?" diye sordu.

Whit güldü:

"Cuma günü geldiniz de! Pazardan önce iki gün çalışmak zorundasınız."

George: "Bu hesaba aklım ermedi," dedi.

"Bu büyük çiftliklerde, uzun zaman kalmış olsaydın anlardın. Bir çiftliği şöyle bir kolaçan etmek isteyen adam, cumartesi öğleden sonra gelir. O gün akşam yemeğini, pazar günü de üç öğün yemek yer, pazartesi de kahvaltıdan sonra elini bile kımıldatmadan çeker arabasını gider. Halbuki siz, cuma günü öğleyin geldiniz çalışmaya. Demek ki hesabınız ne olursa olsun, en az bir buçuk gün çalışmak zorundasınız."

George, onun gözlerinin içine bakarak: "Bir süre kalacağız," dedi. "Biraz metelik tutmak niyetindeyiz." Kapı usulca açıldı, seyis başını uzattı; dar bir zenci kafası, acıların üzerine izlerini nakşeltiği bir yüz ve sabırlı gözler.

"Bay Slim!"

Hala ihtiyar Candy'ye bakan Slim, gözlerini çevirdi:

"Ha! Ha! Merhaba, Crooks. Ne var?"

"Katırınızın tırnağı için katran kaynatmamı söylemiştiniz, hazırdır."

"Sahi, Crooks. Hemen gidip ilacı süreyim."

"İsterseniz ben yapayım, bay Slim."

"Yok, kendim yaparım."

Kalktı.

Crooks durdu.

"Söyle."

"Hani şu iri yarı adam var ya, yeni gelen; ahırda köpeklerinizi elliyor."

"Zararı dokunmaz. Yavrulardan birini ona verdim."

"Haberiniz olsun dedim de. Yavruları sandıklarından çıkarıp mıncıklıyor. Hoşlanmaz böyle şeylerden hayvancıklar."

"Zararı dokunmaz," dedi Slim. "Seninle geliyorum."

George gözlerini kaldırdı:

"O koca aygır, işi azalırsa, defet dışarı onu, Slim."

Slim, seyisle birlikte çıktı.

George kağıt verdi, Whit, verilen kağıtları alarak gözden geçirdi:

"Küçüğü gördün mü?" diye sordu.

"Ne küçüğü?"

"Curley'in yeni karısı, canım."

"Ha, gördüm."

"Pek fingirdiyor, değil mi?"

"Öyle uzun boylu görmedim," dedi George.

Whit, fiyakalı bir hareketle elindeki kağıtları masaya koyarak:

"Hele biraz kal ve gözünü aç. Bak neler göreceksin. Gizli kapaklı yapmıyor ki karı. Hiç böylesini görmedimdi şimdiyedek. İşi gücü herkese göz

süzmek. Namussuzum, seyise bile göz ediyordur herhalde. Nedir maksadı, anlamıyorum ki."

George, ilgili görünmeyerek:

"Buraya geldiğinden beri hiç çıngar çıkmadı mı?"

Whit'in kağıtlarıyla ilgilenmediği apaçıktı. Elindeki kağıtları bıraktı. George, kağıtları desteye karıştırdı. George her zamanki gibi pasiyansını açtı, kağıt dizdi, üstüne altı, en üstüne de beş tane koydu.

Whit dedi ki:

"Ne demek istediğini anlıyorum. Yok daha bir şey olmadı. Curley durmadan pireleniyor, ama işte o kadar. Ne zaman buraya yeni bir delikanlı gelse, karı hemen seğirtir. Ya Curley'i arar, ya da sözümona, bir şey kaybetmiş de arıyormuş gibi yapar. Erkeklerin peşinden ayrılmıyor vesselam. Curley de pirelenip duruyor ama, bugüne kadar bir bokluk çıkmadı."

George dedi ki:

"Sonu kötüye varacak bu işin. Muhakkak ki bu karının yüzünden bir kıyamet kopacak. Kodesten hoşlananlar için bitirim bir kapan yosma. Curley de, onu tam yerine getirmiş.

İçinde bir sürü herifin bulunduğu bir çiftlik, böyle yerler karılara göre değildir, hele böylesine göre, hiç."

Whit atıldı:

"Aklın varsa, sen de yarın gece bizimle beraber gel kasabaya."

"Neden? Ne oluyor?"

"Her zamanki gibi, Mama Suzy'nin evine gideceğim. Yaman evdir doğrusu. Mama Suzy de herkesi gülmekten kırar geçirir... Öyle hoş şeyler anlatır ki. Geçen cumartesi taraçanın altına geldiğimizde, Suzy kapıyı açtı, sonra başını çevirip bağırdı: "Kızlar, giyin mantolarınızı, komiser geldi!" Hiç kabalık da etmez. Evinde beş kız var."

George sordu:

"Kaça oturuyor bu iş?"

"İki buçuk kağıda. Yirmi beş sente bir kadeh viski içiliyor. Suzy'nin oturmak için güzel koltukları da var. Adamın canı karı istemezse, koltuklardan birine oturup iki üç kadeh çekerek vakit geçirebilir. Suzy hiç oralı olmaz. Ne acele ettirir, ne de karı almak istemeyenleri kapıdışarı eder."

George:

"Belki ben de gelirim görmeye," dedi.

"Tabii gelsen iyi edersin. Adamakıllı eğleniyoruz. Mama bize hep komik şeyler anlatıyor. Bir gün demişti ki: 'Ne insanlar var şu dünyada, yere bir halı serip, gramofonlarının üstüne boncuklu bir lamba yerleştirdiler mi, kibar bir salon işlettiklerini sanıyorlar.' Clara'nın evine taş atıyordu. Suzy dedi ki: "Ben, sizlerin ne istediğinizi bilirim, delikanlılar! Benim kızlar hastalıksızdır, viskime de su katılmamıştır. Boncuklu lamba seyredip belsoğukluğuna yakalanmak isteyen varsa, gidecekleri yer malum.' Sonra da dedi ki: 'Boncuklu lamba seyretme sevdası yüzünden badi badi yürüyen ne adamlar bilirim ben.'"

George:

"Demek Clara, öteki evi işletiyor ha?"

"Evet," dedi Whit. "Oraya hiç gitmeyiz. Clara'da üç dolara fişek atılır, bir kadeh parlatmak istersen otuz beş sent verirsin; üstelik hoş laf etmesini de bilmez. Ama Suzy'nin evi temizdir, güzel koltukları da vardır. Üstelik, rengi bozukları da almaz içeri."

George:

"Lennie ile ben, biraz metelik tutmaya bakıyoruz," dedi. "Belki oturup bir kadeh içmeye gelirim, ama iki buçuk dolar harcamam."

Whit:

"Adamın arasıra canı eğlenmek istiyor," dedi.

Kapı açıldı, Lennie ile Carlson birlikte girdiler, Lennie göze çarpmamaya çalışarak gitti, yatağının üstüne oturdu.

Carlson eğilip kerevetin altından çantasını çıkardı. Hâlâ duvara dönük yatan ihtiyar Candy'ye bakmadı. Carlson çantasından silah temizlemeye mahsus küçük bir çubukla bir şişe yağ çıkardı. Bunları yatağı üstüne koyarak tabancayı aldı, toplusunu çıkararak kurşunları düşürdü. Sonra namluyu küçük çubukla temizlemeye başladı. Enjektörün çıt diye sesini işitince, Candy döndü ve bir an silaha baktıktan sonra, tekrar yüzünü duvara çevirdi.

Carlson laf olsun diye:

"Curley daha gelmedi mi?" dedi.

Whit:

"Hayır," dedi. "Curley gene ne alıp veremiyor Tanrı aşkına?"

Carlson, bir gözünü kısmış tabancasının namlusuna bakıyordu:

"Karısını arıyor. Dışarda her yanı araştırıp duruyordu."

Whit alaycı bir tavırla:

"Vaktinin yarısını karıyı aramakla geçiriyor," dedi. "Öteki yarısında da karısı onu arıyor."

Curley, pek telaşlı bir halde, odaya girdi:

"Karımı görmediniz mi, çocuklar?" dedi.

Whit tehditli bir tavırla odayı gözden geçirdi.

"Nereye defoldu Slim?"

George:

"Ahıra gitti," dedi. "Bir katırın tırnağı yarılmış da, katran sürmeye gitti."

Curley omuzlarını eğerek göğsünü şişirdi:

"Ne kadar oldu?"

"Beş, on dakika."

Curley, kapıya doğru fırladı ve kapıyı ardından çat diye kapadı.

Whit ayağa kalktı:

"Şunu seyretmek fena olmayacak, Curley gitgide sapıtıyor, öyle olmasa, Slim'e sataşmaya kalkmazdı. Curley beceriklidir, adamakıllı beceriklidir. 'Altın eldiven' karşılaşmalarında finale kalmış. Kendinden sözeden gazete parçalarını saklıyor."

Düşündü:

"Ama yine de Slim'e dokunmasa iyi eder. Slim demir leblebidir."

George:

"Karısının Slim'le fıingirdeştiğini sanıyor, değil mi?" dedi.

"Öyle görünüyor," dedi Whit. "Tabii Slim'in karı ile alışverişi yok. Hiç sanmıyorum. Ama iş sarpa sararsa ne olacağını pek merak ediyorum. Hadi, gidip bakalım."

George, dedi ki:

"Ben burada kalıyorum. Böyle işlere burnumu sokmak istemem. Lennie ile ben, metelik tutmaya niyet ettik."

Carlson, tabancasının temizliğini bitirdi, silahı çantaya koydu, çantayı da kerevetin altına sürdü.

"Gidip bir bakayım, ne oluyor," dedi.

İhtiyar Candy, yerinden kımıldamıyordu. Lennie de, yatağında otururken, dikkatle George'u gözetliyordu.

Whit'le Carlson çıktıktan ve kapı arkalarından kapandıktan sonra, George, Lennie'ye döndü.

"Ne düşünüyorsun?"

"Hiç, George, Slim diyor ki, yavruları birkaç gün okşamazsam daha iyi olurmuş. Slim diyor ki: onlara zararı dokunurmuş. Ben de hemen döndüm buraya. Fena bir şey yapmadım, George."

"Bunu ben sana söylemeliydim," dedi George.

"Namussuzum kötü bir şey yapmadım onlara. Benim yavruyu dizimin üstüne koymuş, okşuyordum, işte o kadar."

George sordu:

"Ahırda Slim'i gördün mü?"

"Tabii gördüm. 'Senin yavruyu o kadar okşamasan iyi edersin,' dedi."

"O karıyı gördün mü?"

"Curley'in karısını mı?"

"Evet. Ahıra geldi mi?"

"Gelmedi. Geldiyse de, ben görmedim."

"Slim'in onunla konuştuğunu gördün mü?"

"Görmedim. Ahıra gelmedi."

George:

"Tamam," dedi. "Herhalde bir çıngar seyredemeyecekler. Döğüşecek olurlarsa sen işe karışma, Lennie."

Lennie:

"Ben döğüşmek istemiyorum," dedi. Yatağından kalkarak masada George'un karşısına oturdu. George, hiç farkında olmadan kağıtları karıştırdı ve pasiyansını yine açmaya başladı. Kasıtlı, nedenli bir yavaşlıkla hareket ediyordu.

Lennie elini uzattı, bir kağıt alarak kontrol etti. Sonra başaşağı çevirerek tekrar kontrol etti.

"Aa, iki ucu da bir," dedi. "George, neden bunun iki ucu da bir?"

"Bilmem," dedi George. "Öyle yapıyorlar işte. Slim ahırda ne yapıyordu sen gördüğün zaman?"

"Slim mi?"

"Evet. Onu ahırda gördün, hani sana yavru köpekleri mıncıklama, demedi mi?"

"Ha, sahi. Elinde bir katran çömleği ile bir fırça vardı. Ne yapacaktı, bilmiyorum."

"O karının içeri girmediğine emin misin? Hani sabahleyin buraya girdiği gibi."

"Yok, girmedi."

George, rahat bir nefes aldı.

"Ulan, kerhanenin suyu mu çıktı be? İnsan orada kafayı çekip kurtları döker, ne karışan olur, ne görüşen. Sonra sana kaça patlayacağını da bilirsin. Ama gelgelelim bu çeşit bir kapana kıstırdın mı kuyruğunu, kodesi boyladığın gündür."

Lennie, bu sözleri hayranlıkla dinliyordu, ucunu kaçırmamak için de hafifçe dudaklarını kımıldatıyordu. George, devam etti:

"Andy Cuschman'ı hatırlıyor musun, Lennie? Hani ilkokula gidiyordu?"

Lennie sordu:

"Annesi çocuklara tatlılar yapardı, o mu?"

"Evet, o. Gülünç bir şey oldu mu şıp diye hatırlarsın."

George açtığı pasiyansı dikkatle kontrol ediyordu. En üst sıraya bir birli koydu ve yanına bir karo ikilisi, üçlüsü ve dörtlüsü koydu.

George:

"İşte o Andy şimdi kodeste. Karı yüzünden," dedi.

Lennie, masanın üstünde parmaklarını tıkırdattı.

"George!"

"Ne var?"

"George, içinde mal sahipleri gibi oturacağımız o küçük evi... sonra tavşanları almak için daha ne kadar zaman lazım?"

George: "Bilmem," dedi. "Önce metelik tutmamız lazım... Ucuza kapatabileceğimiz bir küçük yer biliyorum, ama bedava vermezler adama."

İhtiyar Candy usulca döndü. Gözler faltaşı gibi açılmıştı. George'u dikkatle dinliyordu.

Lennie:

"Anlat bana orasını, George," dedi.

"Daha dün anlattım ya."

"Bir daha anlat be, George."

"Canım işte, beş hektar toprağı var. Küçük bir yel değirmeni, küçük bir evi, bir de kümesi var. Bir mutfağı, bir meyva bahçesi, kiraz, elma, kayısı

ağaçları, ceviz ağaçları, biraz da çileği var. Yonca ekili bir köşeciği ile, onu sulamak için bol bol suyu var. Bir de domuz besleme yeri var."

"Ya tavşanlar, George?"

"Şimdilik tavşan yok ama, kolayca bir iki tavşan kümesi yaparım, sen de tavşanları yonca ile beslersin."

"Hem de nasıl beslerim."

George, ellerini kağıtlardan çekti. Sesi daha dolgunlaştı:

"Bir iki domuzumuz da olur. Dedeminki gibi bir işleme yeri yaparım, domuz kestiğimiz zaman yağıyla jambonunu işleriz, sucuklar, daha bir sürü şeyler yaparız. Sonra balıklar dereye geldiği zaman, yüz kadarını tutar, tuzlayıp kuruturuz. Kahvaltıda diyetle yeriz. Bayılırım isli dere balığına. Yemiş mevsiminde konserve de yaparız. Domates konservesi yapmak kolaydır. Her pazar, tavuk veya tavşan keseriz. Belki de ineğimiz, ya da keçimiz olur, sütü o kadar koyu olur ki, kaymağımızı bıçakla keser veya kaşıkla alırız."

Lennie, gözleri faltaşı gibi açılmış, dinliyordu. İhtiyar

Candy de gözlerini George'dan ayırmıyordu. Lennie usulca:

"Mal sahipleri gibi yaşarız," dedi.

George: "Tabii," dedi. "Bahçede bir sürü sebze olacak, canımız biraz viski istese, birkaç yumurta veya başka bir şey, ya da süt satarız olur biter. İşte orada yaşayacağız. Bizim evimiz olacak orası. Durmadan dolaşmaya ve Japon aşçıların elinden yemek yemeye hiç ihtiyacımız kalmayacak. Yok, yok, kendi malımız olan bir eve sahip olacağız, koğuşta yatmayacağız artık."

Lennie yalvardı: "Bana evi anlat, ne olursun, George."

"Böyle işte, küçük bir evimiz, her birimiz için ayrı bir odamız olacak. Yusyuvarlak bir de küçük dökme sobamız; kışın onu yakacağız. Toprağımız çok olmayacağından, öyle fazla yorulmak zorunda kalmayacağız. Günde

belki altı, yedi saat. Günde on bir saat arpa yüklemeyeceğiz. Bir şeyler ektiğimiz zaman ürünü de kendimiz toplayacağız. Ektiğimizin ne sonuç verdiğini gözümüzle göreceğiz."

Lennie hararetle atıldı:

"Tavşanlarımız da olacak. Onlara ben bakacağım. Nasıl bakacağım, anlat, George."

"Bir çuval alıp yonca tarlasına gideceksin. Çuvalı doldurup, tavşan kümesine gireceksin."

Lennie: "Çıtır çıtır yiyecekler," dedi. "Hani nasıl yerler onlar, biliyorsun ya. Gördüm ben."

George devam etti: "Aşağı yukarı her altı haftada bir, yavrulayanlar olur... Böylece yemek veya satmak için bir sürü tavşan üreteceğiz. Sonra birkaç güvercin besleriz, değirmenin etrafında uçuşurlar."

Büyülenmiş gibi Lennie'nin başı üstündeki duvara baktı:

"Bütün bunlar bizim malımız olacak, kimse bizi kapıdışarı edemeyecek. Biri hoşumuza gitmedi mi, ona çek arabanı, diyeceğiz; haddine düşmüşse gitmesin. Bir dost çıkagelse, onun için yedek bir yatağımız bulunacak. O da kalacak tabii. Bir av köpeğimiz, iki-üç tekir kedimiz olacak, ama kediler yavru tavşanları kapar, dikkatli olmalısın."

Lennie, kuwetle nefes alıyordu.

"Hele bir kapmaya kalksınlar, dünyanın kaç köşesi olduğunu gösteririm onlara ben."

Sakinleşti, içinden homurdanıyor, yarınki tavşanlara sataşacak yarınki kedilere gözdağı veriyordu.

George, oturduğu yerde kendi hayallerinin büyüsüne kapılmış bir haldeydi.

Candy, söze başladığı zaman, ikisi de suçüstü yakalanmış gibi, yerlerinden hopladılar. Candy dedi ki:

"Böyle bir yer biliyor musun?"

George, hemen toparlandı:

"Bilirsem ne olacak?" dedi. "Sana ne?"

"Yerini söyle demedim, canım. Nerede olursa olsun."

"Tabii," dedi George. "Doğru. Yüz sene arasan o yeri bulamazsın."

Candy, heyecanlı bir halde atıldı:

"Böyle bir yere ne kadar istiyorlar acaba?"

George kuşkulu gözlerle ona bakıyordu:

"Eh, altı yüz kağıda alabilirim," dedi. "İçinde oturan ihtiyarlar tırıl kalmışlar, ihtiyar karının da bir ameliyata ihtiyacı var. Ama söylesene sen, sana giren çıkan var mı bu işte? Ne diye burnunu sokuyorsun bizim işimize?"

Candy dedi ki:

"Tek elimle pek işe yarar bir adam değilim. Elimi burada, bu çiftlikte kaybettim. Onun için ufak tefek hizmetleri bana gördürürler. Elimi kaybettiğim için bana iki yüz elli dolar verdiler. Bugüne bugün, üstüne elli dolar daha kattım, hepsi bankadadır. Üç yüz eder, ay sonunda elli kağıt daha geçecek elime. Bak, ne diyeceğim... "Hararetle eğildi: "Beni de yanınıza alsanız çocuklar, ha ne dersiniz? Bu işe üç yüz elli dolar koyabilirim. Fazla işe yaramam, ama yemek yapabilirim, tavuklara da bakarım, biraz bahçe de çapalayabilirim. Ne dersiniz ha?"

George gözlerini yarı kapadı.

"Bir düşüneyim," dedi. "Bunu hep yalnız ikimiz birlikte yapmayı düşünmüştük de."

Candy sözünü kesti:

"Bir vasiyetname hazırlarım. Kimim kimsem olmadığı için ölürsem hissemi size bırakırım. Sizin paranız var mı? Belki hemen yapabiliriz bu işi?"

George, tiksinmişcesine tükürdü.

"Bütün paramız on kağıt."

Düşünceli bir halde ekledi: "Dinle, Lennie ile birlikte hiç masraf etmeden bir ay çalışacak olursak yüz kağıdımız olur. Eder dört yüz elli. Bu para ile işi yoluna koyabiliriz. Lennie ile sen, orası ile meşgul olursunuz, ben de kalan borcumuzu ödemek için bir iş bulurum, siz de yumurta falan satabilirsiniz."

Sustular. Hayretle bakışıyorlardı. Hiçbir zaman gerçekten inanmış olmadıkları bu hayal gerçekleşmek üzereydi. George böbürlenerek: "Ulan aldık gitti be," dedi. Hayran hayran bakıyordu. Usulca tekrarladı: "Aldık gitti."

Candy yatağının kenarına oturdu. Kopuk bileğini sinirli sinirli kaşıdı.

"Dört sene önce sakatlanmıştım," dedi. "Nerde ise vuracaklar kıçıma tekmeyi. Artık bir odayı da süpüremeyecek hale geldim mi, beni yoksullar yurduna gönderirler. Paramı size versem, artık elimden adamakıllı iş gelmeyeceği zaman da bahçenizi çapalamama izin verirsiniz belki. Bulaşığı yıkar, bunun gibi ufak tefek işleri de görürüm. Hiç olmazsa el kapısının kahrını çekmem, kendi evimde kendi işimi görürüm."

Üzüntülü bir sesle ekledi: "Bu gece köpeğime ne yaptılar, gördünüz, değil mi? Kimseye, kendine bile faydası yok, diyorlar. Beni kapıdışarı ettikleri zaman bari, biri çıksa da sevabına kafama bir kurşun sıksa. Ama kimse yapmaz bunu. Gidecek bir yerim olmayacak; hiçbir yerde iş bulamayacağım. Buradan ayrılacağınız zaman otuz dolarım daha birikmiş olacak."

George kalktı.

"Oldu bitti bu iş," dedi. "Şu evceğizi bir hale yola koyar, gidip oraya yerleşiriz."

Tekrar oturdu. Hayallerinin güzelliği ile büyülenmiş, bu güzel hayalin gerçekleşeceği günü düşünerek, kımıldamadan öyle oturuyordu.

George hayalini işletiyordu.

"Mesela bir yortu günüdür, ya da kasabaya bir cambazhane gelmiştir, yahut bir basketbol maçı var, ne bileyim."

İhtiyar Candy başını salladı.

George: "Kalkar gideriz, ne olacak?" dedi. "Kimseden izin isteyecek değiliz. Sadece: 'Hadi gidelim,' dedik mi, kalkar gideriz. İneği sağar, tavuklara biraz yem serper, kalkar gideriz."

Lennie: "Tavşanlara da ot veririz. Onları beslemeyi hiç unutmam," dedi. "Ne zaman yapacağız bu işi George?"

"Bir ay sonra. Tam bir ay sonra. Ne yapacağım biliyor musun? İçinde oturanlara mektup yazıp, orayı alacağımızı haber vereceğim. Kapora olarak da Candy yüz dolar gönderir."

Candy: "Tabii," dedi. "İyi bir sobaları var mı?"

"Evet, iyi bir sobaları var. Hem odun, hem de kömür yakan bir soba."

Lennie: "Küçük köpeğimi de götürürüm," dedi. "Amanın ne hoşuna gidecek hayvanın orası, namussuzum."

Dışarıda sesler yaklaşıyordu. George çabuk çabuk, dedi ki:

"Kimseye bir şey söylemeyin. Üçümüzden başka kimse bilmesin. Para kazanmayalım diye defederler bizi buradan. Bütün ömrümüzce arpa taşıyacakmışız gibi davranırız, sonra günün birinde, alacağımızı alır, çekeriz arabayı."

Lennie ile Candy, sevinçten yüzlerini buruşturarak başlarıyla onayladılar.

Lennie kendi kendine: "Kimseye söylememeli," diye tekrarladı.

Candy atıldı: "George!"

"Ne var?"

"Köpeğimi kendim öldürmeliydim, George. Bir yabancının köpeğimi öldürmesine izin vermemeliydim."

Kapı açıldı. Slim girdi, arkasından da Curley, Carlson, Whit girdiler. Slim'in elleri katrandan kapkaraydı, fena halde kızgındı. Curley dirseğine yapışmıştı.

Curley: "Kötü bir amaçla söylemedim, Slim," dedi. "Sadece bir sorayım, dedim."

Slim: "İyi ama o kadar çok soruyorsun ki, nah burama geldi. Yetti yahu! Mübarek karına gözkulak olamıyorsan, suç benim mi? Şişirme kafamı be!"

"Canım, kötü amaçla söylemedim, dedik ya. Belki görmüşsündür diye sordum."

Carlson atıldı:

"Ne diye söylemezsin evinde otursun, karı dediğin evinde oturur. Böyle koğuş koğuş sürtüp durursa, günün birinde başın belaya girer, iş işten geçmiş olur artık."

Curley derhal sıçrayarak Carlson'a döndü:

"Sen elalemin işine karışma, yoksa kapıyı boylarsın."

Carlson güldü:

"Ulan, züppe dangalak," dedi. "Slim'e çatmaya kalkıştın ama, sökmedi. Aldın ağzının payını. Tavşan gibi korkarım. Memleketin en iyi boksörüymüş, kulak asmam böyle sözlere ben. Sıkıysa gel de sataş bana, ulan bir tane koyarsam, çarşamba pazarına çeviririm suratını be."

Candy de sevinçle saldırıya katıldı. Tiksinerek:

"İçi vazelin dolu bir eldiven, tüh," dedi.

Curley, ona öfkeli öfkeli baktı. Gözlerini ondan Lennie'ye çevirdi. Lennie hâlâ kavuşacağı çiftliğin hayaliyle mest bir halde, gülümsüyordu.

Curley, bir köpek gibi Lennie'ye sokuldu:

"Ne gülüyorsun ulan?"

Lennie şaşkın şaşkın ona baktı:

"Ha!"

Curley kudurmuşcasına boşandı:

"Gel buraya ulan, hergele. Kalk ayağa.Senin gibi bir orospu çocuğunu güldürür müyüm sandın kendime. Korkak kimmiş şimdi gösteririm sana ben."

Lennie, sıkılmış bir halde George'a bakıyordu. Kalktı ve gerilemek istedi. Curley boks vaziyeti almıştı. Lennie'ye bir sol vurdu, sonra sağ yumruğunu tam burnuna yapıştırdı.

Lennie korkudan haykırdı. Burnundan kan boşandı.

"George," diye haykırdı. "Söyle şuna, dokunmasın bana, George."

Duvara kadar çekildi. Curley peşinden giderek yüzüne vurmaya devam etti. Lennie ellerini kaldırıyordu, kendini savunamayacak kadar korkmuştu.

George, ayağa kalkmış, bağırıyordu:

"Durma, Lennie, vur sen de."

Lennie kocaman elleriyle yüzünü kapadı. Korkudan inildiyordu. Haykırdı:

"Söyle bıraksın, George!"

Curley o zaman mide boşluğuna vurdu ve nefesini kesti.

Slim yerinden kalktı:

"Kalleş kerata," diye bağırdı. "Ben sana dersini vereyim de gör."

George elini uzatarak Slim'i durdurdu.

"Bir saniye!" diye haykırdı.

Ellerini ağzının etrafına siper ederek, var gücüyle bağırdı:

"Vur, Lennie!"

Lennie ellerini yüzünden ayırdı ve George'u görmeye çalıştı. Curley, bu sefer gözlerine vurdu. Lennie'nin geniş yüzü kana hoyandı. George bir daha haykırdı: "Vur, korkma!"

Curley yumruğunu sallarken Lennie elini yakaladı. Bir an sonra, Curley, olta ucunda sallanan bir balık gibi, yere yıkılıyordu. kapalı yumruğu Lennie'nin kocaman avuçları içinde kaybolmuştu. George koşarak yanlarına geldi.

"Bırak onu, Lennie, bırak!"

Ama dehşete düşen Lennie, sımsıkı tuttuğu adamın yere serilişini seyrediyordu. Lennie'nin yüzünden kan akıyordu, gözlerinden biri şişmiş ve kapanmıştı. George, suratına birkaç tokat attı. Lennie hâlâ elini açmıyordu. Curley o anda kireç gibi beyazdı, yıkıldığı yerde debelenemiyordu bile. Yumruğu Lennie'nin avucunda ezilirken sadece bağırıyordu.

George durmadan haykırıyordu:

"Bırak elini, Lennie, Slim, koş yardım et yoksa herifin elinden hayır kalmayacak."

Lennie birdenbire avını bıraktı. Gidip duvarın bir köşesine büzüldü. Ürkek bir tavırla:

"Sen dedin de yaptım, George," dedi.

Lennie: "Ben bir şey yapmak istemedim," diye haykırdı, Slim'le Carlson onun üstüne eğildiler. Sonra Slim kalktı ve Lennie'ye bir dehşet duygusuyla:

"Bunu doktora götürmeli," dedi. "Bütün kemikleri tuzla buz olmuş galiba."

Lennie: "Ben bir şey yapmak istemedim," diye haykırdı.

"Onun canını yakmak istemedim."

Slim: "Carlson," dedi, "git arabayı koş. Gidip Soledad'da elini sardıralım."

Carlson acele ile çıktı. Slim ağlamaklı olan Lennie'ye döndü:

"Senin suçun yok," dedi. "Ne zamandır kaşınıp duruyordu hergele. Ama... ulan herifte el namına bir şey kalmamış adeta."

Slim, acele dışarı çıktı, elinde bir demir kase içinde su getirdi. Kaseyi Curley'in dudaklarına götürdü.

George dedi ki:

"Slim, bize pasaportu verirler mi dersin? Paraya ihtiyacımız var. Curley'in babası bize pasaportu verir mi şimdi?"

Slim, gülümser gibi yüzünü büzdü. Curley'in yanına diz çöktü.

"Lafımı anlayacak kadar kendine geldin mi?" diye sordu.

Curley başıyla onayladı.

"O halde dinle," diye devam etti. "Galiba elini bir makineye kaptırdın. Başına geleni kimseye söylemezsen biz de söylemeyiz. Ama olanları anlatırsan ve bu oğlanı kovdurmaya kalkarsan, işin içyüzünü herkese anlatırız, rezil olursun."

Curley: "Bir şey söylemeyeceğim," dedi.

Lennie'ye bakmaktan kaçınıyordu.

Dışarda bir tekerlek gürültüsü işitildi. Slim, Curley'in ayağa kalkmasına yardım etti.

"Hadi, gel, Carlson, seni doktora götürecek."

Curley'in dışarı çıkmasına yardım etti. Arabanın gürültüsü uzaklaştı. Bir an sonra, Slim tekrar odaya döndü. Hâlâ korku ile bir köşeye büzülmüş olan Lennie'ye baktı:

"Göster bakayım ellerini!"

Lennie ellerini uzattı.

"Vay anasını! Gözüm korktu senden benim," dedi Slim.

George atıldı:

"Lennie korktu da ondan. Ne yapacağını bilemiyordu. Onunla döğüşmek akıl karı değildir, diye dememiş miydim sana? Yok, galiba Candy'ye söylemiştim bunu."

Candy ciddi bir tavırla onayladı:

"Tamam," dedi. "Daha bu sabah Curley, arkadaşına ilk defa sataştığı zaman dedin ki: 'Lennie'ye sataşmasa iyi eder.' İşte tastamam böyle söylemiştin bana."

George, Lennie'ye döndü:

"Senin bir suçun yok," dedi. "Artık korkmana gerek kalmadı. Benim dediğimi yaptın. Ama gidip biraz yüzünü yıkasan fena olmaz. Suratın berbat bir halde."

Lennie incinmiş dudaklarıyla gülümsedi:

"Başını derde sokmak istemiyordum," dedi.

Kapıya doğru yürüdü, fakat tam kapı yanında durup döndü:

"George!"

"Ne var?"

"Tavşanlara bakacak mıyım gene, George?"

"Tabii, bir şey yapmadın ki?"

"Kötü bir amacım yoktu, George."

"Hadi, çek arabanı, git suratını temizle."

IV

Zenci seyis Crooks, ahırın duvarına yaslanmış, küçük bir baraka olan koşumlukta oturuyordu. Küçük odanın bir yanında dört camlı dörtköşe bir pencere, öbür yanında, ahıra açılan dar bir kapı vardı. Crooks'un yatağı, kuru otla doldurulmuş uzun bir sandıktan ibaretti. Battaniyelerini bunun üstüne sererdi. Pencerenin yanında duvara çakılmış kancalarda tamir görmekte olan kopmuş koşum takımları, yeni deri parçaları, pencerenin altında da küçük bir tahta sıranın üstünde saraç takımları görülüyordu, kunduracı bıçakları, iğneler, sicim yumakları, küçük bir perçin aleti vardı. Daha başka kancalarda da, koşum takımı parçaları, kıtığı dışarı fırlamış kopuk bir hamut, kırık bir cebire ve üstünün meşin kaplaması yırtılmış bir dizgin sarkıyordu. Crooks'un da yatağı üstünde elma sandığı asılıydı, bunun içinde, kendisine ve hayvanlara yarayan ilaçlar sıralanmıştı. Koşumların bakımı için gerekli sabun kutuları, içindeki fırçanın sapı kenarından dışarı fırlayan, delik bir katran çanağı vardı. Birçok şahsi eşyalar yerlere serilmişti; tek başına yaşadığı için Crooks, eşyasını derleyip toplamaya gerek görmüyordu, görevi, öteki çiftlik adamlarından daha devamlıydı, sırtında taşıyamayacağı kadar çok öteberi de birikmişti.

Birkaç çift ayakkabısı, bir çift lastik çizmesi, kocaman bir çalar saati ve tek ateşli bir tüfeği vardı. Kitapları da vardı; fersude bir cilt, 1905 Kaliforniya Medeni Kanunu'nun köhnemiş bir nüshası, beş-on kirli kitap, yatağın üstünde özel bir rafa dizilmişti. Yatağın üstünde, çiviye asılmış bir gözlük sallanıyordu.

Oda süpürülmüştü ve oldukça temizdi, çünkü Crooks, onurlu ve mağrur bir adamdı. Kimseyle laubali olmazdı ama, başkalarının da kendisine aynı şekilde davranmasını isterdi. Belkemiği çarpıldığı için, vücudu biraz sola yalpa vururdu, çukurlarına batık gözleri, derinlikleri yüzünden, çok parlak görünürdü. Zayıf yüzünde derin kırışıklar vardı, ince, acıyla kısılmış dudakları, yüzünden daha açık renkte idi.

Cumartesi akşamıydı. Ahıra bakan açık kapıdan depreşen atların gürültüsü, yere çarpan nalların sesi, samanı öğüten dişlerin gıcırtısı, yular zincirlerinin

şıngırtısı duyuluyordu. Seyisin odasında küçük bir elektrik lambası, hafif bir sarı ışık veriyordu.

Crooks, yatağına oturmuştu. Gömleğinin eteği pantalonundan fırlamıştı. Bir elinde yağ şişesi tutuyordu, ötekiyle belkemiğini ovuyordu. Arasıra pembe avucuna bir-iki damla yağ damlatıyor, gömleğinin altına, elini daldırarak yeniden ovmaya başlıyordu. Sırtının adalelerini kasıyor ve ürperiyordu.

Lennie, gürültüsüzce gelip açık kapıda göründü, geniş omuzları kapı boşluğunu hemen tamamıyla örterek, orada öylece durup bakmaya başladı. Crooks, önce onu görmemişti ama, gözlerini kaldırınca, birden toplandı ve yüzünde bir hoşnutsuzluk ifadesi belirdi. Elini gömleğinin altından çekti.

Ne yapacağını şaşıran Lennie, dost görünmek arzusuyla gülümsüyordu.

Crooks, sert bir sesle dedi ki:

"Bu odaya girmeye hakkın yok senin. Burası benim odam. Benden başka kimse giremez buraya."

Lennie, yutkundu, daha çok sırıttı:

"Bir şey yapmıyorum," dedi. "Yavru köpeğimi görmeye gelmiştim de. Işık gördüm, bakayım, dedim."

"Işık yakmaya hakkım yok mu? Hadi, çık odamdan. Odanıza gelmemi istemiyorsunuz, ben de sizlerin odama gelmenizi istemiyorum."

Lennie sordu:

"Neden istemiyorlar senin gelmeni?"

"Zenciyim diye. Orada her zaman iskambil oynarlar, ama ben oynamam, çünkü ben zenciyim. Leş gibi kokarmışım. Ben sana bir şey söyleyeyim mi, asıl siz leş gibi korkuyorsunuz."

Lennie fena halde bozulmuştu, kocaman elleri iki yanına sarkmıştı.

"Herkes kasabaya gitti," dedi. "Slim, George, hepsi. George, sen burada kal, hem uslu dur, dedi. Baktım, ışık yanıyor."

"Yani, ne demek istiyorsun?"

"Hiç... 'Işık gördüm de. Gidip bir dakika oturayım dedim."

Crooks, Lennie'yi dikkatle süzdü, arkasından gözlüklerini alıp pembe kulaklarına geçirdi. Sonra tekrar Lennie'ye baktı. İtiraz etti:

"İyi ama, ahıra gelip de ne yapacaksın? Arabacı değilsin sen. Atlarla ne işin var senin?"

Lennie: "Köpek," dedi, "köpeğimi görmeye geldim."

"Kim tutuyor seni, git gör köpeğini. Seni istemedikleri yere gelme."

Lennie, sırıtamaz oldu. İçeri doğru bir adım attı, hatırlayarak kapıya doğru çekildi:

"Biraz baktım onlara. Slim, fazla okşama yavruları, diyor."

Crooks:

"İşin gücün zaten onları sandıktan çıkarmak. Analarının yavrularını başka yere taşımadığına şaşıyorum."

"Hiç oralı olmuyor. Ses çıkarmıyor bana."

Lennie, yine odaya doğru yürümüştü.

Crooks kaşlarını çattı ama, Lennie'nin saf gülümsemesi, direnme gücünü yendi.

"Gir otur biraz," dedi. "Anlaşılan bana rahat vermemeye and içtin, o halde gir otur."

Sesi daha içten geliyordu.

"Demek hepsi kasabaya gitti, ha?"

"Hepsi, yalnız Candy kaldı. Orada koğuşta oturmuş, kalemini yontuyor, bir yandan da hesap yapıyor."

Crooks, gözlüklerini düzeltti:

"Hesap mı yapıyor? Ne hesabı yapıyor, Candy?"

Lennie adeta haykırdı:

"Tavşanlar için!"

"Sen kaçıksın," dedi Crooks. "Zırdelisin. Ne tavşanı sayıklıyorsun?"

"Alacağımız tavşanlar yahu. Onlara ben bakacağım, ot toplayacağım, su falan vereceğim."

Crooks:

"Sahiden kaçıksın sen," dedi. "Beraber dolaştığın adamın seni yanına alması sebepsiz değil."

"Sayıklamıyorum . Alacağız orasını. Küçük bir çiftlik alacağız, orada mal sahipleri gibi yaşayacağız."

Crooks, yatağına daha rahatça yerleşti:

"Otur," dedi. "Çivi variline otur."

Lennie, çömelip küçük varilin üstüne oturdu.

"Atıyorum sanıyorsun ama, atmıyorum. Dediklerimin hepsi doğru, inanmazsan George'a sor."

Crooks, kara çenesini pembe avucuna koydu.

"Sen George'la beraber dolaşıyorsun, değil mi?"

"Tabii," dedi Lennie, "biz, ikimiz her yere beraber gideriz."

"Arasıra o, bir şey söylüyor da sen dediklerinden hiçbir şey anlamıyorsun."

"Öyle... ara sıra."

Eğilerek derin gözleriyle Lennie'yi süzdü.

"O lafına devam ediyor ama, sen dediklerinden hiçbir şey anlamıyorsun."

"Öyle... ara sıra, ama her zaman değil."

Crooks yatağın kenarından eğildi.

"Ben güneyli zencilerden değilim," dedi. "Burada Kaliforniya'da doğdum. Babam, kümes hayvanları beslerdi. Beş hektar kadar arazisi vardı. Beyazların çocuklar: bizim evde oynamaya gelirlerdi, içlerinde çok terbiyeli olanları da vardı. Babam bundan hoşlanmazdı. Neden hoşlanmadığını ancak çok sonraları öğrendim. Ama şimdi nedenini biliyorum."

Durakladı, tekrar söze başladığı zaman, sesi daha tatlıydı:

"O civarda bir tek zenci ailesi yoktu. Şimdi de hu çiftlikte tek zenci yoktur. Soledad'da da yalnız bir aile var."

Güldü.

"Laf söylüyorum ya, sen kulak asma, söyleyen bir zenci değil mi?"

Lennie sordu:

"Şu köpek yavrularını ne zaman okşayabilirim, dersin?"

Crooks, yine güldü:

"Sana her şey söylenir, insan gidip başkalarına tekrarlamayacağından emindir. İki haftaya kadar yavrular epey büyümüş olurlar. George laf etmesini bilen bir adam. O söylüyor, sen de tek kelimesini anlamıyorsun."

Eğildi, coşmuştu:

"Adam sen de, bunlar da zenci lafı. Hem de sakat bir zenci. Yani, boş laf, senin anlayacağın. Ama ne de olsa, bunu hatırında tutarsın. İlk defa görmüyorum bunu, bin defa görmüşüm... Biri anlatır, öteki duymaz veya anlamazsa kulak asma, hepsi boştur. Asıl mesele, insanın konuşması, ya da dilini tutup bir köşede oturması. Geri yanına kulak asma."

Heyecanı artmıştı, eliyle dizini dövüyordu.

"George bir sürü saçmasapan laf edebilir, ne çıkar? Asıl sorun, konuşabilmektir. Karşısında bir adam bulmaktır. İşte bu."

Durdu. Sesi tatlılaşmış, inandırıcı bir ton almıştı.

"Farzet ki George geri dönmedi. Farzet ki çekti, gitti, geri dönmedi. Ne yaparsın?"

Lennie, yavaş yavaş ötekinin söylediklerine dikkat etmeye başlamıştı:

"Ne?" dedi.

"Diyorum ki, farzet, George bu akşam kasabaya gitti, bir daha ondan hiçbir haber alamadın."

Crooks adeta bir intikam arzusuyla devam ediyordu:

"Farzet ki böyle oldu?"

Lennie: "Öyle şey yapmaz o," dedi. "George yapmaz öyle şey. Ne zamandan beri George'un yanındayım. Bu gece gelecek o..."

Ama şüphe içini kemirmeye başlamıştı:

"Gelmeyecek mi yoksa?"

Crooks'un yüzü, işkence etmekten aldığı zevkle aydınlanıyordu.

"İnsanın ne yapacağı bilinmez," dedi sakin sakin. "Diyelim ki, dönmek istedi de, dönemedi. Farzet ki öldü ya da yaralandı, geri dönemiyor."

Lennie anlamaya çalışıyordu:

"George yapmaz öyle şey," diye tekrarladı. "George ihtiyatlıdır. Ona bir şey olmaz. Ömründe yaralanmadı o, çünkü ihtiyatlıdır."

"Canım, farzediyoruz işte, farzet ki, geri dönmedi, ne yaparsın?"

"Bilmem ki. Hem sahi, nedir maksadın?" diye bağırdı. "Yalan söylüyorsun, George yaralanmadı."

"Ne olacağını söyleyeyim mi, ben sana? Seni tımarhaneye götürürler. Köpek gibi bir tasma geçirirler boynuna."

Birdenbire Lennie'nin gözleri müthiş bir öfkeyle adama çevrildi. Kalktı ve tehlikeli bir tarzda Crooks'a yaklaştı.

"Kim dokundu George'a?" diye sordu.

Crooks tehlikenin yaklaştığını gördü. Korunmak için yatağında geriledi.

"Sadece farzediyorum," dedi. "George'a bir şey olmadı. Turp gibidir. Tabii geri gelecek."

Lennie başı ucunda dikilmişti:

"Ne diye farzediyorsun? George'un başına bir kaza gelmesini kimsenin farzetmesini istemiyorum."

Crooks tatlılıkla dedi ki:

"Şimdi belki anlayacaksın. Senin George'un var. Onun geri döneceğini biliyorsun. Kimsen olmadığını düşün. Zenci olduğun için bir odaya gidip iskambil oynayamadığını düşün. Burada oturup kitap okumak zorunda kaldığını düşün. Tabii akşama kadar nallarla oynayabilirsin ama, gece oldu mu odana kapanıp kitaplarını okumaktan başka yapacak iş yoktur. Kitaplar

da beş para etmez. Asıl gerekli olan, arkadaştır... yanında bir can bulunmasıdır."

Lennie meraktan kurtulmak için, ürkek bir sesle:

"George dönecek," dedi. "Hatta belki de dönmüştür bie. Gidip baksam fena olmaz."

Crooks dedi ki:

"Seni korkutmak istemiyorum. Gelecek tabii. Ben kendimden bahsediyorum. Burada birinin geceleyin oturup kitap okuduğunu veya düşündüğünü bir gözönüne getir. Bazan arpacı kumrusu gibi düşünür, ama düşündüğü doğru mudur, değil mi, söyleyecek bir can bulunmaz yanında. Bir şey görecek olsa, gerçek mi, değil mi, bilemez. Yanında oturan birine dönüp, sen de görüyor musun bunu, diye soramaz. Hiçbir şeyden emin olamaz. Bir ölçü yoktur elinde. Burada neler gördüm ben. Sarhoş da değildim. Uykuda mıydım, bilmiyorum. Yanımda biri olsaydı, rüyanda görmüşsün sen onu, derdi, ben de artık düşünmezdim. Ama şimdi bilemiyorum."

Crooks şimdi odanın öbür köşesine, pencereye bakıyordu.

Lennie, acınacak bir tavırla dedi ki:

"George bir yere gitmez, beni yalnız bırakmaz. Bilirim ben, öyle şey yapmaz, George."

Seyis, hayallerine dalmış bir halde devam etti:

"Hatırlıyorum, küçüktüm, babamın tavuk çiftliğindeydim. İki kardeşim vardı. Hep benimle beraber, yanımdaydılar. Üçümüz de aynı odada oturur, aynı yatakta yatardık... Bir çilek tarlamız, bir yonca çayırımız vardı. Güneş açtığı zamanlar, sabahları tavukları yoncaya salardık. Kardeşlerim kenarda durur, onlara gözkulak olurlardı... Ne beyazdı ya, tavuklar."

Lennie, işittikleriyle yavaş yavaş ilgilenmeye başlamıştı:

"George, 'tavşanlar için yoncamız olacak,' dedi."

"Ne tavşanı?"

"Tavşanlarımız olacak, bir de çilek tarlamız."

"Sen kaçıksın."

"Hiç de değil, doğru diyorum. İnanmazsan, George'a sor..."

Crooks küçümseyen bir tavırla:

"Sen kaçıksın," dedi. "Ben bu yollardan, bu çiftliklerden ne adamlar geçtiğini gördüm. Sırtlarında heybelerini, kafalarında da hep aynı saçmaları taşırlardı. Yüzlercesini gördüm ben. Gelirler, sonra iş bitince başlarını alıp giderler; herbirinin kafasında bir çiftlik vardı. Ama bir tanesi bile bu çiftliğe kavuşamamıştır. Tıpkı cennet hayali gibi. Herkes kendi toprağına sahip olmak ister... Burada ben bir sürü kitap okudum. Hiçbiri cennete girmemiştir, hiçbiri de çiftliğine sahip olamaz. Hep onun lafını ederler ama, yalnız kafalarında yeri vardır onun."

Durdu ve açık kapıya doğru baktı, çünkü atlar telaşlı telaşlı kımıldıyor, zincirler şıngırdıyordu. Bir at kişnedi.

Crooks: "Mutlaka biri var orada," dedi. "Belki de

Slim'dir... Bazen, Slim gecede iki-üç kez ahıra uğrar. Tam anlamıyla bir arabacıdır Slim. Hayvanlarıyla ilgilenir."

Güçlükle ayağa kalkarak kapıya yaklaştı.

"Sen misin Slim?"

Candy'nin sesi cevap verdi:

"Slim kasabaya indi. Bana bak, Lennie'yi görmedin mi?"

"Şu iri oğlanı mı?"

"Evet, gördün mü buralarda onu?"

Crooks kısaca:

"Burada," dedi.

Gelip yatağına uzandı.

Candy kapı eşiğinde duruyor, kesik bileğini kaşıyor, ışıktan kamaşan gözleriyle odayı seyrediyordu. İçeri girmeye kalkmıyordu.

"Sana bir şey söyleyeyim mi, Lennie? Tavşanlar için hesap ettim."

Crooks kızgın bir sesle:

"İstersen girebilirsin," dedi.

Candy durakladı:

"Bilmem ki. Tabii, eğer sen istersen."

"Gir canım. Başkaları girerse sen de girebilirsin."

Crooks, öfke perdesi ardında beliren memnunluğunu gizlemeyi başaramıyordu. Candy girdi, ama hâlâ çekingen bir hali vardı.

Crooks'a:

"Rahat yer burası," dedi. "İnsanın sırf kendisine mahsus böyle bir odası olması hoş bir şey."

Crooks: "Tabii," dedi. "Hele pencerenin altındaki gübre yığını ile bundan daha hoş ne olabilir."

Lennie, lafa karıştı:

"Tavşanlar için mi dedin?"

Candy, kırık hamudun yanında duvara dayandı, sakat bileğini kaşıdı:

"Ben hayli zamandır buradayım," dedi. "Crooks da hayli zamandır burada oturur. Ama ilk defadır ki odasını görüyorum."

Crooks söylendi:

"Arkadaşlar bir zencinin odasına gelmekten hoşlanmazlar. Yalnız Slim gelmiştir buraya, bir de patron."

Candy hemen konuyu değiştirdi:

"Doğrusu Slim, eşi bulunmaz bir arabacıdır."

Lennie ihtiyara doğru eğildi:

"Ne diyordun tavşanlar için?"

"Hepsini hesapladım. Yolunu bilmek koşuluyla tavşanlardan para kazanabiliriz."

Lennie atıldı:

"Ama onlara ben bakacağım. George tavşanlara sen bakacaksın, dedi. Söz verdi bana..."

Crooks kabaca sözünü kesti:

"Boşuna kafa yoruyorsunuz çocuklar. Hep sözünü etmekle vakit geçiriyorsunuz ama, kendi toprağınıza hiçbir zaman sahip olamayacaksınız. Tahtalı köye gidene kadar sen hep burada uşaklıkla geçireceksin ömrünü. Sizin gibi nelerini gördüm ben, nelerini. Nah bu Lennie de işi bırakacak. İki-üç hafta sonra yine yollara düşecek. Anlaşılan herkesin kafasında bir çiftliği var."

Candy öfkeyle yanağını sıvazladı:

"Hiç merak etme, yapacağız bu işi biz. George söyledi. Parası bile hazır."

Crooks:

"Sahi mi be?" dedi. "Peki George nerede ya? Kasabada, kimbilir hangi kerhanede. İşte paranızı orada eritiyor. Ulan, böylesini az görmedim ben. Kafalarında çiftliklerini taşıyan ne adamlar tanıdım. Ama hiçbir zaman kavuşamadılar o çiftliğe."

Candy haykırdı:

"Tabii herkes ister onu. Çok değil, ufak bir arazisi olsun kim istemez? Yalnız senin malın olan bir toprak... İçinde rahatça yaşarsın, kimse seni kovamaz oradan. Hiçbir zaman böyle bir yerim olmadı benim. Söz temsili, bu eyaletin bütün halkı için toprak ektim, ama benim değildi bu ekinler, mahsulü biçtiğim zaman da benim mahsulüm değildi bu. Ama şimdi yapacağız bu işi. George yanına para almadı. Paramız bankada. Ben, Lennie, bir de George, üçümüz. Her birimizin bir odamız olacak. Bir köpeğimiz, tavşanlarımız, tavuklarımız olacak. Taze mısır yetiştireceğiz, belki bir inek veya bir keçimiz de olur."

Çizdiği tabloya kendi de hayran olarak durdu.

Crooks sordu:

"Para hazır mı demiştin?"

"Tam dediğim gibi. Daha çoğu hazır. Küçük bir kısmı eksik. Bir aya kadar onu da tamamlayacağız. George, alacağımız çiftliği buldu bile."

Crooks elini büktü, eliyle belkemiğini yokladı.

"Kimsenin bu işi becerdiğini görmedim bugüne dek. Toprağa sahip olmak için deliye dönmüş insanlar tanıdım, ama her seferinde bir kerhane veya bir yirmibir partisi ellerinde, avuçlarında ne varsa hepsini kül edip çıkıyordu işin içinden."

Durakladı:

"Eğer... bedava, sırf boğaz tokluğuna çalışacak bir adama ihtiyacınız olursa, size yardıma gelirim. O kadar sakat değilim, canım isterse domuzuna çalışmasını bilirim."

"Baksanıza, çocuklar, Curley'i gören var mı içinizde?"

Başlarını kapıya çevirdiler. Curley'in karısı, onlara bakıyordu. Aşırı derecede boyanmıştı. Dudakları hafifçe aralıktı.

Koşmuş gibi nefes nefeseydi.

Candy, asık bir suratla:

"Curley buraya gelmedi," dedi.

Kadın hâlâ kapıdan ayrılmıyordu, onlara biraz gülümsüyor, bir elinin tırnaklarını ötekinin baş ve işaret parmağıyla ovuşturuyordu. Gözleri birinden ayrılıp ötekine çevriliyordu.

Sonunda:

"Burada hep işe yaramazları bırakmışlar," dedi. "Nereye gittiklerini bilmiyorum mu sanıyorsunuz? Curley de orada. Nereye gittiklerini pekala biliyorum."

Lennie, büyülenmiş gibi onu seyrediyordu. Fakat keyifleri kaçan Candy ve Crooks, onunla gözgöze gelmekten sakınıyorlardı. Candy dedi ki:

"Madem ki nerede olduğunu biliyorsunuz, ne diye gelip, Curley'i soruyorsunuz?"

Kadın hoşlanmış bir tavırla onlara baktı:

"Ne tuhaf," dedi. "Bir erkeği tek başına gördüğüm zaman onunla pekala anlaşıyorum. Ama ikiniz bir arada oldunuz mu, ağzınızdan tek laf alana aşkolsun. Hep homur homur homurdanırsınız."

Parmaklarını bıraktı, ellerini kalçalarına dayadı:

"Hepiniz birbirinizden korkarsınız, hep o yüzden. Hep başkaları hakkınızda dedikodu yapar diye ödünüz patlar."

Bir an sonra Crooks dedi ki:

"Evinize dönseniz daha iyi edersiniz herhalde. Başımızı belaya sokmaya niyetimiz yok bizim."

"Ne diye belaya sokayım başınızı sizin. Zaman zaman bir insanla iki laf etmek istemez mi canım sanırsınız? Bütün gün o evde baykuş gibi oturmak hoş bir şey midir sanırsınız?"

Candy, kesik bileğini dizine koyup öteki eliyle usulca ovaladı. Bir çıkışma edasıyla dedi ki:

"Bir kocanız var. Erkeklerin peşinde koşup başlarını belaya sokmanıza ne gerek var?"

Kadın kızdı:

"Bir kocam varmış. Ne mal olduğunu biliyorsunuz hepiniz. Biraz terelellidir. İşi gücü, sevmediği insanları nasıl haklayacağını anlatarak övünmek, kimseyi de sevdiği yok zaten. Şu beş para etmez evde oturup Curley'in önce sola saldırıp sonra sağını nasıl yapıştırdığını durmadan dinlemek pek mi hoş bir şey sanıyorsunuz? Bir, iki der, hep o bir ikisi, karşısındaki hemen sırtüstü yerdedir."

Durdu, yüzü öfke ifadesini kaybederek ilgili bir tavır takındı:

"Sahi... Curley'in eline ne oldu öyle'?"

Sıkıntılı bir sessizlik oldu. Candy, yan gözle Lennie'ye baktı. Sonra öksürdü:

"Ne olacak... Curley elini makineye kaptırdı, efendim. Eli ezildi."

Kadın bir an onu seyretti, sonra bir kahkaha kopardı:

"Martaval! Bana yutturmaya kalkmayın. Curley herhalde başından büyük bir işe kalkmış olacak. Makineye kaptırmış... Palavra! Ama herhalde eli ezildiğinden beri o meşhur bir, ikilerini kimseye konduramadığı kesin. Kim geldi onun hakkından'?"

Candy homurdanarak tekrarladı:

"Elini makineye kaptırdı."

Kadın, küçümseme tavrıyla:

"Anladık, anladık," dedi. "İstediğiniz kadar savunun onu, madem ki canınız istiyor. Umurumda mı sanki? Şu hödük alayına bak hele, bana maval okumaya kalkıyorlar. Ne sandınız beni ha, sokak süpürgesi mi? Ben size bir şey söyleyeyim mi, isteseydim, tiyatro artisti olurdum ben. Hem de yalnız bir oyunda değil. Biri bana demişti ki, gel sana sinemada rol verelim, demişti..."

Kızgınlıktan boğulur gibi oluyordu.

"Cumartesi akşamları herkes bir şey yapar. Herkes! Ya ben, ne yapıyorum ben? Oturmuş bir sürü hödükle laf yetiştiriyorum... Bir zenci, bir kaçık, bir de pinpon, bitli çoban... Üstelik de hoşuma gidiyor bu, çünkü konuşacak tek insan yok."

Lennie, ağzı açık onu dinliyordu. Crooks, zencilerin koruyucusu olan o müthiş vekarın arkasına sığınmıştı. Ama ihtiyar Candy, değişiverdi. Birdenbire ayağa kalkarak altındaki çivi varilini devirdi. Öfkeli öfkeli:

"Kes artık be," dedi. "Buraya gelmeni istemiyoruz. İşte bu kadar. Kaç kere söyledik sana. Hem bir şey söyleyeyim mi: hakkımızda çok yanılıyorsun. Şu kuş beyninde bir parçacık akıl olsaydı bizim serseri takımından olmadığımızı anlardın. Farzet ki, bizi kapıdışarı ettirdin. Farzet işte. Bunun gibi gündeliği yirmi beş sente cenabet bir yer aramak için yollara düşeceğimizi mi sanıyorsun? Haberin var mı ki, bizim kendi çiftliğimiz, kendi yuvamız var. Burada kalmak zorunda değiliz. Bir evimiz var, tavuklarımız var, yemiş ağaçlarımız, bundan yüz kat güzel bir çiftliğimiz var. Dostlarımız da var; ya, dostlarımız var. Belki bir zamanlar kapıdışarı edilmekten korktuğumuz olmuştur ama, geçti o günler. Kendi toprağımız var, özbeöz kendi malımız, işte oraya gideriz, bir sıkışırsak."

Curley'in karısı alay ederek güldü:

"Martaval," dedi, "sizin gibilerini çok gördüm ben. Cebinizde yirmi sent olsaydı, kasabaya gidip iki kadeh viski atar, sonra kadehlerinizin dibini

yalardınız. Bilirim ben ne malsınız siz."

Candy, pancar gibi kızarıyordu, ama kadın daha sözünü bitirmeden kendini topladı. Duruma hakim olmuştu. Usulca:

"Düşünmeliydim," dedi. "Gidip çemberinizi başka tarafa çevirseniz olmaz mı? Size sözümüz yok bizim. Neyimiz var, neyimiz yok biz biliriz, siz bilmişsiniz, bilmemişsiniz, umurumuzda değil. Onun için, buradan arabayı çekseniz iyi edersiniz, ne olur ne olmaz; karısını olur da serseri takımının yanında görmek Curley'in hoşuna gitmez belki."

Kadın hepsine ayrı ayrı baktı, hiçbirinden yüz bulamadı.

Lennie'ye daha uzun uzun baktı. Lennie sıkılarak gözlerini önüne indirdi. Birdenbire kadın atıldı:

"Şu suratındaki çürükleri kim yaptı?"

Lennie, suçlu gibi baktı kadının yüzüne:

"Kim... Ben mi?"

"Evet, sen."

Lennie, yan gözle bakarak Candy'yi imdadına çağırdı, sonra tekrar dizlerini seyretmeye koyuldu.

"Curley elini makineye kaptırdı," dedi.

Curley'in karısı güldü:

"Anlaşıldı, makine. Seninle sonra konuşurum. Makineler hoşuma gider benim."

Candy, lafa karıştı:

"Bu çocuğu rahat bırak. Sataşma ona. Dediklerini George'a haber vereceğim. George, Lennie'ye sataşmana izin vermez."

"George da kim?" diye sordu. "Seninle gelen şu ufak tefek oğlan mı?"

Lennie'nin yüzü güldü:

"O ya," dedi. "Odur işte, tavşanlara bakmama izin verecek."

"Adam sen de, istediğin bundan ibaretse ben de sana tavşan alırım."

Crooks, yatağından kalkarak kadının önüne dikildi. Soğuk bir tavırla:

"Yeter artık be," dedi. "Bir zencinin odasına gelmeye hakkın yok senin. Buralarda sürtmeye hiç hakkın yok. Hemen çek arabanı, hadi çabuk. Yoksa patrona söylerim, ahıra girmeni yasak eder."

Kadın, küçümseyen bir tavırla ona döndü:

"Bana bak, zenci," dedi. "Pis çeneni tutmazsan sana ne yaparım bilirsin ya."

Crooks, dehşetle ona baktı, sonra yatağına oturarak kendi kabuğuna büzüldü.

Kadın ona yaklaştı:

"Ne yapacağımı bilirsin, değil mi?"

Crooks, gitgide ufalıyordu adeta, duvara büzüldükçe büzülüyordu.

"Evet, efendim."

"O halde haddini bil, zenci parçası. Seni bir ağaç dalında sallandırırım; hem o kadar kolaylıkla ki, tadı bile çıkmaz."

Crooks büzüle büzüle adeta yok olmuştu. Artık ne kişiliği kalmıştı, ne benliği; sempati veya antipati uyandırabilecek hiçbir şeyi kalmamıştı. Korkudan titreyen bir sesle:

"Evet, efendim," dedi.

Kadın yeniden paylamak için kımıldamasını bekleyerek başucunda durdu. Fakat Crooks tamamıyla hareketsiz duruyordu, gözlerini başka yana çevirmiş, vurulabilecek bütün nazik yerlerini örtmüştü. Kadın nihayet öteki ikisine döndü.

İhtiyar Candy büyülenmiş gibi ona bakıyordu. Sükunetle:

"Eğer böyle bir şey yapacak olursan, biz haber veririz," dedi. "Mahsus uydurduğunu söyleriz."

"Kim metelik verir sizin lafınıza. Kimse kulak asmaz, siz de bilirsiniz pekala. Kimse kulak asmaz sizin lafınıza."

Candy boynunu büktü:

"Öyle... kimse kulak asmaz bizim lafımıza."

Lennie bağırdı:

"George gelsin buraya. George gelsin buraya."

Candy ona yaklaştı:

"Merak etme," dedi. "Seslerini işittim. Bir dakikaya kalmadan George koğuşa dönmüş olacak."

Curley'in karısına döndü. Sükunetle:

"Evinize gitseniz fena olmaz," dedi. "Hemen sıvışırsanız buraya geldiğinizi Curley'e söylemeyiz."

Kadın soğuk bir tavırla onu tepeden tırnağa süzdü:

"Bir şey işittiğime pek emin değilim," dedi.

Candy:

"İhtiyatlı davransan fena olmaz," dedi. "Emin değilsen, kendini tehlikeye atmaman daha yerinde olur."

Kadın Lennie'ye döndü:

"Curley'i bir parça ıslattığına memnun oldum. Kaşınıyordu zaten. Arasıra benim de içimden gelmiyor değil onu şöyle bir ıslatmak hani."

Kapıdan çıktı ve ahırın karanlığında kayboldu. O, ahırdan geçerken yular zincirleri şıngırdadı, hayvanlardan bazıları soludu, bazıları da tepindi.

Crooks, altında saklandığı koruyucu tabakalardan yavaş yavaş sıyrılıyor gibiydi.

"Demin bizimkiler için geldiler demiştin, doğru mu?" diye sordu.

"Tabii, geldiklerini işittim."

"Ben bir şey duymadım."

"Bahçe kapısı kapandı," dedi Candy. Sonra devam etti:

"Ulan, dinine yandığım, Curley'in karısı amma çabuk sıvıştı be.. Herhalde böyle şeylere epey idmanlı olacak."

Ama Crooks şimdi o konuya yanaşmak istemiyordu.

"İkiniz buradan gitseniz daha iyi olur herhalde," dedi.

"Burada kalmanızı canım istiyor mu, onu pek bilemem. Hoşuma gitsin gitmesin, bir zencinin de haklarına uyulması gerek."

Candy dedi ki:

"Şu orospu sana o lafı söylememeliydi."

Crooks, yüzünü ekşiterek:

"Zararı yok," dedi. "Siz buraya gelip oturunca bana zenciliğimi unutturdunuz. Onun dediği doğrudur."

Ahırda atlar soludu, zincirler şıngırdadı, bir ses bağırdı:

"Lennie, hey Lennie! Ahırda mısın?"

Lennie:

"George geldi!" diye haykırdı. Cevap verdi:

"Buradayım George, buradayım."

Bir saniye sonra George, kapı boşluğunda belirmiş, etrafına hoşnutsuz bir tavırla bakınıyordu.

"Crooks'un odasında ne halt ediyorsun? Ne işin var orada senin?"

Crooks onayladı:

"Dedim ama dinlemediler, geldiler."

"Neden kapı dışarı etmedin onları?"

Bu sefer Candy telaşlanmıştı:

"Hey George! Uzun uzun hesap ettim. Hepsini düşündüm, hatta tavşanlarla nasıl para kazanacağımızı bile."

George azarladı:

"Bu meseleyi açma dememiş miydim sana?"

Candy fena halde bozuldu.

"Kimseye söylemedim, Crooks'tan başka."

George dedi ki:

"Haydi çekin arabanızı buradan ikiniz de. Ulan bir dakika ayrılamayacak mıyım başınızdan be!"

Candy ile Lennie kalkıp kapıya doğru yürüdüler. Crooks seslendi:

"Candy!"

"Ha?"

"Bahçe çapalar, ufak tefek işlerinizi görürüm demiştim sana, hatırlıyor musun?"

Candy: "Evet," dedi. "Hatırlıyorum."

"Öyleyse unut o lafları," dedi Crooks. "Aklımdan bile geçmez böyle şey. Şaka ettim. Öyle bir yerde yaşamak istemem."

Üç adam dışarı çıktılar. Ahırdan geçerlerken, hayvanlar soludu, zincirler şangırdadı.

Yatağının üstüne oturmuş, Crooks bir iki dakika kapıya bakakaldı, sonra yağ şişesini almak için elini uzattı. Arkadan gömleğini kaldırdı, pembe avucuna biraz yağ damlattı, elini arkadan uzatarak sırtını ovalamaya başladı.

V

Geniş ahırın bir köşesinde yeni gelmiş kocaman bir ot yığını vardı, yığının üstünde dört çatallı bir yaba tavanda bir makaraya asılmıştı. Ot yığını ahırın öbür ucuna doğru bir dağ yamacı gibi iniyordu ve yeni gelecek otlar için bırakılmış bir boşluk görülüyordu. Her iki yanda yemlikler vardı ve parmaklıklar arasından atların başları beliriyordu.

Pazar günü öğleden sonraydı. Dinlenmekte olan atlar geri kalan son ot kırpıntılarını topluyor, eşiniyor, yemliklerin tahtasını ısırıyor, zincirlerini şıngırdatıyorlardı. İkindi güneşi duvar aralıklarından sızıyor, otların üstünde ışıktan hareler meydana getiriyordu. Uçuşan sineklerin vızıltısı, ikindi vaktinin tembel uğultusu havayı dolduruyordu.

Dışarda demir çubuğa çarpan nalların gürültüsü ile oynayan, birbirini teşvik eden, alaya alan adamların sesleri duyuluyordu. Ahırda ise ortalık sessiz, tembel, sıcak ve vızıltılı idi.

Ahırda Lennie'den başka kimse yoktu. Lennie de ahırın henüz otla dolu olmayan kısmında bir yemliğin altında duran ambalaj sandığının yanında otların üstüne oturmuştu. Lennie otların üstüne oturmuş, önünde cansız yatan bir köpek yavrusuna bakıyordu. Lennie uzun uzun ona baktı, sonra kocaman elini uzatarak onu okşadı, burnundan kuyruğunun ucuna kadar okşadı.

Lennie, yavru köpeğe usulca diyordu ki:

"Ne diye ölürsün sanki? Fare kadar küçük de değilsin. Seni fazla hoplatmamıştım da."

Köpek yavrusunun başını kaldırdı, yüzüne bakarak söylendi:

"Senin öldüğünü bir öğrenirse George, tavşanlara bakmama izin vermez şimdi."

Otların içinde küçük bir çukur açarak köpeği oraya koydu, saklamak için üstünü otla örttü. Fakat bu tümsekten gözlerini bir türlü ayıramıyordu. Söylendi:

"Gidip çalılar arasında saklansam mı sanki? Yok canım, bu o kadar büyük bir suç değil. Hiç de değil. George'a derim ki, ölü buldum, derim."

Köpek yavrusunu meydana çıkararak inceledi, kulaklarından kuyruğuna kadar okşadı. Mahzun mahzun söylenmesine devam etti:

"Ama nasıl olsa öğrenecek. George her zaman bilir. 'Sen yaptın bunu,' diyecek, 'bana yutturamazsın.' Sonra da diyecek ki: 'İşte bunun için tavşanlara bakmayacaksın,' diyecek."

Birdenbire kızarak sesini yükseltti:

"Ne diye ölüyorsun sanki? Fare kadar küçük de değilsin."

Köpek yavrusunu alıp uzağa fırlattı. Arkasını döndü.

Oturup dizlerini kaldırdı, söylendi:

"Artık tavşanlara bakamayacağım ben. Artık tavşanlara bakmama izin vermeyecek, George."

Üzüntüsünden ileri geri sallanıyordu.

Dışarda, nallar çelik çubuğa çarptı, hafif bir bağırışma yükseldi. Lennie ayağa kalktı, gidip köpek yavrusunu aldı, otların üstüne koydu, tekrar oturdu, yeniden okşamaya başladı hayvanı.

"Daha büyümemiştin," dedi. "Kaç defa söylediler, daha büyümedi o, dediler. Ama böyle çabucak öleceğini bilmiyordum."

Parmağını köpeğin pörsük kulağına değdirdi:

"Belki de George aldırmaz," dedi. "Bu pis cenabeti sevmezdi ki, George."

Curley'in karısı, sonuncu bölmenin köşesinden görüldü. O kadar yavaşça yaklaştı ki, Lennie farkına varmadı. Üstünde çiğ renkte pamuklu elbisesi, ayağında kırmızı devekuşu tüyleriyle süslü pabuçları vardı. Yüzü boyalı, saçları her zamanki gibi bukleydi. Lennie başını kaldırarak onu gördüğü zaman ta yanıbaşına gelmişti:

Dehşete düşerek, köpek yavrusunun üstüne bir tutam ot attı. Asık suratla ona baktı.

Kadın: "Neydi oradaki şekerim?" dedi.

Lennie ona sert sert baktı:

"George, senin yanında durmamı istemiyor... Onunla ne konuş, ne de bir şey yap, diyor."

Kadın güldü:

"Ne yapıp ne yapmayacağını hep George mu söyler sana?"

Lennie gözlerini ot yığınına indiriverdi.

"Seninle konuşursam, tavşanlara baktırmayacak bana."

Kadın, sükunetle dedi ki:

"Curley kızar diye korkuyor da ondan. Ama şimdi Curley'in kolu sargıda. Curley sana kafa tutacak olursa öteki elini de benzetirsin. Senin o makine mavalını yuttum mu sanıyorsun?"

Lennie bir türlü yanaşmıyordu:

"Yok, yok! Seninle konuşmak monuşmak istemiyorum."

Kadın onun yanına otların üstüne çömeldi.

"Dinle beni," dedi. "Hepsi şimdi nal oyunu oynuyorlar. Saat daha dört. Onlar şimdi oyuna daldılar. Kimse bir yere ayrılmaz. Neden oturup da konuşmayalım? Kimseyle konuştuğum yok. Yalnızlıktan imanım gevriyor."

Lennie dedi ki:

"Yok, ben konuşmaya monuşmaya gelemem."

Kadın: "Yalnızlık canıma tak dedi," diye devam etti.

"Sen arkadaşlarınla konuşabilirsin. Benimse Curley'den başka konuşacak kimsem yok. Biriyle konuşsam, hemen küplere biner. Kimseyle konuşmadan durabilir misin sen olsan?"

"Seninle konuşmak monuşmak yasak. George, başıma bir bela gelir diye korkuyor."

Kadın sözü değiştirdi:

"Nedir orada örttüğün şey?"

Lennie birdenbire üzüntüsünü bütün kuwetiyle hatırladı. Üzgün üzgün:

"Yavru köpeğim," dedi. "Ne olacak yavru köpeğim."

Üstünü örten otları bir el vuruşta ayıkladı.

"Aa. Ölmüş o ayol!"

Lennie: "Öyle küçüktü ki," dedi. "Beraber oynuyorduk. Beni yalancıktan ısıracak oldu. Ben de yalancıktan döveyim dedim. Ölüverdi."

Kadın onu teselli etti:

"Üzüldüğün şeye bak. it yavrusu işte, ne olacak. Bir başkasını bulmak zor değil ya. it yavrusu dolu her taraf."

Lennie, kederli bir sesle:

"O kadar da değil," dedi. "Ama asıl George tavşanlara bakmama izin vermeyecek şimdi?"

"Neden vermiyormuş?"

"Çünkü bir daha bir kötülük edersen, tavşanlara bakmak yok, demişti bana."

Kadın ona yaklaştı ve yaltaklanan bir sesle:

"Benimle konuşmaktan korkma," dedi. "Dinle bak, hepsi dışarda bağrışıyorlar. Bu oyunda kazanana dört dolar var... Oyun bitmeden bir yere ayrılmazlar."

Lennie ihtiyatlı bir dille:

"George beni seninle konuşurken yakalarsa, bana çıkışır," dedi. "Bana tembih etti."

Kadın kızdı:

"Peki, ama, kime ne kötülük ettim ben? Bir adamla iki lakırdı etmeye de hakkım yok mu benim? Ne sanıyorlar beni, canım? Sen uslu çocuksun. Seninle konuşursam ne çıkar sanki? Sana bir kötülük etmiyorum ki."

"George diyor ki, başımızı belaya sokar o, diyor."

"Amma da laf! Ne kötülük edebilirim sana? Burada geçirdiğim hayatla kimsenin ilgilendiği yok ki. Böyle bir hayata layık değilim ama, ne yaparsın. Pekala bir ünlü kişi olabilirdim."

Kederli bir sesle devam etti:

"Belli olmaz, belki de ileride olurum."

Sonra, sanki dinleyenin elinden alınacağından korkuyormuş gibi, bir açılma, dert dökme ihtiyacıyla birden boşandı.

"Salinas'ta otururdum," dedi. "Oraya geldiğim zamarı şu kadarcık bir şeydim. Günün birinde kasab:ıya bir tiyatro kumpanyası geldi. Aktörlerden biriyle tanıştım. Bana, istersen sen de bizim kumpanyaya girebilirsin, dedi. Ama annem izin vermedi. Daha on beş yaşındasın, diyordu. Adam, olur demişti pekala. Eğer kabul etseydim, şimdi ne hayat sürecektim ya."

Lennie köpek yavrusunu okşuyordu.

"Biz bir küçük çiftlik alacağız... Tavşanlarımız da olacak."

Sözünü kesmesine meydan vermeden kadın, çabuk çabuk hayatını anlatmaya devam etti.

"Bir başka sefer bir sinemacıyla tanıştım. Riversidc Dance Palace'de onunla dans ettim. Beni sinema artisti yapacağını söyledi. Sen aktris doğmuşsun, dedi. Holywood'a döner dönmez bana yazacaktı."

Üzerinde etki yapıp yapmadığını anlamak için Lennie'ye yakından bakıyordu.

"O mektubu almadım," dedi. "Mutlaka mektup annemin eline geçmiş, o da yok etmiştir, diye düşünüyorum hep. Yani senin anlayacağın, bir şey olamayacağım, bir isim yapamayacağım• bir yerde, üstelik mektuplarımın da çalındığı kokmuş bir yerde kalamazdım. Ona, sen mi çaldın mektubumu, dedim. Yok, dedi. Bunun üzerine, Curley'le evlendim. Ona o gece Riverside Dance Palace'de rastlamıştım."

Kadın sordu:

"Dediklerimi dinliyor musun?"

"Ben mi? Tabii!"

"Bunu kimseye anlatmadım bugüne kadar. Belki de hiç anlatmamalıydım. Curley'i sevmiyorum. İyi adam değil o."

Ona içini dökmüş olduğu için Lennie'ye yaklaştı, yanıbaşına oturdu.

"Sinema artisti olabilir, güzel elbiseler giyebilirdim, tıpkı onların giydikleri gibi güzel elbiseler. O büyük otellerde otururdum, resmimi çekerlerdi. Filmin ilk gösterileceği gece oraya gider, radyoda konuşurdum, bir metelik de masraf etmezdim, çünkü filmin artisti ben olurdum. Tıpkı onların giydikleri gibi güzel elbiseler giyerdim. Adam, sen aktrist doğmuşsun demişti bana."

Gözlerini Lennie'ye çevirdi ve oynayabileceğini anlatmak için eliyle koluyla büyük bir jest yaptı. Küçük parmağı bileğinin gösterdiği yöne

çevrilmişti.

Lennie derinden bir iç çekti. Dışarda bir nal, demir çubuğa çarparak çınladı, takdir sesleri yükseldi.

Curley'in karısı:

"Biri nalı çubuğa geçirdi herhalde," dedi.

Güneş alçaldıkça ışık değişiyor, güneş hareleri duvar boyunca çıkıp yemliklere ve atların başları üstüne düşüyordu.

Lennie dedi ki:

"Gidip şu köpeği dışarı atsam, George hiç farkında olmaz belki. O zaman tavşanlara bakmama kimse engel olmaz."

Curley'in karısı fena halde kızdı:

"Sen tavşanlardan başka bir şey düşünmez misin, kuzum?"

Lennie sabırla devam etti:

"Küçük bir çiftliğimiz olacak. Bir evimiz, bir bahçemiz olacak, bir yonca tarlamız, yoncayı tavşanlar için yetiştireceğiz, ben bir çuval alacağım, yonca dolduracağım, sonra tavşanlara getireceğim."

Kadın sordu:

"Tavşanları ne diye seviyorsun bu kadar?"

Lennie bir karar verebilmek için uzun uzun düşünmek zorunda kaldı. İhtiyatla kadının, dokunacak kadar yanına yaklaştı.

"Güzel şeyleri okşamak hoşuma gidiyor. Bir gün panayırda o uzun tüylü tavşanları gördüm. Ne güzel şeydi onlar. Bazan fareleri bile okşarım. Ama başka okşanacak bir şey bulamadığım zaman."

Curley'in karısı biraz geriledi.

"Sen kaçıksın galiba."

Lennie, ciddi ciddi açıkladı:

"Yok, kaçık değilim. George sen kaçık değilsin diyor. Ben güzel şeyleri, yumuşacık şeyleri parmaklarımla okşamaktan hoşlanırım."

Kadının korkusu biraz yatışmıştı:

"Herkes sever onu," dedi. "Herkes sever. Ben ipek ve kadifeye dokunmaya bayılırım. Sen kadifeye dokunmasını sever misin?"

Lennie hazzından fıkırdadı. Sevinçle haykırdı:

"Ne diyorsun! Yanımda bir parça kadife bile taşırdım. Onu bana bir bayan vermişti, o bayan Clara teyzemmiş benim. Bana nah şu kadar bir parça vermişti. Ah, o kadife bende olsaydı..."

Yüzü mahzunlaştı.

"Kaybettim," dedi. "Ne zamandır görmedim onu."

Curley'in karısı onunla alay etti:

"Sen kaçıksın." dedi. "Ama uslu çocuksun. Kocaman bir bebeksin adeta. Ama insan ne demek istediğini anlayabiliyor. Ben bazan saçlarımı düzeltirken saçlarımı okşarım, ipek gibidir saçlarım."

Nasıl okşandığını göstermek içn parmaklarını başından geçirdi.

"Bazı insanların saçı kalın ve sert oluyor." dedi. "Mesela Curley'in öyledir. Saçları adeta diken gibidir. Ama benim saçlarım ince ve kadife gibi yumuşaktır. Durmadan tararım da ondan ince olurlar öyle. Bak şuraya dokun, tam şuraya."

Lennie'nin elini alıp başına koydu.

"Şuraya, etrafına dokun, bak ne yumuşak."

Lennie, iri parmaklarıyla kadının saçlarını okşamaya başladı.

"Saçımı bozma ama."

Lennie:

"Aman, ne güzel!" dedi. Daha kuwetle okşadı. "Aman, ne güzel!"

"Dikkat et, tuvaletimi bozacaksın."

Sonra kızarak bağırdı:

"Yeter be, saçımı dağıtacaksın!"

Sert bir hareketle başını çevirdi. Lennie, parmaklarını sıkarak saçlara sımsıkı yapıştı.

Kadın:

"Bırak beni" diye haykırdı. "Bırak beni diyorum sana!"

Lennie çılgına dönmüştü. Yüzü morarmıştı. Kadın bağırmaya başladı. Lennie öteki eliyle kadının ağzını burnunu kapadı.

"Bağırma Tanrı aşkına," diye yalvardı. "Tanrı aşkına bağırma, George kızacak."

Kadın onun ellerinde şiddetle çırpındı. iki ayağıyla otları dövüyordu, kurtulmak umuduyla kıvranıyordu. Lennie korkusundan bağırmaya başladı:

"Yapma Tanrı aşkına, yapma!" diye yalvardı. "George yine kötülük ettin diyecek bana. Tavşanlara bakmama izin vermeyecek sonra."

Lennie biraz elini açacak oldu, kadın boğuk bir çığlık kopardı. Bunun üzerine Lennie kızdı:

"Yeter artık be!" dedi. "Bağırma öyle. George'un dediği gibi, başımı belaya sokacaksın. Yapma öyle şeyler."

Kadın, gözleri dehşetten dönmüş bir halde debelenmeye devam ediyordu. O zaman Lennie onu sarstı, fena halde kızmıştı. Tartaklayarak:

"Bağırmasana öyle!" dedi. Kadının vücudu bir balık gibi uzandı. sonra hiç kımıldamadı. Lennie, boyun kemiğini kırmıştı.

Lennie, gözlerini kadına çevirdi, ihtiyatla elini ağzından çekti, kadın yine kımıldamadı.

"Sana fenalık etmek istemiyorum," dedi. "Ama öyle bağırırsan, George küplere binecek."

Kadının cevap vermediğini, hatta kımıldamadığını görünce üstüne iyice eğildi. Kolunu kaldırdı ve bıraktı. Bir an şaşkına döndü. Sonra dehşetle soludu:

"Kötü bir şey yaptım. Yine kötü bir şey yaptım."

Kadını kısmen örtecek kadar ot yığdı üstüne. Dışarda adamların sesleri, demir çubuğa nalların iki defa vuruşu duyuldu. Lennie ilk olarak dış alemin farkına vardı. Otların içinde büzüldü ve dinledi.

"Çok kötü bir şey yaptım," dedi. "Yapmayacaktım bunu, George kızacak. Bana demişti ki... Ben gelip buluncaya kadar çalılar arasında saklanırsın, demişti. Kızacak şimdi. Ben gelinceye kadar çalılar arasında. Öyle demişti."

Lennie tekrar ölmüş kadına döndü. Köpek yavrusu kadının yanında yatıyordu. Lennie onu aldı.

"Atacağım bunu," dedi. "Bu da üstüne tüy dikiyor."

Köpeği ceketinin altına soktu, ahırın duvarına kadar sürüne sürüne gitti ve bir tahta aralığından oynayanlardan yana baktı. Sonra en arkadaki yemliğin yanından usulca dışarı çıkıp kayboldu.

Güneşin hareleri şimdi duvarın en üst kısmına ulaşmıştı, ahırda ışıklar hafifliyordu. Curley'in karısı, yarı yarıya otla örtülmüş bir halde arkaüstü yatıyordu.

Ahırda büyük bir sessizlik vardı, çiftlikte ikindi vaktinin sessizliği hüküm sürüyordu. Atılan nalların çınlamalarıyla, oynayan adamların sesleri bile hafiflemiş gibiydi. Dışarısı henüz tamamiyle gündüz olmasına rağmen, artık alaca karanlık ahıra yayılmaya başlamıştı. Otların içeri alınması için ardına kadar açık bırakılmış kapıdan hir güvercin girdi. Bir dolandıktan sonra çıktı. Bir çoban köpeği son bölmenin kenarında göründü. İnce, uzun bir dişi köpekti, memeleri sarkıyordu. İçinde yavrularının bulunduğu ambalaj sandığına giderken Curley'in karısından gelen ölü kokusunu aldı, sırtında tüyleri diken diken oldu. İnce sesler çıkararak mırıldandı, sonra sandığın yanına gelince yavrularının yanına atladı.

Curley'in karısı sarı otlarla yarı örtülü bir halde yatıyordu. Artık yüzünde huysuzluktan, entrikacı hislerden, yalnızlığından duyduğu hınçlarından eser kalmamıştı. Çok güzel ve çok sadeydi, yüzü tatlı ve gençti. Pudralı yanaklarıyla boyalı dudakları ona canlı bir insan hali veriyor, hafif bir uykuyla uyuyormuş gibi görünüyordu. Bukleleri mini mini helezonlar halinde başının arkasından otlar üstüne yayılmıştı, dudakları aralık kalmıştı.

Arasıra olduğu gibi dakikalar uzadı, dakikalardan daha uzun sürer oldu. Dakikalardan çok daha uzun birkaç dakika, bütün sesler kesildi, hiçbir şey kımıldamadı.

Yavaş yavaş zaman uyandı ve tembel tembel seyrine devam etti. Yemliklerin öbür tarafından atlar tepişti, zincirler şıkırdadı. Dışardan adamların sesleri daha yüksek, daha açık duyulmaya başladı.

Sonuncu bölmenin köşesinden ihtiyar Candy'nin sesi geldi:

"Lennie!" diye bağırdı. "Lennie be! Orada mısın? Ben hesap ettim. Bak sana söyleyeyim, ne yaparız biliyor musun?"

İhtiyar Candy sonuncu bölmenin köşesinde göründü.

"Hey, Lennie!" diye seslendi tekrar, sonra durdu ve irkildi. Kesik bileğini sakalı uzamış kırçıl yüzünde gezdirdi, Curley'in karısına:

"Burada olduğunuzu bilmiyordum," dedi.

Cevap alamayınca, yaklaştı. Çıkıştı:

"Burada uyumanız doğru değil." Bir an sonra kadının yanına gelmişti. "Vay anasını!" dedi. Sakalını kaşıyarak şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Sonra yerinden fırlayarak dışarı kaçtı.

Ahır artık uyanmıştı. Atlar soluyor ve tepiniyordu, yemliklerindeki samanı yiyor, yular zincirlerini şıngırdatıyorlardı.

Biraz sonra Candy, George'la beraber döndü.

George sordu: "Ne istiyorsun benden?"

Candy, Curley'in karısını gösterdi. George sordu:

"Ne olmuş ona?" dedi. Yaklaştı. Sonra Candy'nin sözünü tekrarladı: "Vay anasını!" Kadının yanına yere çömeldi.

Elini kalbine götürdü. Ağır ağır güçlükle yerinden kalktığı zaman yüzü tahta gibi kaskatı kesilmişti, gözleri de sert sert gibi kaskatı kesilmişti, gözleri de sert sert bakıyordu. Candy sordu: "Kim yaptı bu işi acaba?"

George soğuk bir bakışla ona baktı: "Anlamadın mı?"

Candy sesini çıkarmadı. Ne yapacağını şaşıran George:

"Bunu tahmin etmeliydim," dedi. "Kimbilir belki de içimden etmişimdir."

Candy sordu:

"Ne yapacağız şimdi, George? Ne yapacağız?"

George uzun süre cevap vermedi.

"Herhalde... ötekilere... söylemek lazım. Oğlanı yakalayıp hapse attırmak lazım. Kaçmasına meydan vermemeliyiz. Zavallı budala, acından ölür."

Kaygılarını yatıştırmak istedi:

"Hapse attırsak, ona kötü muamele etmezler belki."

Candy heyecanlı bir sesle atıldı:

"Kaçmasına meydan vermemeli. Sen Curley'i bilmezsin. Curley onu linç ettirmeye kalkar. Curley öldürtür oğlanı."

George, Candy'nin ağzına bakıyordu. Sonunda:

"Evet," dedi. "Hakkın var. Curley onu öldürtür. Ötekiler de."

Curley'in karısına bir daha baktı.

O zaman Candy, en ciddi korkusunu açtı:

"O küçük çiftliği ikimiz alamaz mıyız, ha ne dersin,

George? Ha ne dersin?"

George'un cevabını beklemeden Candy, başını eğdi ve otlara baktı. Anlamıştı.

George usulca:

"Zaten biliyordum ya," dedi. "O çiftliğe hiçbir zaman sahip olamayacağımızı biliyordum ya. Ama lafını dinlemek o kadar hoşuna gidiyordu ki, sonunda ben de galiba bu hayale inanmaya başlamıştım."

Candy, üzgün bir tavırla:

"Demek iyicene suya düştü bu iş, ha?"

George duymamazlıktan geldi. Dedi ki:

"Ayımı tamamlayacağım, elli kağıdımı alıp, bir uyuz kerhanede sabahlayacağım. Yahut da, bir meyhaneye gidip tek başıma kalıncaya kadar içeceğim. Sonra gelip bir ay daha çalışacağım, elli kağıt daha kazanacağım."

Candy dedi ki:

"Ne iyi oğlandı. Böyle bir şey yapacağını hiç aklımdan geçirmezdim."

George, Curley'in karısından gözlerini ayırmıyordu.

"Lennie bu işi kötülüğünden yapmadı. İşi gücü anlamsız şeyler yapmak, ama kötülüğünden yapmıyor bunları."

Doğrulup Candy'ye döndü:

"Şimdi beni dinle. Gidip ötekilere haber verelim. Oğlanı bulup buraya getirmeli herhalde. Başka çare yok. Belki bir kötülük etmezler ona."

Kesip atıcı bir tavırla ekledi:

"Lennie'ye dokunmalarına izin vermem. Şimdi beni dinle. Ötekiler belki bu işte benim de parmağım olduğunu sanırlar. Ben bizim odaya gideceğim. Sen bir dakika sonra dışarı çıkıp ötekilere haber verirsin, ben de gelir, ilk defa görüyormuşum gibi davranırım. Bunu yaparsın değil mi? Böylece benim bu işte bir suçum olmadığını anlarlar."

Candy dedi ki:

"Tabii George, tabii yaparım."

"Pekâlâ, bana on dakika izin ver, sonra telaşla çıkıp kadını şimdi gördüğünü söylersin. Ben sıvışıyorum."

George dönüp telaşla ahırdan çıktı.

İhtiyar Candy onun arkasından baktı. Şaşkın şaŞkın gözlerini kadına çevirdi, kederi ve öfkesi yavaş yavaş artarak söz halinde ağzından döküldü:

"Ulan kahpenin kızı," dedi, kaşındın kaşındın, nihayet buldun mu belanı? Şimdi keyfin yerindedir herhalde. Bir bokluk çıkaracağını bilmeyen yoktu. Soysuzun biriydin zaten. Artık bir boka yaramazsın, domuzun kızı."

Burnundan soludu, sesi titredi.

"Bahçelerinin otlarını ayıklayıp bulaşıklarını yıkayacaktım."

Durdu, yine söylenmeye başladı. Evvelki sözleri tekrarlıyordu.

"Bir cambazhane gelecek olsa, basketbol oynansa... oraya giderdik... Sadece, boş ver işte, der çıkıp giderdik. Kimseye hesap verecek değildik. Bir domuzumuz, tavuklarımız olacaktı... Kış gelince... o yusyuvarlak küçük soba... sonra yağmurlar yağarken... biz orada rahat rahat oturacaktık." Gözlerine yaş dolmuştu, döndü, kesik bileğiyle yanaklarındaki dikleşen sakalları kaşıyarak ahırdan çıktı.

Dışarıda, oyunun gürültüsü kesildi. Sesler yükseldi, tartışıyorlardı. Sonra koşan ayak sesleri duyuldu, ahıra adamlar doldu. Slim, Carlson, Whit, Curley ve dikkati çekmemek için geride kalan Crooks göründü. Candy peşlerinden geliyordu, en arkadan da George geldi. George mavi bez ceketini giymiş ve önünü iliklemişti. Siyah şapkasını gözlerinin üstüne indirmişti. Adamlar son bölmeyi koşarak geçtiler. Gözleri alaca karanlıkta Curley'in karısını gördü. Durdular, taş kesilip, ona bakakaldılar.

Slim sükunetle yaklaşarak nabzını yokladı. İnce parmaklarıyla yanağına dokundu, sonra elini hafifçe bükülmüş boynunun altından sokarak ensesini muayene etti. Ayağa kalktığı zaman, adamlar etrafına toplandı ve sessizlik bozuldu.

Curley birdenbire canlanmıştı:

"Kimin yaptığını biliyorum bu işi. O koca aygır yapmıştır. Mutlaka o yaptı. Hiç kuşku yok, ötekilerin hepsi dışarda oynuyorlardı."

Öfkesi gitgide artıyordu.

"Temizleyeceğim hergeleyi. Gidip tüfeğimi alayım. Kendi elimle öldüreceğim kahpenin oğlunu. Bağırsaklarını deşeceğim. Hadi, gelin çocuklar!"

Ahırdan kudurmuş gibi, koşa koşa çıktı. Carlson dedi ki:

"Gidip tabancamı alayım."

O da koşarak gitti.

Slim, sükunetle George'a döndü.

"Sahiden Lennie yaptı bu işi herhalde," dedi. "Boynu kırılmış kadının. Bunun Lennie'den başkası yapamaz."

George cevap vermedi, hafifçe başını eğdi. Şapkası alnına o kadar düştü ki, gözleri görünmez olmuştu.

Slim devam etti:

"Belki de hani bana anlattığın Weed'deki olay gibi olmuştur."

George yine başıyla onayladı.

Slim içini çekti:

"Yakalamak gerek onu herhalde. Nereye gitmiştir dersin?"

George uzun zaman tek kelime söylemedi.

"Gü... güneye doğru gitmiş olmalı," dedi. "Biz kuzeyden geldik. Onun için güneye gitmiş olacak."

Slim:

"Yakalamak lazım onu herhalde," diye tekrarladı.

George yaklaştı:

"Acaba oğlanı buraya getirip içeri attıramaz mıyız? Kaçıktır, Slim. Kötü amaçla yapmamıştır bu işi."

Slim onayladı:

"Belki yapabiliriz," dedi. "Curley'in çıkmasına engel olabilsek yapardık belki. Ama Curley onu öldürmek isteyecek. Elini o hale koydu diye ona

hıncı var Curley'in. Hem farzet ki, oğlanı bağlayıp içeri attılar, bir kodese tıktılar. Hoş bir şey değil bu, George."

Carlson koşarak geldi:

"Tabancamı çalmış oropsu çocuğu," diye haykırdı. "Çantamı da bulamadım."

Curley arkasından geliyordu. Curley'in sağlam kalan elinde bir tüfek vardı. Curley yatışmış görünüyordu.

"Hazır mıyız çocuklar? Zencinin bir tüfeği var. Sen al onu, Carlson. Yakalarsan dikkat et de kaçmasın. Sık bir kurşun karnına. İki büklüm olsun namussuz."

White pek heyecanlı bir halde:

"Benim tüfeğim yok," dedi.

Curley atıldı:

"Şerifin yardımcısı Al Wist'i getir. Hadi yürüyün."

Kuşkulu bir tavırla George'a döndü:

"Sen de geliyor musun bizimle, yavrum?"

George:

"Evet," dedi. "Geleceğim. Ama beni dinle, Curley. Zavallı oğlan kaçıktır. Öldürmek doğru olmaz. Ne yaptığını bilmiyordu."

"Öldürmek doğru olmaz mı?" dedi Curley. "Carlson'un tabancasını da çalmış. Öyle bir öldüreceğiz ki."

George hafiften itiraz etti:

"Carlson belki kaybetmiştir tabancasını."

"Daha bu sabah yerindeydi," dedi Carlson. "Yok, yok, çalmışlar tabancamı."

Slim, Curley'in karısına bakıyordu. Dedi ki:

"Curley... Sen karının yanında kalsan daha uygun olur herhalde."

Curley kıpkırmızı kesildi:

"Gideceğim," dedi, "kendi elimle geberteceğim namussuzu. Bir elim işlemese de zararı yok. Ben geberteceğim kahpenin oğlunu."

Slim, Candy'e döndü:

"Candy, o halde sen kalırsın ölünün yanında. Biz hemen yola çıksak fena olmaz."

Yola koyuldular. George bir an Candy'nin yanında durdu, birlikte ölmüş kadını seyrettiler. Curley seslendi:

"Hey, George, bizimle beraber gel, bu işte parmağın olmadığını anlayalım."

George ağır ağır peşinden yürüdü, ayaklarını sürüyordu.

Onlar çıktıktan sonra Candy, otların üstüne çömeldi. Curley'in karısının yüzüne baktı. Usulca:

"Zavallı oğlan!" dedi.

Adamların sesi kayboldu. Ahır, gitgide kararıyordu; hayvanlar bölmelerinde eşiniyor, zincirlerini şıngırdatıyorlardı. İhtiyar Candy otlara yattı, gözlerini kollarıyla kapadı.

VI

O ikindi sonu, Salinas deresinin suyu, derin, sakin, yemyeşil uyuyordu. Güneş artık vadiden çekilmiş, Galiban dağlarının sırtlarını tırmanıyordu, yüksek tepeler güneşten al aldı. Fakat durgun suyun kenarında, benekli frenk çınarlarının arasında loş bir karanlık hüküm sürüyordu.

Bir su yılanı ağır ağır dereyi çıkıyordu. Başı, küçük bir periskop gibi sağa sola çevriliyordu, durgun su kısmını boylu boyunca geçerek, suyun derin olmayan yerinde, kımıldamadan onu gözetleyen bir balıkçı kuşunun pençelerine attı kendini. Bir baş ve bir gaga gürültüsüzce atılarak yılanı yakaladı, gaga, yılanı baş tarafından yuttu, dışarda kalan kuyruk kıvranıp duruyordu.

Uzaktan bir kasırga koptu, rüzgar ağaçların tepelerini bir dalga gibi kamçıladı. Frenk çınarlarının yaprakları ters yüz oldu, gümüşi taraflarını gösterdiler. Yerde, kuru yapraklar birkaç metre uçuştu. Hafif meltemler, yeşil suyun yüzünü üstüste birkaç kere buruşturdu.

Rüzgar, başladığı kadar çabuk bitiverdi, açıklık tekrar sessizliğe büründü. Balıkçı kuşu, kımıldamadan durmuş, bekliyordu. Bir başka küçük yılan, küçük periskopu sağa sola çevirerek dere boyunca yukarı doğru yüzmeye başladı.

Birdenbire Lennie, fundalıktan çıktı. Sürünen bir ayı gibi sessizce ilerliyordu. Balıkçı kanat çırptı, sonra bir hoplayışta sudan çıkıp derenin üstünde uçarak kaçtı. Küçük yılan, kıyının sazları arasında kayboldu.

Lennie, sakin sakin dere kenarına yaklaştı. Dizçöküp dudaklarını hafifçe suya değdirerek içmeye başladı. Küçük bir kuş, arkasında dalları çıtırdatınca birden kaşını kaldırdı, gözlerini açıp kulak kabarttı. Kuşu görünce başını eğdi, tekrar içmeye koyuldu.

İşi bitince, yol boyunu gözetleyebilmek için dere kenarına yanlamasına oturdu. Dizlerini iki eliyle kavrayarak çenesini dizlerine dayadı.

Aydınlık, vadinin dibinden ayrılarak gitgide yükseliyordu, dağın tepeleri de artan bir parıltıyla tutuştu.

Lennie usulca söylendi:

"Unutur muyum hiç. Çalılar arasında saklanıp George'un gelmesini bekleyeceğim."

Şapkasını gözlerine kadar indirdi.

"George azarlayacak beni," dedi. "George, sen başımda olmasaydın, ne rahat ederdim, diye söylenecek şimdi."

Başını çevirip dağların ışıklı tepelerine baktı:

"Oraya gidip bir mağara arayabilirim kendime."

Sonra mahzun mahzun devam etti:

"Bir daha da domates salçasının yüzünü göremem, ama boşver. George beni istemezse... Giderim ben, alır başımı giderim."

O zaman Lennie'nin kafasında ufak tefek şişko bir ihtiyar kadın peyda olmuştu. Gözünde kalın camlı gözlükler, üstünde cepli bir basma önlük... Temiz ve tertipli bir hali vardı. Ellerini kalçalarına dayamış, Lennie'nin yanında duruyor, kaşlarını çatmış, sert sert ona bakıyordu.

Ağzını açtığı zaman Lennie'nin sesiyle konuştu:

"Sana kaç kere söyledim, kaç kere. George'un sözünü dinle, akıllı çocuktur, hem seni çok sever o, dedim. Ama senin aldırdığın yok ki. Kötü şeyler yapıyorsun."

Lennie cevap verdi:

"Çok gayret ettim, Clara teyze. Ne kadar gayret ettim, bilsen. Ama elimden gelmiyor işte."

Kadın yine Lennie'nin sesiyle devam etti:

"Hiç George'u düşündüğün yok. Senin için yapmadığı kalmadı çocuğun. Eline bir parça pasta geçse yarısını sana verir, hatta yarısından da fazlasını verir. Domates salçası bulsa, hepsini sana vermekten çekinmez."

Lennie boynunu büktü:

"Biliyorum. Çok gayret ettim, Clara teyze... Ne kadar gayret ettim, bilsen."

Kadın sözünü kesti:

"Sen yanında olmasan ne kadar rahat edecekti çocuk, bütün aylığı ona kalacak, gidip kerhanede keyif edecek ya da bilardo oynayabilecekti. Ama şimdi seninle uğraşması lazım."

Lennie üzüntüsünden inler gibi söylendi:

"Biliyorum, Clara teyze. Dağlara gideceğim, oturacak bir mağara arayacağım. George'un başına bela olmayacağım."

Kadın kesip attı:

"Öyle dersin. Hep öyle dersin ama, bu haltı beceremeyeceğini de bilirsin pekala. Her zamanki gibi bir yere kımıldamayacak, zavallı George'un kafasını şişireceksin."

Lennie dedi ki:

"Gitmek daha hayırlı olacak. Nasıl olsa George artık tavşanlara bakmama izin vermez."

Clara teyze kayboldu, Lennie'nin kafasında kocaman bir tavşan türedi. Tavşan onun karşısına geçip oturdu, kulaklarını oynatıyor, burnunu kıpırdatıyordu. O da Lennie'nin sesiyle konuştu:

"Tavşanlara bakacakmış! Şu aptala da bak. Onların tırnağı olamazsın sen be. Onları unutur, açlıktan öldürürsün. Yapıp yapacağın budur senin. George ne der sonra sana?"

Lennie yüksek sesle:

"Yok, unutmam," dedi.

"Unutmazmış. Yediği naneye bak. Ulan kaç paralık adamsın sen? Tanrı bilir o, George seni dereden kurtarmak için elinden geleni yaptı; ama neye yaradı sanki? George tavşanlara bakmana izin verir mi sanırsın, aklına şaşayım senin. Dünyada bırakmaz. Eşek sudan gelinceye kadar ıslatır seni, anladın mı, hödük."

Bu sefer Lennie kızdı:

"Dünyada yapmaz öyle şey. George yapmaz öyle şey. George'u ben ta... kim bilir ne zamandanberi tanırım... Bana hiç el kaldırmamıştır. O beni sever. Bana kötülük edemez o."

"Öyle ama, artık usandı senden. Seni bir güzel haşlayacak, sonra da bırakıp gidecek."

Lennie çılgın gibi bağırdı:

"Yok, yok, yapamaz öyle şey o! George'u bilirim ben. Biz ikimiz hep beraber dolaştık."

Ama tavşan usulca hep aynı sözü tekrarlıyordu:

"Seni bırakıp gidecek, koca dangalak. Seni bırakıp gidecek, koca dangalak."

Lennie, iki eliyle kulaklarını tıkadı:

"Yok, yok!" diye bağırdı. "Ah, George!.. George!.. George!.."

George, çalılar arasından sessizce çıktı, tavşan da Lennie'nin kafasına girip saklandı.

"Ne bağırıp duruyorsun öyle?"

Lennie, dizleri üstünde doğruldu:

"Beni yalnız bırakmayacaksın, değil mi, George? Beni bırakmayacaksın sen, bilirim."

George hızlı adımlarla yaklaşarak yanına oturdu.

"Hayır."

Lennie: "Biliyordum ben," diye haykırdı. "Öyle şey yapacak adam değilsin sen."

George sesini çıkarmadı.

"Ne var?"

"Beni paylamayacak mısın?"

"Paylamak mı?"

"Evet, her zamanki gibi, canım. Hani ne dersin: Sen yanımda olmasan, elli kağıdımı aldım mı..."

"Ulan ne herifsin be, Lennie! Olup bitenlerin hiçbirini hatırlamazsın da, ağzımdan çıkan her sözü hatırlarsın."

"Söylemeyecek misin o lafları?"

George silkindi, sonra isteksiz bir edayla başladı:

Tatsız monoton bir sesle söylüyordu:

"Kendime iş bulurdum, hiçbir zaman başım derde girmezdi."

Durdu.

"Devam et," dedi Lennie. "Ay sonunda..."

"Ay sonunda, elli kağıdımı aldığım gibi, doğru kerhaneye..."

Yine durdu.

Lennie ona heyecanla bakıyordu:

"Devam et, George. Daha paylamayacak mısın beni?"

"Hayır," dedi George.

Lennie: "Öyleyse gideyim ben," dedi. "Başımı alıp dağa çıkayım: Bir mağara arayayım. Madem ki sen beni istemiyorsun."

George yeniden silkindi:

"Hayır..." dedi. "Senin burada, benim yanımda kalmanı istiyorum."

Lennie kurnazca:

"Anlat," dedi "her zamanki gibi."

"Ne anlatayım sana?"

"Bizimle ötekiler arasındaki farkı."

George dedi ki:

"Bizim gibi adamların kimi kimsesi yoktur. Biraz para biriktirir, sonra hepsini birden harcarlar. Onları düşünecek bir kimseleri yoktur."

Lennie mutlu bir tavırla:

"Ama biz öyle değiliz," dedi. "Biz nasılız, onu da anlat."

George bir an sesini çıkarmadı.

"Biz öyle değiliz," dedi.

"Çünkü?.."

"Çünkü benim için sen varsın..."

Lennie memnun bir edayla haykırdı:

"Senin için de ben... İkimiz de birbirimizi düşünürüz de ondan!"

Akşam meltemi düzlüğün üzerinden hafifçe esti, yeşil sular ürperdi. Adamların sesleri bu sefer çok daha yakından duyuldu.

George şapkasını çıkardı. Sesinde bir titremeyle:

"Lennie, çıkar şapkanı," dedi, "hava güzel."

Lennie kuzu gibi itaat ederek şapkasını çıkardı, onune yere koydu. Vadide ortalık gitgide mavileşiyor, karanlık gitgide artıyordu. Rüzgar, onlara çiğnenen dalların çıkardığı sesi getirdi.

Lennie dedi ki:

"Sonra ne olacak, anlat?"

George uzaktan gelen gürültüleri dinlemişti. Bir arı görev yaparcasına konuşur gibiydi:

"Derenin öbür yanına bak, Lennie, sana o kadar iyi anlatacağım ki, adeta görür gibi olacaksın."

Lennie başını çevirip derenin öbür yakasındaki Galiban dağlarının karanlık sırtlarına baktı.

George: "Küçük bir çiftliğimiz olacak," diye başlarken elini ceketinin cebine soktu. Carlson'un Luger tabancısını çıkardı, emniyet tetiğini açtı, eliyle tabancayı Lennie'nin arkasında yere bıraktı. Lennie'nin ensesinde belkemiğiyle kafatasının birleştiği noktaya baktı.

Derenin yukarı tarafından bir adam seslendi, bir başka adam ona cevap verdi.

Lennie: "Hadi başla," dedi.

George, tabancayı kaldırdı, eli titriyordu. Tekrar elini yere indirdi.

Lennie: "Hadi anlat," dedi, "ne yapacağız sonra? Küçük bir çiftliğimiz olacak."

"Küçük bir çiftliğimiz olacak," dedi George. "Belki bir domuzumuz, tavuklarımız da olacak... Bir de yonca tarlamız..."

Lennie: "Tavşanlar için!" diye haykırdı.

George: "Tavşanlar için," diye tekrarladı.

"Tavşanlara ben bakacağım."

"Tavşanlara sen bakacaksın."

Lennie, sevincinden fıkırdadı.

"Mal sahipleri gibi yaşayacağız."

"Evet."

"Hayır, Lennie. Oraya, derenin öbür yakasına bak; çiftliğimizi görür gibi olmuyor musun?"

Lennie ses çıkarmadı. George yerdeki tabancaya baktı.

Şimdi çalılar arasından ayak sesleri geliyordu. George döndü, o tarafa baktı.

"Devam et, George. Ne zaman alacağız orasını?"

"Yakında."

"İkimiz."

"İkimiz. Herkes sana iyi davranacak. Başımızı derde sokmayacağız. Kimseye bir fenalığımız dokunmayacak, kimsenin malını çalmayacağız."

Lennie dedi ki:

"Bana darıldın sanıyordum."

"Yok," dedi George. "Yok, Lennie. Darılmadım. Hiçbir zaman darılmadım sana, şimdi de dargın değilim. Buna emin olmanı istiyorum."

Sesler yaklaşıyordu. George tabancayı kaldırdı ve sesleri dinledi.

Lennie yalvardı:

"Hemen yapalım bu işi. Küçük çiftliğimizi hemen alalım."

"Tabii, tabii. Hemen. Bu işi yapacağım. İkimiz yapacağız."

George tabancayı kaldırdı, elini kımıldatmadan tuttu, namluyu Lennie'nin ensesine yaklaştırdı. Eli şiddetle titriyordu, ama az sonra, yüzü kaskatı kesildi, eli sabitleşti. Tetiği çekti. Tabanca sesi tepeleri tırmandıktan sonra, tekrar aşağı indi. Lennie yerinden bir hopladı, sonra yavaşça kayarak kumların üstüne yüzükoyun kapandı, hiç kımıldamadan yerde serili kaldı.

George titredi ve silahına baktı, sonra onu kıyıda çok uzaklara, o eski kül yığınının bulunduğu yere fırlattı.

Çalılıklar insan ve ayak sesleriyle doluydu. Slim'in sesi duyuldu:

"George! Nerdesin, George?"

Fakat George, kıyıda kaskatı bir halde oturmuş, tabancayı fırlatan sağ eline bakıyordu. Adamlar düzlüğe çıktılar, Curley en baştaydı. Kumların üstüne serilmiş Lennie'yi gördü.

"Geberttin mi herifi?"

Yaklaşarak Lennie'ye baktı, sonra dönüp George'a baktı. Usulca:

"Tam ensesinden," dedi.

Slim dosdoğru George'a geldi, onun yanına, ta dibine oturdu.

"Üzülme," dedi. "Bazan ister istemez yaptığımız şeyler vardır."

Fakat Carlson, George'un başı ucuna dikilmişti.

"Nasıl yaptın bu işi?" diye sordu.

George, bezgin bir sesle:

"Basbayağı yaptım işte," dedi.

"Benim tabancam onda mıydı?"

"Evet, senin tabancan ondaydı."

"Demek tabancayı elinden aldın, onu yakalayıp öldürdün ha?"

"Evet, öyle yaptım."

George'un sesi artık bir fısıltıdan ibaretti. Tabancayı tutmuş olan sağ elinden gözlerini ayıramıyordu.

Slim, George'u dirseğinden tuttu:

"Kalk, George. Gidip birlikte bir şey içelim."

George, onun yardımıyla ayağa kalktı.

"Evet bir şey içelim."

"Bunu yapmak zorundaydın, George. Mecburdun buna namussuzum. Haydi gidelim."

George'u patikanın başına kadar götürdü, şoseye doğru çıkmaya başladılar.

Curley'le Carlson arkalarından baktılar. Carlson:

"Bunlara da ne oluyor, Tanrı aşkına," dedi.

Dipnotlar

[1] Amerika kıtasına özgü porsuk büyüklüğünde, yiyeceği şeyleri akarsuda yıkadıktan sonra yiyen bir hayvan.

[2] Amerika kıtasına mahsus bir cins iri çakal.

[3] Small, küçük demektir.

[4] Amerikan köylerinde çok oynanan bir oyun. Yere bir hedef dikilerek atılan nallar isabet ettirilmeye çalışılır.

[5] Bir tür iskambil oyunu.